

YIL 6 SAYI 12

TEMMUZ - ARALIK / 2024

BATI ADALET

A N K A R A B A T I A D L İ Y E S İ D E R G İ S İ

İNTERNET VE SOSYAL MEDYA GELİRLERİNDE VERGİLENDİRME

Prof. Dr. Neslihan Karataş Durmuş

08

Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat **18**

Sercan Kocabey

Ayağa Kalk! Sanık: Sezai Karakoç **24**

Ayşe Olgun

İcra İflas Kanunu'nun 89. Maddesinin 3. Fıkrasına

Göre Açılan Davalarda Görev Sorunu **26**

Yusuf Demirci

Türk Ceza Hukukunda

Kamuya Yararlı İşte Çalıştırma **30**

Tuğba Uçak

Geleceğe Gönderilen Mektup **54**

Fatma Şimşek Akdaş

Betty Blue (Şiir) **93**

Dilara Ayşe Akdeniz

EMAR

www.emar-evac.com

**Türkiye'de
Üretilen ilk**

EN54-24

Sertifikalı

Acil Anons Sistemleri

EN 54

 www.teratr.com

 info@teratr.com

 +90 312 495 21 85

 +90 312 495 21 11

 Alcı Osb Mah. 2033 Cad. No:5/1, Sincan-ANKARA

tera
Since 1996

Bu derginin basımında, yayımlanmasında, tasarımında ve posta hizmetlerinde hiçbir kamu harcaması yapılmamıştır. Tüm giderler reklam veren kurumlarca karşılanmaktadır.

İMTİYAZ SAHİBİ

Mustafa GÖKÇE

Ankara Batı Adliyesi Adına
Cumhuriyet Başsavcısı

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Dr. Süleyman ÖZAR Cumhuriyet Başsavcı Vekili

YAYIN KURULU

Dr. Süleyman ÖZAR Cumhuriyet Başsavcı Vekili
İlhami DEMİRKOPARAN Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı
Mustafa Kemal DELİMEHMET Cumhuriyet Savcısı
Fatma Şimşek AKDAŞ Cumhuriyet Savcısı
Sümeyye Gözde TEKİN Ağır Ceza Mahkemesi Üyesi

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Fatma TORUN Yazı İşleri Müdürü

EDİTÖRLER

Musa AYGÖR Bilgisayar İşletmeni
Yalçın BORA Bilgisayar İşletmeni

YAYIN TÜRÜ VE SÜRESİ

Yerel Süreli Yayın, 6 ayda bir ücretsizdir.

BASIM TARİHİ

Temmuz 2024

TASARIM

Jargon Reklam Ajansı LTD. ŞTİ.
info@jargon.com.tr

BASIM YERİ

7 Punto Tasarım Matbaacılık Pro. Org.
Basım ve Reklam Hizm. LTD. ŞTİ.
Zübeyde Hanım Mah. Kazım Karabekir Cad. Koyunlu
İş Hanı No: 95/64 06070 İskitler, Altındağ/ANKARA
Tel: 0312 342 42 55
e-mail: bilgi@7punto.com

YÖNETİM YERİ

Oğuzlar Mahallesi Prof. Dr.
Necmettin Erbakan Caddesi No:52
Etimesgut/ANKARA
Tel: 0312 246 40 00
e-mail: ankarabaticbs@adalet.gov.tr

Eserlerinizin **BATIADALET** dergisinde yayınlanması için
ankarabaticbs@adalet.gov.tr e-posta adresine gönderebilirsiniz.

Dergimizde yayınlanan eserlerin sorumluluğu eser sahiplerine
aittir ve telif ücreti ödenmez.

BATIADALET
ANKARA BATI ADLİYESİ DERGİSİ

BATIADALET Dergisi'nin kıymetli okurları, çok değerli meslektaşlarım ve çalışma arkadaşlarım,

On ikinci sayıyla birlikte sizleri selamlamanın mutluluğu içerisindeyim. Ankara Batı Adliyemizin bu güzide eserinde hitap etmekten duyduğum heyecanı ifade etmek isterim.

BATIADALET, bir yandan hukuki konulara ilişkin güncel tartışmaları sayfalarına taşıırken, diğer yandan meslektaşlarımızın edebiyat, tarih, felsefe gibi ilgi alanlarına yönelik yazılarına da ev sahipliği yapmaktadır. Bu durumun dergimizi sizlerin nezdinde ayrıcalıklı bir yere taşıdığını biliyor, bu seviyeyi korumak için gayretimizi sürdürüyoruz.

Hukuk düzeni için iyi hukukçunun yetişmesi gerektiği bilinen bir gerçektir. Hukukçu kalitesinin artması için bizlere düşen sorumluklardan biri de mesleki gelişimin yolunu açan çalışmaları erişilebilir kılmaktır. Bu düşünceyle dergimizi cennet vatanımızın dört bir yanında adalet dağıtan, milletimize yargı hizmetini sunan tüm meslektaşlarımıza ulaştırmaya devam edeceğiz.

Gelişen ve değişen toplum yapısı, zamanın getirdiği yeni ihtiyaçlar hukukun da dinamik bir yapıda olmasını sağlamaktadır. Bu yapı, yargı mensuplarının kendilerini sürekli yenilemesini, bil-

giye, içtihadı ve akademik çalışmalara açık olmasını gerektirmektedir. BATIADALET bu noktada çok önemli bir işlevi yerine getirirken, hukukun güncel ve kamuoyunu yakından ilgilendiren sorunlarına çözüm aramakta, sayfalarını bilgiye, kaliteye ve tecrübeye açmaktadır.

Dergimizde akademik çalışmalara yer verdiğimiz gibi yargı camiamızın uygulamada karşılaştıkları sorunlara da değiniyoruz. Böylelikle hukuk dünyasının sorunlarının çözümüne katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Yeni adli yılın yargı camiamıza, ülkemize ve milletimize hayırlara vesile olmasını temenni ediyor, geçtiğimiz dönemde Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararlarıyla atanan kıymetli meslektaşlarıma yeni görev yerlerinde başarılarının devamını diliyorum.

Bu duygularla,

Katkılarından dolayı BATIADALET'in birbirinden değerli yazarlarına teşekkürlerimi sunuyor, tüm okurlarımızı saygı ve muhabbetle selamlıyor,

15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü'nün yıldönümünde; vatanımız, bağımsızlığımız, demokrasimiz, millî birlik ve bütünlüğümüz için canlarını feda eden aziz şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyor, kahraman gazilerimize minnet ve şükranlarımı sunuyorum.

Mustafa GÖKÇE

Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı

Sevgili BATIADALET Dergisi okurları, saygı değer meslektaşlarım ve çalışma arkadaşlarım,

BATIADALET Dergisi'nin on ikinci sayısında yine sizlerle bir araya gelebilmenin sevinci içerisindeyiz. Dergimiz adliyemizin temsil vitrininde kendini gururla geliştirmeye devam ederken bizler de yükselen değerimizin gururunu sizlerle paylaşmaktan kıvanç duyuyoruz.

Dergimiz, özveriyle yoğrulmuş son derece kıymetli bir emeğin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu emekte okurlarımızın olumlu eleştirel bakışları, yayın personelimizin gayretleri ve hukuk dünyamızın güncel gelişmelerine kalemleriyle yorumlar getiren değerli yazarlarımızın katkıları her türlü takdirin üzerindedir.

15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü'nün sekizinci sene-i devriyesini de anarak demokrasi ve vatanın birliğini savunmak uğruna canlarından geçerek şahadet şerbeti içen şehitlerimize Allah'tan rahmet, vatan için gözlerini kırpmamış gazilerimize minnetlerimizi sunuyorum. Atalarımızın kanları ile bezenerek bizlere emanet

edilen vatanımızı bizler de ilelebet koruyacak ve yaşatacak olmanın bilincini tüm benliğimizde hissetmekteyiz.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından Adli ve İdari Yargı 2024 Yılı Ana Kararnameleri, emeklilik, tayin ve başka sebeplerle aramızdan ayrılan kıymetli hâkimlerimiz ve Cumhuriyet savcılarımıza ve adliye personelimize bundan sonraki yaşamlarında sağlık ve mutluluklar temenni ediyorum. Adliyemize yeni atanan hâkimlerimize ve Cumhuriyet savcılarımıza ve adalet personelimize de yeni görev yerlerinde başarılar diliyorum.

Ağır iş yükü altında görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeye özen göstererek yoğun bir çalışma ile geçen bir yılın ardından tüm yargı camiasına huzur, mutluluk ve sağlık dolu bir adli tatil dönemi arzu ediyor, özveri ile çalışan hâkim, savcı ve personelimize teşekkür ediyorum. Yeni sayımızda, geliştirilen zengin içeriklerimizle buluşmak üzere,

Beğeni ile dergimizi takip eden tüm okurlarımızı ayrı ayrı saygıyla selamlıyorum.

Şenel ALTINAY
Ankara Batı Adli Yargı
Adalet Komisyonu Başkanı

İÇİNDEKİLER

8 İnternet ve Sosyal Medya Gelirlerinde Vergilendirme

Prof. Dr. Neslihan Karataş Durmuş

14 Medyada Adli Haberler

Hakan Mihçin

18 Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat

Sercan Kocabey

24 Ayağa Kalk! Sanık: Sezai Karakoç

Ayşe Olgun

26 İcra İflas Kanunu'nun 89. Maddesinin 3. Fıkrasına Göre

Açılan Davalarda Görev Sorunu

Yusuf Demirci

29 Malihülya (Şiir)

Necati Daştan

30 Türk Ceza Hukukunda Kamuya Yararlı İşte Çalıştırma

Tuğba Uçak

36 Manevi Tazminat İsteminin Devri

Sıla Şenel Güner

44 Kamulaştırmaz El Atma Nedenine Dayalı Tazminat Davası

Buse Güven

48 Aile Konutunun Haczi ve Diğer Eşin Meskeniyet İddiası

Aybuke Batıbeyi

54 Geleceğe Gönderilen Mektup

Fatma Şimşek Akdaş

KORUMA
TEDBİRLERİ
NEDENİYLE
TAZMİNAT

18

AYAĞA KALK!
SANIK:
SEZAI
KARAKOÇ

24

Türk Ceza Hukukunda Aleniyet **58**

Aylin Tokuş

Ceza Muhakemesi Hukukunda Kaçakların Yargılanma Usulü **64**

Elif Meriç

Mavi Önlük **70**

Sedat Naki

Masumiyet Karinesi **76**

Funda Aktaş Selek

Kira Sözleşmesinde Yan Giderler **82**

Fatma Öztürk

Hukuk Gözüyle Albert Camus'nün "Yabancı" sı **86**

İsa Akansel

Disiplin Suçlarında Tekerrür ve Cezalarında İndirim **88**

Dilan Kaymaz

Betty Blue (Şiir) **93**

Dilara Ayşe Akdeniz

Yargı ve Mimarlık **94**

Dr. Seda Arslan

Beden Dili İle Olumlu İzlenim Oluşturma **100**

Murat Ertan

Türk İdari Yargılama Hukukunda İvedi Yargılama Usulünün İşleyişi **104**

Merve Buket Abay

Adliyemizden Haberler **110**

İCRA İFLAS KANUNU'NUN
89. MADDESİNİN
3. FIKRASINA GÖRE
AÇILAN DAVALARDA
GÖREV SORUNU

26

TÜRK CEZA
HUKUKUNDA
KAMUYA
YARARLI İŞTE
ÇALIŞTIRMA

30

ANKARA BAŒI
ADALET SARAYI

Saygıdeğer okurlarımız,

Sizlerle yeniden buluşmanın heyecan ve mutluluğu içindeyiz. Altıncı yaşında, on ikinci sayısında yine doyurucu bir içerikle, yine birbirinden kıymetli yazarlarla dergimizi takdir ve beğenilerinize sunuyoruz.

BATIADALET, adliye dergileri arasındaki müstesna konumunu okurlarının aktif desteğine borçludur. Hukukun her alanından, hukuk camiasının çok farklı kesimlerinden birbirinden değerli yazılar alıyoruz. Bu durum bizleri gururlandırdığı gibi, üzerimizdeki mesuliyeti artırıyor. Sizlere ilgi ve desteğiniz için şükranlarımızı arz ediyoruz.

Hız ve internet çağında geleneksel yayınların takip edilebilirliğinin, okuyucuyla kâğıt üzerinden iletişim kurmanın giderek daha zorlaştığının farkındayız. Biz bu zorluğu artık tümüyle geride bırakmanın mümkün olmadığını biliyor fakat yine de okuyucu ile bağımızı ayakta tutmak için farklı yazı tarzlarını,

çok çeşitli kalemleri konuk etmeyi önemsiyoruz.

Hukuk kuralları meşruiyet ve etkinliğini zamanın gerisinde kalmamasıyla muhafaza edebilir. Hatta kaliteli hukuk zamanın önündedir. Biz bu gerçeğin altını BATIADALET ile çizmeye çalışıyoruz. Bu düşünceyle elinizdeki sayıda internet ve sosyal medya hukuku, medyada adli haberler, yargı ve mimarlık gibi güncel çalışmalara özgün bakış açılarına geniş yer veriyoruz.

Dergimiz; şiir, öykü, deneme, gezi yazısı gibi edebi eserlere de memnuniyetle yer vermeye devam ediyor. Gerek sayın meslektaşlarımız gerekse çok kıymetli edebiyat ve fikir insanları tarafından kaleme alınan yazıları keyifle okuyacağınızı umuyoruz.

Son olarak, 2024-2025 adli yılının hayırlara vesile olmasını diliyor, adliyemizden tayin olan meslektaşlarımıza yeni görev yerlerinde başarılar diliyoruz.

YAYIN KURULU

BATIADALET
ANKARA BATI ADLİYESİ DERGİSİ

İNTERNET VE SOSYAL MEDYA GELİRLERİNDE VERGİLENDİRME

PROF. DR. NESLİHAN KARATAŞ DURMUŞ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dekanı

GİRİŞ

Gelişen teknolojiyle birlikte alışverişten haberleşmeye, bankacılıktan eğitime kadar sürekli şekilde kullanmaya başladığımız internet ve sosyal medya platformları hayatımızın vazgeçilmezidir. Yaşamımızı çeşitli açılardan kolaylaştıran bu dijital dünya, kişiler arasındaki diyalogun da gerçekleştirildiği bir alan olmuştur.

Son yıllarda toplumsal iletişimdeki bu değişim ve gelişimin de etkisiyle sosyal medya platformları elektronik ticaretin, reklamların ve pazarlamaların yapıldığı mecra konumuna gelmiştir. Böylece internet siteleri "dijital pazaryeri" şeklinde anılmaya başlanmış, sosyal medya platformlarındaki sayfalar farklı yaş grubundan kişilerin gelir elde ettiği bir yer konumuna gelmiştir.

İnternet ve sosyal medya platformlarından gelir elde etme faaliyetleri bakımından sermaye olarak bir cep telefonu ve internet yeterli olabilmektedir. Bundan dolayı, birçok faaliyete göre fazla emek ve zaman harcan-

1/ Dijital Pazar yeri, alıcılar ile satıcıların üçüncü bir taraf aracılığıyla elektronik bir ortamda bir araya geldiği ve ticari faaliyetlerin gerçekleştiği sanal ortam olarak tanımlanmaktadır. <https://www.eticaret.gov.tr/>

maması ve elde edilen gelir miktarının en yüksek devlet memuru maaşından dahi yüksek olması sebebiyle cazip bir faaliyet olan içerik üreticiliği faaliyeti tercih edilmektedir. Bu sebeple bu mecralardan gelir elde etmeye yönelik kişilerin sayısında tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artış meydana gelmiştir. Bu alana olan ilgi ve alanın artmasıyla sosyal medya platformları üzerinden yaptıkları paylaşımlarla ünlü içerik üreticileri toplum içinde yer edinmeye başlamıştır. Faaliyette buldukları mecraya göre kişiler "Youtuber", "TikToker", "Blogger", "Vlogger" şeklinde adlandırılmaktadırlar. Genel olarak "sosyal medya etkileyicisi (Influencer)"² olarak nitelendirilen içerik üreticilerinin hepsinin sosyal medya etkileyicisi olmadığını da belirtmek gerekir. Çünkü içerik üreticiliği sayesinde belirli takipçi sayısına sahip olması ve paylaşımlarındaki etkileşimle bağlantılı olarak kişilerin takipçilerini etkilemeleri söz konusu olabilir. Sosyal medya etkileyicileri belirli kriterlere göre değişik sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Takipçi sayısına göre nano, micro, makro ve mega Influencer şeklinde sınıflandırılmaları mümkündür.

2/ Sosyal Medya Etkileyicileri Tarafından Yapılan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Hakkında Kılavuz'un 4. maddesinde sosyal medya etkileyicisi tanımlanmıştır.

hem de reklam verenlerin yaptırımlarla karşı karşıya kalması kaçınılmazdır.

Bununla birlikte internet ve sosyal medya platformları üzerinden elde edilen gelirlerin birçok sektöre göre “kolay” olarak nitelendirilmesi ve toplumda oluşan “bu paraların vergilendirilmediği” şeklindeki yanlış algının da etkisiyle vergi hukuku alanında düzenlemeler yapılması ihtiyacı hâsıl olmuştur. Öncelikle Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 9. maddesinde yapılan değişiklikle Türkiye’de ikametgâhı, işyeri, kanuni merkezi ve iş merkezi bulunmayanlar tarafından elektronik ortamda verilen hizmetlerle ilgili olarak stopaj yoluyla vergilendirmeye yönelik düzenleme yapılmıştır. Ancak çalışmamızın temelini oluşturan internet ve sosyal medya platformlarından gelir elde eden gerçek kişilerin vergilendirilmesiyle ilgili olarak hem doktrinde hem de uygulamada gelirin niteliğiyle ilgili bir netliğin olmamasının da etkisiyle gerçek kişilerde vergi ödemeleri gerektiğine yönelik bir bilinç eksikliği söz konusuydu. Bununla birlikte, her ne kadar internet ve sosyal medya platformları üzerinden yüksek tutarlarda gelir elde ediliyor algısı bulunsa da düşük miktarda gelir elde eden kişilerin de olduğu ve bu kişilerin büyük bir kısmının da vergisel iş ve işlemler konusundaki yükümlülükleri hakkında fikirlerinin olmadığı da bilinen bir gerçek-

liktir. Bunlar arasında eğitim seviyesi düşük olan kişiler yanında, eğitim almış olmalarına rağmen “vergi hukuku” gibi teknik bir alanda bilgisi olmayanlar ve hatta 18 yaşından küçük çocuklar da bulunmaktadır. Kanun koyucu da tüm bunların farkında olarak, belirli tutarda tüm bunların farkında olarak, belirli tutarda gelir elde eden kişilerin vergisel yükümlülüklerle uğraşmalarını hafifletmek, elde edilen gelirin yurt dışına aktarılmasının önüne geçmek ve belirli avantajlar sunarak beyan dışı kalan gelirlerin beyan edilmesini sağlayarak devlet hazinesine daha çok gelir elde edebilmek amacıyla 2021 yılında 7338 sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanunu’nda (GVK) değişiklik yapmıştır. GVK’ya eklenen mükerrer 20/B maddesi ile belirli şartları yerine getiren içerik üreticileri ve mobil uygulama geliştiricilerine kazanç istisnasından yararlanma imkânı sunulmuştur.

II- GELİR VERGİSİNDE KAZANÇ İSTİSNASI

GVK mük. m. 20/B’ye göre sosyal ağ sağlayıcıları üzerinden metin, görüntü, ses, video gibi içerik paylaşan sosyal içerik üreticilerinin akıllı telefon veya tablet gibi mobil cihazlar için uygulama geliştiricilerin elektronik uygulama, paylaşım ve satış platformları üzerinden elde ettikleri kazançların gelir ver-

değerlendirmelerde değişiklikler olması da muhtemeldir.

A- Kazanç İstisnasının Şartları

İnternet ve benzeri ortamlar üzerinden elde edilen gelirin kazanç istisnası kapsamında değerlendirilebilmesi için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi gereklidir.

- Gelirin gerçek kişi tarafından elde edilmesi zorunludur. Düzenlemenin yer aldığı Kanun gereğince, şirketler tarafından elde edilen gelirlerin GVK mük. 20/B maddesinden yararlanması mümkün değildir. Ancak şirket olmasına ve ortakları GVK'ya tabi olmasına rağmen (kollektif şirket, adi şirket gibi) bu düzenlemeden yararlanma imkânı olmayan yapılarda, kazanç istisnasından yararlanacak olanlar ilgili şirketlerin ortaklarıdır.

- Türkiye'de kurulu bankalarda hesap açılması gerekir. 7338 sayılı Kanun'un hazırlık aşamasındaki Meclis tutanaklarından da an-

laşıldığı⁷ üzere, Kanun Koyucu sosyal medya platformları üzerinden elde edilen gelirlerin yurt dışına çıkartılmasının da önüne geçmek amacıyla böyle bir düzenleme yapmıştır. Özellikle elde edilen gelirin düşük oranlı olduğu veya hiç vergi alınmayan ülkelere gidişinin engellenmesi amaçlanmıştır. Açılacak banka hesabı konusunda sayısal bir kısıtlama yoktur. Birden fazla hesap da açılabilir. Daha önce açılmış olan bir banka hesabı da faaliyete özgü hale getirilerek kullanılabilir.

- Tüm hasılatın ilgili banka hesabı/hesapları üzerinden tahsil edilmesi gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken husus içerik üreticilerinin her türlü gelirinin ilgili banka hesabına yatırılması zorunluluğunun ihlal edilmemesidir. İçerik üreticilerinin hiçbir şekilde nakdi olarak geliri tahsil etmemesi gerektiği gibi aynı olarak gelir elde ederse de ayın olarak alınan ürün ya da hizmetin tahsil tarihindeki

^{7/} Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu Tutanak Dergisi (2021) 27. Dönem 5. Yasama yılı, 1. Toplantı, 5.11.2021, s.75-84, www.tbmm.gov.tr

rayiç bedelinin banka hesabına yatırılması gerekir. Örneğin cep telefonu, kıyafet veya kozmetik ürünü tanıtımı yapılması veya otel tanıtımı karşılığı ücret ödemeksizin otelde kalınması veyahut da restoran reklamı karşılığında ücretsiz yemek yenilmesi gibi durumlarda bu mal ya da hizmetlerin rayiç bedellerinin bankaya yatırılması gerekir.⁸ Aksi halde şartların yerine getirilmemiş olması sebebiyle kazanç istisnasından faydalanılamaz.

B- Kazanç İstisnasının Uygulanması ve Limiti

Yukarıda belirtilen şartların yerine getirilmiş olması durumunda kişiler kazanç istisnasından otomatik olarak yararlanamazlar. İçerik üreticilerinin GVK mük. m. 20/B kapsamında değerlendirilmeleri için bağlı oldukları vergi dairesine dilekçe ile başvurarak istisna belgesi talebinde bulunmaları gerekir. Kazanç istisnasına yönelik bu maddenin uygulanmasıyla ilgili olarak 318 nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği yayınlanmıştır. İlgili Genel Tebliğ'in ekinde istisna belgesinin nasıl olacağına dair örnek de bulunmaktadır. Vergi dairesinin istisna belgesini vermesinden sonra, içerik üreticilerinin faaliyetleri çerçevesinde kullanacakları hesaplarının olduğu bankaya veya bankalara istisna belgesini vermeleri gerekir. Bu belgenin verilmesinden itibaren banka, ilgili hesaba gelen her türlü para miktarı üzerinden %15 oranında gelir vergisi stopajı yapacaktır.

Şayet kişiler daha önce kullandıkları bir banka hesabını faaliyetlerine özgü olarak da kullanırlarsa burada dikkat etmeleri gereken husus, ilgili hesaba faaliyetleri dışında hiçbir şekilde para yatırmamalarıdır. Aksi halde banka hesaba yatan her paradan %15 oranında stopaj yapacaktır.

Kazanç istisnası uygulaması sınırsız olmayıp GVK m. 103'teki tarifinin dördüncü gelir dilimine kadardır. 2024 yılı için bu tutar 3.000.000 TL'dir. Bu limitin aşılması durumunda kişiler genel esaslara göre gelirlerini beyan etmek zorundadırlar. Her ne kadar içerik üreticilerine beyan yükümlülüğü getirilmiş olsa da banka, hesaba yatırılan miktarlar üzerinden stopaj yapmaya devam edecektir. Ancak kişiler verecekleri yıllık be-

yanname üzerinde yapılan stopaj tutarlarını ayrıca göstermelidir.

İçerik üreticilerinin istisna olacak kazançlı hesaplar, elde etmiş oldukları toplam hasılat üzerinden yapmış oldukları faaliyetle ilgili giderleri indirebileceklerini unutmamaları gerekir. Bu konuda Kanun Koyucu'nun düzenlemeyi yaparken "hasılat" ve kazanç" ifadelerine yer vermesiyle, limiti hasılatın toplam tutarı üzerinden değil kazancın toplam tutarı üzerinden hesaplanması gerektiği⁹ sonucuna varılmaktadır. Gider indiriminin GVK m. 40 ve 41'deki temel düzenlemeler çerçevesinde yapılması gerekir.

SONUÇ

İnternetin ve sosyal medya platformlarının her geçen gün gelişmeye devam etmesi, teknolojinin ilerlemesi sayesinde dijital hizmetlerin ve dijital ekonominin artarak büyümesi hem şirketlerin hem de gerçek kişilerin bu alana olan ilgisini artırmıştır. Son yıllarda internet ve sosyal medya üzerinden yapılan faaliyetlerin kişilerin tüketim davranışlarını da etkileyebilecek güç ve etkide olmasıyla reklam ve pazarlama faaliyetleri de dijital alana kaymaya başlamıştır.

Her ne kadar 7338 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonra sosyal içerik üreticiliğinden elde edilen gelirin niteliğinin ticari kazanç olduğu kabul edilmiş olsa da doktrinde bu konuda fikir birliği yoktur. Özellikle devlet memurları tarafından da gerçekleştirilen içerik paylaşımları, eğitimler, kurslar vs. ticari kazanç olarak değerlendirildiğinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28. maddesindeki ticaret yapma yasağı düzenlemesi karşımıza çıkmaktadır. Yapılan faaliyetlerin özelliği gereğince serbest meslek kazancı olarak da değerlendirilebilen içerik üreticiliğinin telif kazancı olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği veya toplumun büyük bir kesimini oluşturan devlet memurlarının da yararlanabileceği farklı bir niteliğe sahip olup olamayacağı ile ilgili tartışmaların yapılması gereklidir. Yukarıda da açıklandığı üzere hukukun farklı alanlarını da etkileyen internet ve sosyal medya platformları üzerinden gelir elde edilmesi faaliyetiyle ilgili değişikliklerin zaman içinde yapılmaya devam edeceği düşünülmekle birlikte hali hazırdaki mevzuat hükümleri çerçevesinde iş ve işlemlerin yapılması gerekliliği unutulmamalıdır.

8/ Karataş Durmuş, s.166 vd.

9/ Karataş Durmuş, s.116.

MEDYADA ADLİ HABERLER

HAKAN MIHÇIN

Yargıtay Tetkik Hâkimi

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır. Kendi başına güçsüz ve çaresizdir. Kendisine yönelen bir tehdit karşısında başka bireylerle dayanışma içerisinde olursa kendisini güçlü hisseder. Bu sebeple var oluştan bu yana insanların diğer bireylerle etkileşim içerisinde olması, bilgi alışverişinde bulunması en temel ihtiyaçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Latince kökenli olan medya sözcüğü her türden bilginin bireylere, topluluklara aktarılması anlamını taşımaktadır. Medyanın toplum hayatına ilk yansımaları sözlü iletişim ile ortaya çıkmış insanlar kulaktan kulağa bildiklerini paylaşmaya başlamışlardır. Yazının bulunması, matbaanın icadı ve kitle iletişim araçlarının ortaya çıkmasıyla haberleşme ciddi anlamda hız kazanmıştır. Bu hızlanma ile birlikte medya, yazılı, görsel ve işitsel basın kavramlarını da kapsamına dâhil etmiştir. İçerisinde bulunduğumuz dönemde teknolojiye yaşanan gelişmelerle internet alt yapısı ile iletişim temelli platformlar ortaya çıkmış ve sosyal medya kavramı hayatımıza girmiştir. Sosyal medya platformları içerik üreticilerinin bireysel veya kitlesel anlamda kullanıcılara ürettikleri içeriğin farklı zamanlarda ulaştırılabildikleri mecralardır. Bu mecralar içerik üretenlerle bu içeriklere ulaşan grupların karşılıklı olarak etkileşimde buldukları alanlardır.

Sosyal medya sosyalizasyona büyük katkılarda bulunmuştur. Sosyalizasyon sos-

yal ve kültürel anlamda yaşatılan değerlerin geçmiş nesillerden yeni nesillere aktarılması anlamına gelmekte, bu sayede kuşaklar arası iletişim güçlendirilmektedir.¹

Sosyal medyanın katkıda bulunduğu bir diğer alan ise kamuoyu oluşturulmasıdır. Kamuoyu, bir olay karşısında toplumsal anlamda oluşturulan ortak kanaattir. Yukarıda bahsettiğim gelişmeler kamuoyunu sosyal medyanın yönlendirmesine açık hale getirmiştir. Bu bağlamda kamuoyu açısından bireylerin güçlü medya yapılarının ve içerik üreticilerinin yanlış yönlendirmelerine maruz kalmaları sonucunda gerçekte olmayan hususları var gibi kabul ederek hatalı ortak tavırlar sergilemeleri mümkündür ki bu da medyanın kamuoyu üzerindeki en önemli dezavantajlarından biridir.

Bu yazımızda genel anlamda medyanın yargı mercilerinin yetki alanına giren konularda toplum ve yargılama faaliyetleri üzerindeki etkisini mevzuata boğulmadan ele almaya çalışacağım.

BASIN ÖZGÜR MÜDÜR? SINIRLARI NELERDİR?

Aslına bakılırsa Anayasa 28. maddede düzenlenen "Basın Hürriyeti", 25 maddede

^{1/} VARDARLIER Pelin, ZAFER Cem; Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Yıl: 2019 Cilt: 22 Sayı:2, s. 358.

ayıran bu mesleğin etkin bir şekilde icrası için bağımsızlık olmazsa olmaz bir unsurdur.

Yargılama faaliyetleri “Türk Milleti Adına” tekel olarak mahkemelerce yürütülmekte, böyle önemli bir görevi icra eden hâkim ve savcıların bazı teminatlara sahip olması gerekmektedir. Bu husus önemine binaen hem uluslararası hem de ulusal metinlerde yer almıştır. Anayasa’mızda düzenlenen hâkimlik ve savcılık teminatı tam da bu sebeple vurgulanmaktadır. Bu düzenlemede hiçbir organın, makamın, mercinin veya kişinin, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı hüküm altına alınmıştır.

YARGI VE MEDYA İLİŞKİSİ

Medyanın haber verme hakkı noktasında önem arz eden bir konu da adli haberlerdir. Adli haberler yargı ve medya ilişkisinin temelini oluşturmaktadır. Toplumun yargılama süreçleri ile ilgili bilgilendirilmesi medyanın görevleri arasındadır. Yargılama faaliyetinin açık ve erişilebilir olması hem şeffaflık hem de adil yargılanma hakkı açısından önemlidir.

Bireyler tarafından kamuyu ilgilendiren dava dosyaları mercek altına alınmakta, yargılama süreci ile ilgili bilgi alma ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ihtiyacın medya tarafından giderilmesi gayet doğaldır ve bu yönde haberlerin yapılmasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Peki, yapılan haberler sadece yargılama süreçlerine mi ilişkindir?

DEVAM EDEN YARGILAMALAR İLE İLGİLİ MEDYADA YORUM YAPILABİLİR Mİ? BUNUN ÖLÇÜSÜ NEDİR?

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına göre yargı mercilerine intikal eden konularla ilgili haberlerin yayınlanmasında ve bu olaylarla ilgili yorumlamalara veya tartış-

malara yer verilmesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. AİHM’nin Sunday Times kararında Sunday Times Gazetesi, devam eden bir yargı sürecinin konusu olan olayla ilgili bir makale yayınlamış, konuyu sonraki makalelerde incelemeye devam edeceğini duyurmuştur. Bunun üzerine başsavcılık, yazılacak olan yazının “mahkemeye saygısızlık” (contempt of court) oluşturacağı gerekçesiyle bir dava açmış ve mahkeme de yazıların yayınlanmasını bir tedbir kararı ile engellemiştir.² Yargılamaya ilişkin süreç hakkında bilgi almak, kamuyu ilgilendirdiği için tüm bireylerin hakkıdır. Bu hak ancak yargı mercilerinin bağımsızlığını, tarafsızlığını ve dosya üzerindeki otoritesini sarsacak boyuta ulaşırsa kısıtlanabilecektir. Bunun temelinde medya organlarının adli soruşturma veya kovuşturmalara ilişkin yanlış bir şekilde yapmış olduğu haberlerin toplumsal olarak oluşturduğu ön yargı yatmaktadır.

Türkiye’de toplumsal bir yara üzerinden vereceğimiz bir örnekle devam edelim. Kadın cinayetleri... (A) isimli erkek uzun zamandır internet üzerinden görüştüğü (B) isimli kadın ile bir buluşma ayarlıyor. Bir akşam arkadaşı (C)’yi de yanına alarak (B)’nin evine gidiyor. Binanın girişindeki kameralara takılmamak için arka kapıdan girip asansörle (B)’nin evinin bulunduğu kata çıkıyorlar ve eve giriyorlar. Hep birlikte yemek yiyip sohbet ediyorlar. Biraz sonra (A) ve (B) birlikte içerideki odaya gidiyorlar. (A), (B)’ye cinsel birliktelik teklif ediyor ancak (B) ısrarla reddediyor. Aralarında şiddetli bir tartışma çıkıyor, (A) yanında getirdiği bıçak ile (B)’yi bıçaklıyor ve (B) olay yerinde ölüyor. Bu arada tartışmaları duyan (C) evi terk ediyor. Ancak paniklediği için binanın giriş kapısından çıkıyor ve kameralara takılıyor. Taksiye binip olay yerinden uzaklaşıyor. (A) yerde hareketsiz bir şekilde yatan (B)’yi görünce panikleyerek bıçağı olay yerinde unutup binayı arka kapıdan terk ediyor. Tartışmaları duyan bina sakinlerinden bazıları polise bazıları da medya organlarına haber veriyorlar. Olay yerine gelen polisler nöbetçi Cumhuriyet savcısının talimatı ile delil niteliğindeki bıçağı ve kamera kayıtlarını muhafaza altına alıyor. Bıçak parmak izi incelemesine gönderiliyor. Bunun sonucu gelene kadar, kamera görüntüleri inceleniyor ve (C)’nin binayı koşarak terk ettiği görülüyor. (C)’nin bindiği taksinin plakası tespit edilerek şüpheli, polisler tarafından yakalanıyor. (C) olayı aynen anlatıyor. Cumhuriyet savcısı (C)’yi tutuklama talebiyle nöbetçi sulh ceza hâkimliğine sevk ediyor. Soruşturma dosya-

²/ PEKEL Abdulkadir; İfade Özgürlüğünün Sınırlanması Sebeplerinden Biri Olarak “Yargı Organının Otorite Ve Tarafsızlığının Sağlanması”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Y. 2014, Sa. 2, s. 374.

KORUMA TEDBİRLERİ NEDENİYLE TAZMİNAT

SERCAN KOCABEY

Gemlik Cumhuriyet Başsavcısı

I. GENEL OLARAK

Ceza muhakemesinin temel amacı, hukuk devleti ilkesinin kurallarına ve sınırlarına bağlı kalmak kaydıyla, insan hakları temelinde gerçeğe ulaşmaktır.¹ Bir suçun işlendiği iddiası üzerine gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi ve adil bir yargılama yapılabilmesi amacıyla işin gerçeği araştırmaya başlanılır ve bu amaç doğrultusunda birtakım ceza muhakemesi işlemleri icra edilir. Bu kapsamda suç fail veya faillerinin ortaya çıkarılması, delillerin tespiti ve muhafazası, soruşturma ve kovuşturmanın yapılarak yargılama sonucu verilen hükmün infazı amacıyla kural olarak geçici nitelikte olan işlemlere koruma tedbirleri denilmektedir. Koruma tedbirleri nedeniyle tazminat hükümleri, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141-144. maddelerinde düzenlenmiştir.

Koruma tedbirleri özü itibarıyla temel hak ve hürriyetleri sınırlayıcı niteliktedir. Özellikle kişi özgürlüğü ve güvenliği, ceza yargılaması sürecinde gerçeğin meydana çıkarılabilmesi adına kanuna uygun olarak ve geçici surette sınırlandırılabilir. Ancak bu sınırlandırma yapılırken hukuka aykırı veya haksız şekilde uygulama yapılması du-

rumlarına binaen ortaya çıkan kişisel mağduriyeti telafi etmek amacıyla koruma tedbirleri nedeniyle tazminat müessesesi getirilmiştir. Böylelikle hakları ihlal edilen kişiler devletten bu ihlal nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararlarını isteyebilme imkânını elde etmektedirler.

II. TAZMİNAT NEDENLERİ

CMK kapsamında koruma tedbirleri nedeniyle tazminat sorumluluğu yalnızca 141 vd. maddelerde belirtilen hallerle sınırlıdır. CMK'nın 141. maddesine göre; bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma veya kovuşturma esnasında uygulanan koruma tedbirleri nedeniyle meydana gelen hukuka aykırılıklar halinde tazminat istenilebilir. Bu nedenle soruşturma ve kovuşturma dışındaki hukuka aykırılıklar halinde CMK hükümlerine göre tazminat isteyebilmek mümkün değildir.² CMK'nın 141. maddesinde yer alan bentlerdeki sınırlı sayıdaki tazminat nedenleri dışında uygulanan bir koruma tedbiri nedeniyle zarar meydana gelmişse, bunu tazmin yolu İdari Yargılama Usul Kanunu hükümleri çerçevesinde idare aleyhine tam yargı davası açmak olacaktır.³

1/ Uğur Ersoy, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi*, *Ceza Hukuku Dergisi*, C:10, S:29, Aralık, 2015, s. 72.

2/ Serafettin, Elmacı, *Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat İsteminin Koşulları*, *Adalet Dergisi*, Yıl 2013, S: 46, s. 276.

3/ Semsettin, Aksoy, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*,

Bu fıkra kapsamında her ne kadar “ve” bağlacı kullanılsa da iki yarı tazminat nedeni öngörülmüştür. Birinci, yasaya uygun olarak tutuklanan kişinin makul süre içerisinde hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmaması, ikincisi ise kişi hakkında makul sürede hüküm verilmemesidir. Birincisi soruşturma aşaması, ikincisi ise kovuşturma aşaması ile ilgilidir.⁶

5. Kanuna Uygun Olarak Yakalandıktan veya Tutuklandıktan Sonra Hakkında Kovuşturmaya Yer Olmadığına veya Beraata Karar Verilmesi

Hakkında yürütülen suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kanuna uygun yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma sonucunda ise beraatına karar verilen kişi maddi ve manevi her türlü zararını devletten isteyebilir (CMK m. 141/1-e).

Bu hüküm ile illa haksız veya hukuka aykırı yakalama veya tutuklama gerçekleş-tikten sonra kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatına karar verilmesi tazminat sebebi olarak görülmemiş, kanuna uygun olarak yakalanan veya tutuklanan kimselere de haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilmesi hali de tazminat sebebi sayılmıştır.⁷

^{6/} Gürsel Yalvaç, *Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, Adalet Yayınevi, C.3, S.2, s. 271; Aksünger, s. 238.*

^{7/} Ünver, *Hakeri, s. 493.*

6. Gözaltı ve Tutuklulukta Geçirilen Sürenin Mahkûmiyet Süresinden Fazla Olması veya İşlenen Suç İçin Yalnızca Adli Para Cezasına Öngörülmesi Hali

Bu fıkrada iki türlü tazminat nedeni söz konusudur. İlki yapılan yargılama sonucu mahkûm olup da verilen cezanın gözaltı ve tutukluluk süresinden daha az olması durumudur. Burada aslında kişi hakkında kanuna uygun gözaltı ve tutuklama tedbiri uygulanmıştır ancak verilen cezadaki süre gözaltı ve tutuklulukta geçirilen sürelerden daha az olduğu için tazminat hakkı doğacaktır.⁸ İkincisi ise işlenen suç nedeniyle kanuni yaptırım olarak sadece adli para cezasının öngörülmesi dolayısıyla zorunlu olarak adli para cezasına hükmedilmesi halidir. Bu durumda da kişinin gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği süreler nedeniyle devletin tazminat sorumluluğu doğacaktır.

7. Yakalama veya Tutuklama Nedenleri ile Suçlamaların İlgililere Yazıyla veya Bunun Hemen Olanaklı Bulunmadığı Hâllerde Sözle Açıklanmaması

Kişi hakkında yakalama işlemi yapıldığı zaman, yakalanan kişiye, hangi suçtan dolayı yakalama yapıldığına bakmaksızın yakalama sebebi ve hakkındaki iddialar ile susma ve

^{8/} Uğur, *Alacakaptan, Haksız Tutma ve Yakalama Hâllerinde Devletin Tazminat Verme Mükellefiyeti, Hukuk Fakültesi Dergisi, C:18, Sayı: 1-4, Ankara, 1961, s. 210.*

müdafiden yararlanma, yakalanmaya itiraz etme hakları ile diğer kanuni hakları ve itiraz hakkını nasıl kullanacağı, herhalde yazılı olarak, bunun hemen mümkün olmaması halinde de ileride tamamlanmak üzere sözlü olarak verilir. Yakalama nedeni ve isnat olunan suçların anlaşılabilirlikte açıklıkta ve nitelikte olması gerekmektedir. Şüpheli ya da sanık savunma hakkını sağlıklı olarak kullanabilmek için hakkındaki suçlamanın ne olduğunu ve niçin yakalandığını bilmelidir. Keyfi ve hukuksuz olarak yakalandığına da bu şekilde kanaat getirebilecektir.⁹

8. Yakalama ve Tutuklamanın Yakınlara Bildirilmemesi

CMK'nın 141/1-h. maddesinde; yakalanan veya tutuklanan kimselerin yakalandığının veya tutuklandığının yakınlarına veya kendi belirleyecekleri kimselere bildirilmemesi tazminat sebebi olarak belirtilmiştir.

Yargıtay 12. CD'nin 03.10.2016 tarihli ve E: 2015/12675, K: 2016/11479 sayılı kararında; davacının yakalama işlemine karşı itirazına gereği gibi yanıt verilmediği gibi işin sürünce mede bırakıldığı, kanuni haklarının kendisinin hatırlatılmadığı ve yakınlarına haber verilme hakkının da ihlal edildiği ifade edilerek hak ve nesafete uygun bir tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir.

9. Hakkındaki Arama Kararının Ölçsüz Şekilde Uygulanması

Yakalama, tutuklama ve el koyma tedbirlerinden farklı olarak aramanın koşullarının gerçekleşmemesine rağmen arama yapılması halinde tazminat talep edilebileceğine ilişkin bir düzenleme yapılmamış; sadece arama kararının uygulanması sırasında ölçsüz davranılması hali tazminat sebebi olarak öngörülmüş.¹⁰

Arama kararının ölçülü olarak gerçekleştirilmesinde şu üç kıstas yol gösterici olabilir. Bunlar; aramanın kapsamı ve içeriği (arama kararında bulunan hususlar), aranan şey (aranılan şeyin boyutu ve saklanabilme koşullarına göre arama kararı aranan şeyi bulmaya elverişli biçimde olmalıdır), amaç ile uygulanan yöntemin uygunluğudur (arama kararı ve aranan şey ile arama yapılırken uygulanan yöntem birbirine uyumlu olmalıdır).¹¹

9/ İste, s. 97.

10/ Yener, Ünver, Hakan, Hakeri, Sorularla Ceza Muhakemesi Hukuku, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2006, s. 246.

11/ Ayçi, s. 204.

10. Elkoyma Kararının Uygulanmasından Kaynaklı Tazminat Nedenleri

CMK'nın 141/1-j fıkrasına göre; eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde el konulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen kişi maddi veya manevi her türlü zararını devletten isteyebilir. Bu düzenlemede yer alan ihtimallerden birinin varlığı tazminat talebi için yeterlidir.

11. Yakalama, Adli Kontrol ve Tutuklama İşlemine Karşı Kanunda Öngörülen Başvuru İmkânlarından Yararlandırılmama

CMK'nın 141/1-h. maddesinde yer alan bu tazminat nedeni yalnızca yakalama ve tutuklama işlemine karşı kanunda öngörülen başvuru imkânından yararlandırılmayan kişilerin, maddi ve manevi her türlü zararını devletten isteyebileceği şeklinde hüküm altına alınmışken; 12.03.2024 tarihli ve 32487 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. maddesi ile adli kontrol işlemine karşı başvuru imkânından yararlandırılmaması da tazminat sebebi olarak düzenlenmiştir.

12. Adli Kontrol Kararının Uygulanmasından Kaynaklı Tazminat Nedenleri

5721 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde adli kontrol kararının uygulanmasına ilişkin herhangi bir tazminat nedeni düzenlenmemiştir. 12.03.2024 tarihli ve 32487 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. maddesi ile bu eksiklik giderilerek; konutunu terk etmemek veya uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla hastaneye yatmak dâhil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek şeklindeki adli kontrol yükümlülükleri uygulandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilerin de maddi ve manevi her türlü zararını devletten isteyebileceği hüküm altına alınmıştır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus; CMK'nın 109. maddesinde düzenlenen tüm adli kontrol tedbirlerinin değil yalnızca

maddede sınırlı olarak sayılan adli kontrol tedbirlerinin uygulanması sonucu haklarında kovuşturmayaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilerin tazminat hakkına sahip olduğudur.

III. TAZMİNAT İSTEMİNİN KOŞULLARI

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 142/1. maddesine göre tazminat isteminde bulunabilmek için; karar veya hükmün kesinleşmesi, tazminat başvurusunun süresinde yapılması, tazminat başvurusunun yetkili ve görevli mahkemeye yöneltilmesi gerekmektedir.

Cumhuriyet başsavcılığı tarafından verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar veya mahkemece verilen karar ve hükümler ilgiliye tefhim veya tebliğden itibaren olağan kanun yolları olan itiraz, istinaf, temyiz yollarına başvurulmaması, kanunda belirtilen başvuru sürelerinin geçirilmesi veya yapılan itiraz, istinaf ve temyiz talebinin reddedilmesi veya hükmün onanması hallerinde kesinleşir.¹²

Tazminat istemi süreye bağlanmıştır. CMK'nın 142/1. maddesine göre ilgilisi, hakkındaki beraat veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay içinde tazminat talebinde bulunulmalıdır. Ancak bu süre karar veya hükümlerin kesinleşme tarihinden itibaren bir yılı geçemez. Yani her halde tazminat bir yıl içinde istenilmelidir.¹³

CMK'nın 142/2. maddesine göre; tazminat davasında görevli mahkeme, ağır ceza mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesinde tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı

yerde başka bir ağır ceza mahkemesi yoksa en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır.

12.03.2024 tarihli ve 32487 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 13. maddesi ile yeni bir düzenleme getirilerek genel koruma nedeniyle tazminata ilişkin hükümlerden farklı bir usul öngörülmüştür. CMK 142/2. maddesine göre; "141. maddenin birinci fıkrasının (e), (f) ve (l) bentleri kapsamındaki istemler bakımından 09/01/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Bu fıkra uyarınca 6384 sayılı Kanun kapsamında olmasına rağmen ağır ceza mahkemesine yapılan istemler, komisyona gönderilir. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren ve girmeyen istemler birlikte yapılmış ise ağır ceza mahkemesi görev alanına girmeyen istemleri ayırmak suretiyle komisyona gönderir. Bu hâllerde ağır ceza mahkemesine yapılan istem tarihi esas alınır." denilmek suretiyle yakalama ve tutuklama sonrası haklarında kovuşturmayaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen, gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu ceza ile cezalandırılan ve adli kontrol kararının uygulanmasından kaynaklı tazminat hakkı doğan kişilere yönelik Adalet Bakanlığı bünyesinde oluşturulan tazminat komisyonuna başvuru şartı getirilmiştir.

IV. TAZMİNAT BAŞVURUSUNDA BULUNMAYA YETKİLİ KİŞİLER

CMK 141. maddede düzenlenen sebeple bağlı olarak haklarında hukuka aykırı yakalama, tutuklama, arama ve el koyma işlemleri uygulanan kimseler koruma tedbirleri nede-

^{12/} Kanmaz, s. 384.

^{13/} Ünver, Yener, Hakeri, Hakan, Sorularla Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 247.

niyle tazminat talebinde bulunabilirler. Bu hükümden anlaşılacağı üzere ilk olarak zarara uğrayan kişiler tazminat talebinde bulunmaya yetkilidirler. Bundan başka CMK'nın 142/2. maddesi gereği yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın da tarafı olmamakla beraber herhangi bir koruma tedbirine maruz kalan ve bundan dolayı zarara uğrayan kişiler de tazminat talebinde bulunabilirler.¹⁴ Kanunun açık hükmü gereği; koruma tedbirine maruz kalanların yakınlarının tazminat talebinde bulunma hakkı yoktur. Uygulanan koruma tedbirinden zarar gören üçüncü kişiler de kendileri hakkında bizzat uygulanan bir koruma tedbiri olmadığından bu madde hükümlerine göre tazminat talebinde bulunamazlar.¹⁵

V. TAZMİNAT İSTENEMEYECEK HALLER

Kanuna uygun olarak yakalanan, adli kontrol altına alınan veya tutuklanan kişilerden; tazminata hak kazanmadığı hâlde, sonradan yürürlüğe giren ve lehte düzenlemeler getiren kanun gereği, durumları tazminat istemeye uygun hâl dönüştürülenler, genel veya özel af, şikâyetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmayla yer olmadığına veya davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan veya kamu davası ertelenen veya düşürülenler, kusur yeteneğinin bulunmaması nedeniyle hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilenler ve son olarak adli makamlar huzurunda gerçek dışı beyanla suç işlediğini veya suça katıldığını bildirerek gözaltına alınmasına, adli kontrol altına alınmasına veya tutuklanmasına neden olanlar tazminat istemezler.

VI. KANUN YOLU

CMK 142/7. maddeye göre; koruma tedbirleri nedeniyle tazminata ilişkin ağır ceza mahkemesi tarafından verilen ve davayı kesin olarak sonuçlandıran davanın kabulüne veya reddine ilişkin kararlara karşı, istemde bulunan Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisi istinaf yoluna başvurabilir. Bu başvuru sonrası istinaf ceza dairesi tarafından inceleme, öncelikle ve ivedilikle yapılır. Burada şu hususa dikkat etmek gerekir; CMK 142/4. madde uyarınca dava dilekçesinin reddi kararı, yetkisizlik ve görevsizlik kararları ile süre yönünden ret kararları için CMK'nın 267. vd. maddelerine düzenlenen itiraz kanun yoluna başvurmak gerekmektedir.

^{14/} Günen, s. 78.; Düzgün, Elmacı, s. 160.

^{15/} Elmacı, s. 284.

VII. TAZMİNATIN GERİ ALINMASI

Koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davasının temelini, haksız yere veya hukuka aykırı şekilde uygulanan tedbir sonucu kişinin mağdur olması nedeniyle uğramış olduğu zararının telafi edilmesi oluşturduğu için tazminat talebinin dayanağı olan karar veya hükmün ortadan kaldırılarak kişi hakkında dava açılması üzerine mahkûmiyet kararı verilmesi veya yargılamanın yenilenmesi sonucu verilen beraat hükmünün kaldırılarak mahkûmiyetle sonuçlanması halinde, tazminat talebinin dayanağı olan kararın doğruluğu ortaya çıkacak ve uygulanan koruma tedbiri de haksızlık vasfını yitirecektir. Bu halde kişiye tazminat ödemesinin bir sebebi kalmayacağı için ödenen tazminatın geri alınması gerekecektir.¹⁶

KAYNAKÇA

Aksoy, Şemsettin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uluslararası Yargı ve Yargıtay Kararları Işığında Önleme ve Koruma Tedbiri Olarak Arama, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007.

Alacakaptan, Uğur, Haksız Tutma ve Yakalama Hallerinde Devletin Tazminat Verme Mükellefiyeti, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:18, Sayı: 1-4, Ankara, 1961.

Düzgün, Nuri, Elmacı, Şerafettin, Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.

Elmacı, Şerafettin, Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat İsteminin Koşulları, Adalet Dergisi, Yıl:2013, Sayı:46, (s. 274/291).

Ersoy, Uğur, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, Ceza Hukuku Dergisi, C:10, S:29, Aralık, 2015, s. 67-124.

Günen, Ömer, Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2014.

Hakeri, Hakan, Ünver, Yener, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Hakeri, Hakan, Ünver, Yener, Sorularla Ceza Muhakemesi Hukuku, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2006.

Kanmaz, Fatih, AİHM ve Yargıtay Kararları Işığında Haksız Yakalama, Tutuklama ve El koyma Nedeniyle Tazminat, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

Kargı, Halil İbrahim, Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2010.

Tangal, Murat, Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2016.

Yalvaç, Gürsel, Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, Adalet Yayınevi, C. 3, S. 2, s. 271.

^{16/} Tangal, s. 105.

AYAĞA KALK! SANIK: SEZAI KARAKOÇ

AYŞE OLGUN

Yazar

“Edebi metinlerinin yanında kaleme aldığı fikir yazıları yüzünden defalarca mahkemeye düşen ve hâkim karşısına çıkan isimlerden birisi de yazar ve şair Sezai Karakoç’tur. Karakoç’un yargılandığı davaların belgeleri; bu belgelere ulaşan hâkim Cavit Marancı tarafından ‘Söz ve Fikir Mahkeme Karşısında/Sezai Karakoç Yargılanmaları’ adıyla bir kitapta toplandı.”

Düşünce, fikir ve edebiyat dünyamızın temel taşlarından biri olan Sezai Karakoç, öğrencilik yıllarından itibaren inandığı fikir istikametinde yazıp çizmeye devam etti. Çıkardığı, kitap, dergi ve gazete yüzünden de defalarca hâkim karşısına çıktı, yazılarından dolayı ceza aldı. İşte bütün bu davalar ilk kez “Söz ve Fikir Mahkeme Karşısında/Sezai Karakoç Yargılanmaları” adıyla bir kitapta toplandı. Kitabın yazarı ise aynı zamanda Karakoç’un yargılandığı mahkemelerde yıllar sonra hâkimlik yapan bir isim: Cavit Marancı. Marancı’nın Sezai Karakoç ile yolunun keşişmesi ise ilginç: Lise yıllarından itibaren en yakın arkadaşından sık sık adını duyduğu Sezai Karakoç’u merak eden Marancı’nın yıllar sonra tayini İstanbul Adliyesi’ne çıkınca bir gün mesai sonrası Karakoç’un Cağaloğlu’ndaki yazıhanesine ‘kitap alma bahanesiyle’ giderek tanışır. Bu tanışma sırasında Marancı, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi’nde görevli hâkim olduğunu söyleyince Sezai Karakoç da 1971 yılında o mahkemede yargılanıp ceza aldığını ifade eder.

KARAKOÇ’UN MAHKEME KAYITLARINI ARŞİVDEN ÇIKARIR

Bu sohbetin ardından da hâkim Marancı, Karakoç’un 1971 yılında yargılandığı dosyayı mahkemenin arşivinden bulmak ister. Ancak İbrahim Paşa Sarayı’nın altına denk gelen arşivde binlerce belge arasında böyle bir dosyayı bulması mümkün olmaz ancak bu belgeyi ararken Karakoç’un diğer mahkeme kararlarına ulaşır. İlk tanışmada Karakoç’un mütevazılığından çok etkilenen Marancı, iş çıkışı Karakoç’un yanına uğramaya ve zaman içinde onun dostlarıyla dost olmaya başlar. Bu dostlarından birisi de uzun yıllar Cağaloğlu’nda kitapçılık yapan Abdullah Işıklar’dır. Cavit Marancı’nın kitabı ağırlıklı olarak Karakoç’un yargılandığı davalara ayrılmış. Marancı Karakoç’la aralarında geçen sohbetlerden notları okurla paylaşıyor. Karakoç, “Hatıralar” kitabında bu davalardan bahsetse de bu defa bir hâkimin gözünden davaları belgeler ışığında okuyoruz.

OSMAN TURAN VE ÖMER ÖZTÜRKMEN’DEN VEFA

Bilindiği gibi Karakoç, 1960 darbesinden önce çıkarıp darbeden sonra ara verdiği “Diriliş” dergisini 1966 yılından itibaren yeniden

İCRA İFLAS KANUNU'NUN 89. MADDESİNİN 3. FIKRASINA GÖRE AÇILAN DAVALARDA GÖREV SORUNU

YUSUF DEMİRCİ

Ankara Batı Ticaret Mahkemesi Başkanı

Bilindiği gibi İcra İflas Kanunu'na (İİK) göre borçlunun kendi elindeki alacakları yanında üçüncü kişilerde bulunan mal ve alacakları da haczedilebilir (İİK m. 106/2). Ancak bunun için alacaklının, borçlunun üçüncü kişideki alacağının haczi talebi üzerine icra müdürü alacağı haczedip, icra tutanağına geçirip üçüncü kişiye bildirilmelidir. Aslında Kanun'un 89. maddesine göre üçüncü kişiye haciz ihbarnamesi gönderilmesi, üçüncü kişideki borçlunun alacağının borçluya ödenmesini önleyen bir muhafaza tedbiridir.

2004 sayılı İİK'nın 89/3. maddesine göre¹ göre takibin kesinleşmesi üzerine

1/ İlgili fıkra şöyledir: "...Üçüncü şahıs, haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz etmezse, mal yedinde veya borç zimmetinde sayılır ve kendisine gönderilen haciz ihbarnamesine süresinde itiraz etmediği, bu nedenle de malın yedinde veya borcun zimmetinde sayıldığı ikinci bir ihbarname ile bildirilir. Bu ikinci ihbarnamede ayrıca, üçüncü şahsın ihbarnamenin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde ikinci fıkrada belirtilen sebeplerle itirazda bulunması, itirazda bulunmadığı takdirde zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemesi veya yedinde sayılan malı icra dairesine teslim etmesi istenir. İkinci ihbarnameye süresi içinde itiraz etmeyen ve zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemeyen veya yedinde sayılan malı icra dairesine teslim etmeyen üçüncü şahsa on beş gün içinde parayı icra dairesine ödemesi veya yedinde sayılan malı teslim etmesi yahut bu süre içinde menfi tespit

ve alacaklının talebi ile icra müdürü yukarıda belirtildiği şekilde borçlunun üçüncü kişideki alacağının haczine karar vererek haciz tutanağı birinci ve ikinci haciz ihbarnamelerini düzenler. Haciz ihbarnamesini tebliğ alan üçüncü kişi, ikinci haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde bu ihbarnameye itiraz edebilir. Tebliğinden itibaren yedi gün içinde ikinci haciz ihbarnamesine itiraz etmez ise borcun üçüncü kişi zimmetinde sayılması kesinleşir. Üçüncü kişi yedi gün içinde ikinci haciz ihbarnamesine itiraz etmemesi nedeniyle zimmetinde sayılması kesinleşen borcu, icra dairesine ödemez ise

davasını açması, aksi takdirde zimmetinde sayılan borcu ödemeye veya yedinde sayılan malı teslim zorlanacağı bildirilir. Bu bildirim alan üçüncü şahıs, icra takibinin yapıldığı veya yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde süresi içinde menfi tespit davası açtığına dair belgeyi bildirim yapıldığı tarihten itibaren yirmi gün içinde ilgili icra dairesine teslim ettiği takdirde, hakkında yürütülen cebri icra işlemleri menfi tespit davası sonunda verilen kararın kesinleşmesine kadar durur. Bu süre içinde 106. maddede belirtilen süreler işlemez. Bu davada üçüncü şahıs, takip borçlusuna borçlu olmadığını veya malın takip borçlusuna ait olmadığını ispat etmeye mecburdur. Üçüncü şahıs açtığı bu davayı kaybederse, mahkemece, dava konusu şeyin yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere bir tazminata mahkûm edilir. Bu fıkraya göre açılacak menfi tespit davaları maktu harca tabidir..."

icra dairesi alacaklının talebi ile üçüncü kişiye üçüncü haciz ihbarnamesi gönderir. Üçüncü haciz ihbarnamesi ile üçüncü kişiye ikinci haciz ihbarnamesine de yedi gün içinde itiraz etmediği için zimmetinde sayılması kesinleşen borcu ihbarnamenin tebliğinden itibaren on beş gün içinde ödemesi veya aynı süre içinde takip alacaklısı aleyhine menfi tespit davası açması, aksi takdirde zimmetinde sayılan borcu ödemeye zorlanacağı bildirilir.

Bu kapsamda üçüncü kişi tarafından takip alacaklısına açılacak menfi tespit davasında görevli mahkemenin neresi olduğu konusunda uygulamada ve yargı kararlarında çeşitli farklılıklar ortaya çıkmıştır.

İİK'nın 89. maddesinde söz konusu dava bakımından görev yönünden özel bir düzenlemeye yer verilmediğinden, görevli mahkeme belirlenirken 6100 sayılı HMK'nın göreve ilişkin hükümlerinin uygulanması gerektiği aşikârdır. HMK'nın 2. maddesine göre dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarda, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir ve bu kanunda ve diğer kanunlarda aksine düzenleme bulunmadıkça, asliye hukuk mahkemesi diğer dava ve işler bakımından da görevli mahkemedir.

Tartışma bu noktada çıkmaktadır. Zira taraflar arasında doğrudan bir hukuki ilişki bulunmamaktadır. Bu durumda tarafların tacir olması veya temel ilişkinin ticari nitelikte bulunması halinde görevli mahkeme TTK'nın 4. maddesine göre asliye ticaret mahkemesi mi olacaktır? Zira TTK'nın 4. maddesine göre mutlak ticari davalar dışında yine TTK'nın 5. maddesinde de ticari davalar ve ticari nitelikteki çekişmesiz işlerin, aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesinde görüleceği hükme bağlanmıştır. Buradan hareketle söz konusu uyuşmazlığa ilişkin bazı mahkemeler görevli mahkemenin yukarıda sayılan durumlarda asliye ticaret mahkemesi olduğunu düşünmektedir. Gerçekten de TTK'nın 4. ve 5. maddesi çerçevesinde mutlak ya da nispi nitelikte ticari davanın söz konusu olabileceği temel uyuşmazlıklarda, İİK'nın 89. maddesi çerçevesinde açılan davalarda görevli mahkeme asli-

ye ticaret mahkemesi olmalıdır. Zira taraflar ya taraflar tacirdir ya da temel ilişki örneğin kambiyo senedinden kaynaklanmaktadır.²

Ancak bir kısım yargı kararlarında ise uyuşmazlık neye ilişkin olursa olsun görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğu belirtilmektedir. Söz konusu mahkemeler davanın tarafları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaması ve uyuşmazlığın takip hukukundan kaynaklanması nedeniyle görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğunu vurgulamaktadırlar.³

Yargıtay da talep üzerine bölge adliye mahkemeleri arasındaki uyuşmazlığı gidermek üzere vermiş olduğu kararında ilgili uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğuna hükmetmiştir. Yüksek Mahkeme kararında⁴ uyuşmazlıkların çözümünde asıl olan bir davanın genel mahkemelerde görülmesi olduğunu, özel mahkemede görüleceğine dair açık bir kanuni düzenleme bulunmayan her davanın, genel mahkemelerde görülmesinin esas olduğunu belirttikten sonra, İİK'nin 89/3. maddesine göre gönderilen haciz ihbarnamesi nedeniyle ihbarnameye muhatap olan üçüncü kişi tarafından açılan menfi tespit davasında görevli mahkeme konusunda kanunda özel bir düzenleme bulunmadığını, buna göre davanın tarafları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaması ve uyuşmazlığın takip hukukundan kaynaklanması nedeniyle görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğunu, tarafların tacir olmasının veya temel ilişkinin ticari nitelikte bulunmasının veyahut borcun temelini oluşturan senedin kambiyo senedi niteliğinde olmasının mahkemenin görevinin belirlenmesinde bir etkisinin bulunmadığını kabul etmiştir.

Ancak TTK'nın 4. maddesinde düzenlenen mutlak ve 5. maddesinde düzenlenen nispi ticari davalar açısından Yüksek Mahkeme'nin bu görüşüne katılmak kanaatimce mümkün değildir. Zira takip dosyasındaki ilişkinin ticari nitelikte olması ya da dayanağının kambiyo senedi gibi mutlak ticari davanın konusu olan olgu olması durumunda ortada-

2/ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 37. Hukuk Dairesinin 22.05.2023 tarihli ve 2022/3002 E., 2023/1433 K. Sayılı kararı.

3/ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesinin 24.04.2019 tarihli ve 2017/1863 E., 2019/814 K. sayılı, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesinin ve 13.02.2023 tarihli ve 2023/273 E., 2023/212 K. sayılı, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 16. Hukuk Dairesinin 03.02.2022 tarihli ve 2021/2171 E., 2022/168 K. sayılı, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 44. Hukuk Dairesinin 06.01.2022 tarihli ve 2022/35 E., 2022/16 K. Sayılı kararları.

4/ Yargıtay 11.HD.nin 06.11.2023 Tarihli ve 2023/5228 E., 2023/6468 K. sayılı ilamı.

ki uyuşmazlığın asliye ticaret mahkemesinde görülmesi TTK'nın 4. ve 5. maddesine daha uygun düşmektedir. Nitekim Yargıtay da bir kararında haciz ihbarnamesinin gönderildiği takibin, davalı alacaklı tarafından dava dışı borçlu Yaşar Çoban'a karşı kambiyo senedine istinaden yapılmış bir takip olduğunu, bu itibarla ticari iş niteliğindeki takip dosyasından gönderilen ihbarnameye karşı açılan menfi tespit davasının ticaret mahkemesinde görülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak yukarıda ayrıntıları ile belirtilen Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin görüşü uyuşmazlığın giderilmesine yönelik olarak yine yukarıda anlatılan kararda belirtildiği üzere 5235 sayılı Kanun'un 35/4. maddesi çerçevesinde, İİK'nin 89/3. maddesi gereğince gönderilen haciz ihbarnamesi nedeniyle ihbarnameye muhatap olan üçüncü kişi tarafından açılan menfi tespit davasında görevli mahkemenin; davanın tarafları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaması ve uyuşmazlığın takip hukukundan kaynaklanması nedeniyle asliye hukuk mahkemesi olduğu yönündedir. Ancak tarafların tacir olmasının veya temel ilişkinin ticari nitelikte bulunmasının veyahut borcun temelini oluşturan senedin kambiyo senedi niteliğinde olmasının mahkemenin görevinin belirlenmesinde bir etkisi olduğu yönündeki hukuki görüşün varlığı da tartışmaya değerdir.

NECATİ DAŞTAN

Kayseri Hâkimi

MALİHÜLYA

Aşkın cehennemi içimde durur
Bir gurbet çölünde kalmış gibiyim
Vuslatın yangını kalbimde gurur
Seni bir rüyadan almış gibiyim

Göğsüme bir kor verdin ezelden
Ruhumu çekip çıkardın benden
Sanki dünya yanar dört bir yerinden
Kaderden bir lahza almış gibiyim

Seni gören gönül dünyayı neyler
Gözlerin hazanı gülizar eyler
Sevda ne söyler kader ne söyler
Bir rüyadan arta kalmış gibiyim

Ne yapsam çıkamam o gözlerinden
Kalbim kurşunla daglandı birden
Sevdanın insanı vurduğu yerden
Ömrümü hicran`a salmış gibiyim

Cananı çıksan ne kalır elde
Kurumuş bir çöl sanki ezelde
Bir hazan yaprağı bir hazan belde
Aşkın şarabına kanmış gibiyim

TÜRK CEZA HUKUKUNDA KAMUYA YARARLI İŞTE ÇALIŞTIRMA

TUĞBA UÇAK

Yargıtay Tetkik Hâkimi

1. HUKUKİ NİTELİK

Kamuya yararlı işte çalıştırma yaptırımı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. Bu maddede "Türk Ceza Kanunu'nun 50. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan kısa süreli hapis cezasının yaptırım seçeneklerinden kamuya yararlı bir işte çalıştırma; hükümlünün, ücretsiz olarak iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere bir kamu kurumunun veya kamu yararına hizmet veren bir özel kuruluşun belirli hizmetlerinde çalıştırılmasıdır (Ek cümle:14/4/2020-7242/45 m.). Günlük çalışma süresi, en az iki saat ve en fazla sekiz saat olacak şekilde denetimli serbestlik müdürlüğüne belirlenir." olarak tanımlanmıştır. Bu düzenlemeden hareketle kamuya yararlı işte çalıştırmanın niteliğinin tespiti önemlidir. 5237 sayılı Kanun'un 3. maddesinde suç işleyen kişi hakkında ceza ve güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı belirtilmektedir. Kanunilik ilkesi gereğince yaptırımların açık ve net olarak ceza ile güvenlik tedbiri olduğu, cezaların ise tahdidi olarak kanunda hapis ve adli para

cezası olarak belirlendiği dikkate alındığında, kamuya yararlı işte çalıştırmanın ceza olmadığını ileri süren görüş mevcuttur.¹ Seçenek yaptırımların birer ceza olduğunu benimseyen görüş ise seçenek yaptırımların bir ihlale tepki olarak doğdukları ve ceza tanımında bulunan suç işleyen kişiyi belli yoksunluklara tabi kılmak ve toplumun bu fiili onamama özelliğine uymaları nedeniyle birer ceza olduğunu ileri sürmektedir.²

Cezanın toplumsal ortamda infazına yönelik hükümlüye yüklenen her yükümlülüğün ceza, tedbir ya da yaptırım olarak kabul edilemeyeceği ileri sürülmektedir.³ Ancak kamuya yararlı işte çalıştırma yaptırımına yönelik öğretide kabul gören genel görüş, güvenlik tedbiri olduğu yönündedir.⁴ Aynı maddenin

1/ Artuk Mehmet Emin, *Türk Ceza Hukukunda Yaptırımlar Sistemi*, Ceza Hukuku Dergisi, Yıl:2, Sayı:4,Ağustos, 2007, s.61.

2/ Hafizoğulları, Zeki, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:65,Sayı:1,2007,s.79.

3/ Özgenc, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık,2022, s.828.

4/ Çolak, Ahmet, *Türk Ceza Kanununda Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar*, Seçkin Yayıncılık,

maktadır. Güvenlik tedbiri, toplum açısından tehlikelilik arz eden fail yönünden orantılılık ilkesi çerçevesinde uygulanabilen ve toplumun korunmasını amaçlayan bir yaptırım iken, seçenek yaptırımlar hürriyeti bağlayıcı cezayı fail yönünden hafifletmek amacı taşımaktadır.⁹

2. TÜRK HUKUKUNDAKİ DÜZENLEMELER

a. 5237 sayılı Kanun'un 50/1 (f) maddesinde yer alan kamuya yararlı işte çalıştırma

Kamuya yararlı işte çalıştırmanın esasını oluşturan bu maddeye göre, kısa süreli hapis cezası, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süre ile ve gönüllülük koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırmaya çevrilebilir. Faile verilecek hapis cezasının bu yaptırıma çevrilebilmesi için kanunda öngörülen objektif ve subjektif şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Seçenek yaptırımının öncelikli objektif şartı hapis cezasının kısa süreli olmasıdır. 5237 sayılı Kanun'un 49/2. maddesinde bir yıl veya daha az süreli hapis cezasının kısa süreli hapis cezası olduğu belirtilmiştir. Kural olarak her türlü suç için öngörülen hapis cezası kısa süreli olmak şartıyla diğer şartların da varlığı halinde bu seçenek yaptırıma çevrilebilir.

Kamuya yararlı işte çalıştırma seçenek yaptırımının ikincil ve subjektif şartı hâkimin kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırıma çevirip çevirmeme hususundaki takdir hakkına ilişkindir. Hâkim bu takdir hakkını kullanırken 5237 sayılı Kanun'un 50/1. maddesinde belirlenen kriterleri değerlendirerek karar vermelidir. Suçlunun kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlık ve suçun işlenmesindeki özellikleri dikkate alarak kısa süreli hapis cezasını seçenek yaptırıma çevirebilecektir. Ancak hâkim takdir yetkisini bu kapsamda kullanması ve seçenek yaptırımları uygulamama kararını gerekçelendirmesi önem arz etmektedir. Nitekim Yargıtay kararlarında da kısa süreli hapis cezalarının seçenek yaptırım yönünden değerlendirilmemesi bozma nedeni yapılmaktadır.¹⁰

5237 sayılı Kanun'un 50/3. maddesinde, seçenek yaptırımlara çevirme zorunluluğunun olduğu haller düzenlenmiştir. Buna göre daha önceden hapis cezasına mahkûm edil-

memiş olmak şartıyla mahkûm olunan hapis cezasının 30 gün ve daha az süreli olması halinde cezanın seçenek yaptırıma çevrilme zorunluluğu vardır. Kişinin fiili işlediği tarihte 18 yaşını doldurmamış olması hali ile 65 yaşını bitirmiş olması halinde kısa süreli hapis cezasının üst sınırının bir yıl olması seçenek yaptırıma çevrilmesi için yeterlidir.

Kanunda belirtilen "bir katına kadar süre" den ne anlaşılması gerektiği yönünden öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, "bir katı" ifadesi ile üst sınırın (1 artı 1) olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.¹¹ Farklı bir görüş ise üst sınır olarak hapis cezası miktarının esas alınması gerektiğini kabul etmektedir.¹² Bu yaptırım kapsamında, hükümlüye ücret ödenmeyecektir.

b. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinde yer alan kamuya yararlı işte çalıştırma

5275 sayılı Kanun'un 105/4 maddesinde düzenlenen iki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına mahkûm edilen hükümlülerin cezalarının yarısını iyi halli geçirmeleri ve isteklerinin bulunması durumunda kamuya yararlı bir işte çalıştırılmalarının ilişkin düzenleme, 6291 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununda Değişiklikli Yapılmasına Dair Kanun'un 3. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu düzenleme yerine 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinde düzenlenen denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı getirilmiştir. 5237 sayılı Kanun'un 50 /1-f maddesinde düzenlenen kamuya yararlı işte çalıştırma seçenek yaptırımı ile benzerlik gösterse de, 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinde düzenlenen kamuya yararlı işte çalıştırma, hapis cezasının infazı aşamasında başvuru ve cezanın infazına yönelik bir düzenleme olması nedeniyle seçenek yaptırım değildir. Her iki kurum arasındaki en önemli fark ise sonuçları yönünden oluşmaktadır. 5237 sayılı Kanun'un 50/1-f maddesinde düzenlenen kamuya yararlı işte çalıştırma tedbirinde asıl mahkûmiyet seçenek yaptırımdır; oysaki 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinde düzenlenen kamuya yararlı işte çalıştırmada asıl mahkûmiyet hürriyeti bağlayıcı cezadır. Yani infaz edilen, aslında hapis cezasıdır.

Anılan madde düzenlemesine göre hükümlünün 105/A maddesi kapsamında kamuya yararlı işte çalıştırılması için bazı şart-

9/ Artuk-Erkam, s.38;Cebre, s.698.

10/ Yargıtay 6.Ceza Dairesinin 20.12.2022 tarih, 2022/230Esas. 2022/17796K. no.lu kararı.

11/ Cebre, s.711.

12/ Kaya," Kamuya Yararlı İş", s.276.

tarih ve 671 sayılı KHK m. 32 ile 5275 sayılı Kanun'a eklenen geçici madde ile bu süreler yeniden düzenlenmiştir. Buna göre belli suçlar hariç olmak üzere, 30.03.2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından, 105/A maddesinde belirlenen bir yıllık sürenin üç yıl olarak uygulanacağı belirlenmiştir.

Üçüncü şart, iyi halli olma koşuludur. Hükümlü açık ceza infaz kurumunda bulunduğu süreyi iyi halli olarak geçirdiği takdirde denetimli serbestlik infaz usulünden faydalanabilmektedir. Denetimli serbestlik infaz usulünden faydalanmak isteyen hükümlü hakkında, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin 77. maddesinde, ceza infaz kurumunda görevli uzman veya öğretmen tarafından bir denetim raporu hazırlanması gerekmektedir. Bu raporda, hükümlünün eğitim ve iyileştirme programlarına katılımı ve bu konudaki çaba ve gayreti, ceza infaz kurumundaki uyumu ve işbirliği, kişisel tutum ve davranışları, tekrar suç işleme riski gibi hususlar değerlendirilmektedir. Değerlendirir-

me raporuyla birlikte diğer şartların da sağlanması halinde, ceza infaz kurumu idaresi tarafından infaz hâkiminden hükümlü hakkında talebinin kabulüne aksi durumda reddine karar verilmesi istenir. (DSHY m. 78/3). Süre şartını taşıyamaması nedeniyle ceza infaz kurumu tarafından talebi reddedilen hükümlünün, bu işlemi öğrendiği tarihten itibaren on beş gün, her halde işlemin yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde infaz hâkimine şikâyet hakkı bulunmaktadır (DSHY m. 78/2).

Son şart, hükümlünün talepte bulunmasıdır. Denetimli serbestlikten yararlanmak isteyen hükümlü bir dilekçe ile ceza infaz kurumu yönetimine başvurmalıdır.¹⁵

5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin 3. fıkrasında bazı hükümlüler yönünden istisna-
^{15/ Turhan-Altıkat, s.26.}

MANEVİ TAZMİNAT İSTEMİNİN DEVRİ

SILA ŞENEL GÜNER

Avukat

Manevi tazminat isteminin devrine ilişkin konuya baktığımızda aslında bunun arka planında alacağın devrine bakmamız gerekmektedir. Alacağın devrinin ise Türk Borçlar Kanunu (TBK) içerisinde düzenlendiği ancak kanun koyucu tarafından tanımının yapılmadığı anlaşılmaktadır. TBK'nın m. 183/1 maddesinde "Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir." kuralının önemli bir istisnası TMK'nın m. 25/4'te yer almaktadır. Anılan hükme göre: "Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez." Manevi tazminat istemi, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar kategorisinde mutlak surette kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkın kullanılmasında yer almaktadır. Ancak manevi tazminat alacağının haklar kategorisinde yeri bakımından bir şahıs varlığı hakkı mı bir malvarlığı hakkı mı olduğu konusunda, Türk-İsviçre öğretisi ve uygulamasında da farklı görüşleri bünyesinde barındırmıştır. Manevi tazminat alacağının bulunduğu yerin belirlenmesinde manevi zararın tanımlanması sorunu yer almaktadır. Bu çerçevede öncelikle bu çalışmamızda kısaca alacağın

devrine, manevi tazminat isteminin açıklanmasının arka planında açıklanması zaruri olan manevi zarar kavramı ve manevi zararın niteliği bakımından görüşlere, manevi tazminat ve manevi tazminatın devri hususlarına ayrı ayrı yer verilecektir.

Nihayet çalışmamız elde edilen sonuçlar ile son bulacaktır.

A- MANEVİ TAZMİNAT İSTEMİNİN DEVRİ

Alacağın devri kavramı TBK m. 183-194 hükümleri arasında düzenlenmiştir. TBK'da tanımı yapılmamış olmakla birlikte alacağın devri, en genel anlamı ile bir kişinin borçludan, alacağını bir sözleşmeyle üçüncü kişiye devretmesidir.

Türk hukukunda zarar kavramı, dar anlamda zarar olarak anlaşılmaktadır. Manevi zarar kavramına bakıldığında zarar kavramından farklı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Zarar kavramını maddi ve manevi zararları kapsayacak şekilde geniş yorumlayan görüş ise manevi zarar terimini kullan-

fiil sonucunda kişisel değerleri ihlal edilen zarar görenin, kişi varlığında meydana gelen objektif eksilme veya kayıp olarak tanımlanmaktadır.³

Objektif görüş aslında, kişinin kendi durumunun önem taşımadığını belirtmektedir. Kişi bilinçli, bilinçsiz, ayırt etme yoksunu, komada, üç aylık bir bebek olabilir. Burada önemli olan kişilik hakkında bir eksilmenin, saldırının meydana gelmenin sonucunda bir eksilmenin objektif olarak meydana gelmesidir. Manevi zarardan bahsedebilmemiz için, saldırı veya ihlal sonucunda kişinin bizzat elem, acı ve ızdırabın hissedilmesi gerekmektedir. Bu nedenle bu görüşü benimseyenler tüzel kişiler ve temyiz gücü olmayanlar da manevi tazminat talep edebileceğini savunmaktadırlar.⁴

Yargıtay tarafından objektif görüşün benimsendiği bir kararda Yargıtay 4. H.D 17.03.2008 T. 2007/8212 E. 2008/3486 K. "Manevi zarar, kişilik değerlerinde oluşan objektif eksilmedir. Duyulan acı, çekilen ızdırıp manevi zarar değil onun görüntüsü olarak ortaya çıkabilir. Acı ve elemi manevi zarar olarak nitelendirilmesi sonucu, tüzel kişileri ve bilinçsizleri öte yandan acılarını içlerinde gizleyenleri tazminat isteme haklarından yoksun bırakmamak için yasal manevi tazminat verebilecek olguları sınırlamıştır."⁵ şeklin-

3/ Kırca, Çiğdem, *Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği*, Yargıtay Dergisi, Temmuz, 1999, s.242-265, s.259.
4/ Eren, s. 535; İsgüzar, Hasan, 3444 sayılı Kanunla Değiştirilen Borçlar Kanunu'nun 49. maddesine Göre Kişilik Hakkının İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat Davasının Şartları, ABD, S.6, 1990, s. 872; Kırca, s. 253.
5/ <https://www.lexpera.com.tr/> (E.T:06.01.2024)

de belirtilmiştir. Bu karardan da yola çıkarak manevi zararın zarar görende elem, keder yaratma koşulu aranmamış, bu sebeple de tüzel kişiler, küçükler, akıl hastaları da manevi tazminat talep edebilirler.

2. Subjektif Görüş

Subjektif görüşü benimseyenler, manevi tazminatın açıklamasını yaparken, manevi zararın bir duygu zararı olduğu görüşünden yola çıkmaktadırlar. İsviçre-Türk hukukunda egemen olan bu teoriye göre, kişilik hakkının ihlâl edilmesi halinde, ihlal sonucu, fiziki ve manevi acılar duyan, ruhsal dengesi bozulan, yaşama sevincini kaybeden kişi, manevi zarara uğramış sayılır.⁶

Subjektif görüşü benimseyenlere göre kişinin şahıs varlığını oluşturan kişisel değerlerine yönelik yapılan saldırı ve sonucunda meydana gelen objektif eksilme tek başına manevi zararın meydana gelmesinde yeterli

6/ Kocayusufpaşaoğlu, Necip, *Kişilik Haklarını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Yeni Gelişmeler* (MK 24, BK 49), Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler Sempozyumu, Ankara, 21-22 Ekim 1977, İstanbul, 1980, s.141-180. s. 145; OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, M. Turгут, *Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, C. I, 15.Basım, İstanbul, 2017.s. 679*; TEKİNAY, Selahattin S./ AKMAN, Sermet/ BURCUOĞLU, Haluk /ALTOP, Atilla, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7.Basım, İstanbul, 1993, s. 655*; KILIÇOĞLU, Ahmet, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18.b., Ankara, 2014, s. 439*; HELVACI, Serap Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar, İstanbul, 2001, s. 177; Erlüle, s. 44; KARAHANAN Mustafa Raşit, *Tazminat Hukuku, Manevi Tazminat, 6.Basım, İstanbul 2001, s. 65 vd.*; ERTAŞ, Şeref, *Manevi Tazminatın Hukuki Niteliği ve Miktarının Tespiti*, Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu'na Armağan, İstanbul 1990, s. 65; Kırca, s. 244.

değildir. Manevi zararın meydana gelebilmesi için objektif eksilme yanında subjektif unsur ise kişinin meydana gelen bu zararı hissedebilmesini, bilinçli şekilde farkında olmasını, psikolojik olarak etkilenmesini aramaktadır. Subjektif görüşün kabulü halinde kişilik değerleri ihlal edilmiş olmasına rağmen, bu ihlalin yarattığı acı, elem, keder gibi duyguları hissetme yeteneği olmayan ayırt etme gücünden yoksun kişiler ile tüzel kişilerin manevi zarara uğramaları ve manevi tazminat istemeleri mümkün olmayacaktır.⁷

Doktrindeki bir görüş, tüzel kişilerin gerçek kişiler gibi acı, elem, keder duyması; manevi zarara uğramalarının mümkün olmadığını kabul etmektedir. Doktrindeki çoğunluk görüşüne göre ise gerçek kişilere ait olan kişisel değerlerin haricinde kalan hallerde tüzel kişilerin manevi tazminat davası açabileceği savunulmaktadır.

Doktrinde bir görüş ise subjektif teoriyi kabul etmekte ama ayırt etme gücünden yoksun olanlar için manevi tazminat talep edememelerini hakkaniyete uygun bulmakta, bu nedenle yasal temsilcileri aracılığıyla manevi tazminat talep edebileceklerini savunmaktadır. Özellikle yaşı küçük kişinin kişilik hakkı ihlal edildiğinde, ileride büyüdüğünde olayı kavrayabilecek kabul edilerek manevi tazminat davası ikame edileceğini belirtmektedirler⁸ (Yargıtay 11. H.D. 2009/4078 E. 2010/767 K. 25.01.2010).

Bu görüş nazarında belirtmek gerekir ki ayırt etme gücü yoksunlarının acı, elem, keder gibi duyguları hissedememeleri nedeniyle kişilik haklarına yapılan ihlaller neticesinde manevi zarara uğramadıklarını iddia etmek ve sırf bu sebeple de manevi tazminat davası açma hakkından mahrum bırakmak insan onuru ile bağdaşmamaktadır. Sadece ayırt etme gücünden yoksun olmaları neticesinde manevi zarara uğramalarını yok saymak, manevi zararı hissedemedikleri nedeniyle manevi tazminat istem haklarını ortadan kaldırmamalıdır.

3. Karma Görüş

Karma görüşü benimseyenler; kişilik hakkının zedelenmesi neticesinde ortaya çıkan objektif eksilme ile birlikte kişilik hakkının zedelenmesi neticesinde duyulan acı, elem, keder ve ruhsal bütünlükte ortaya çıkan subjektif eksilme ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği düşüncesindedirler.

7/ BAŞARA TURAN, *Gamze, Kişiliğin İhlalinden Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat ile Haksız Kazancın İadesi*, Ankara, 2018, s.236.

8/ [https://www.lexpera.com.tr/\(E.T:02.12.2023\)](https://www.lexpera.com.tr/(E.T:02.12.2023))

Yargıtay HGK 23.06.2004 Tarih ve 2004/370 sayılı Karar'ında manevi tazminatın amacının sadece rahatlatmak duygusu vermek olmadığını aynı zamanda zarar veren yanı da dikkat ve özen göstermek konusunda etkileyecek bir yaptırımla caydırıcı olabilmek, olduğunu belirtmiştir.⁹

B- MANEVİ TAZMİNATA İLİŞKİN TEORİLER

Manevi zararı tazmin etmeyi amaçlayan manevi tazminatın uygulanmasında en temel ilke; zarar gören tarafın malvarlığında artış meydana getirerek kişinin acısını giderecek imkân ve şartlar sağlayabilmektir.¹⁰ Manevi tazminatın hukukî niteliği konusunda birtakım görüşler bulunmaktadır. Manevi tazminatın cezalandırma görüşünü benimseyenler; mağdurun zararının giderilmesini değil, failin cezalandırılmasını amaç haline getirmişlerdir. Yargıtay tarafından verilen kararlarda da manevi tazminatın cezalandırma aracı olmayacağı ifade edilmiştir.¹¹ Manevi tazminatın belirlenmesinde tatmin görüşünün temel alınmasının isabetli olmadığı savunulmuştur. Buna göre acı ve üzüntü ölçülemez ve tatmin duygusuna herhangi bir sınır konulamaz, insan doğası içerisinde bulunan bu duygularla herhangi bir yere varılamaz ve mahkemeler tarafından verilen tazminat kararları arasındaki derin farklılıklar da duygusal çözümün yanlış bir yol olduğunu ortaya koymuştur.¹²

Telafi görüşü, maddi tazminatın doğduğu mağduriyetleri gidermek fonksiyonu taşır çünkü maddi tazminat önceden belirlenmiş belirli kurallara göre hesaplandığı için bazı durumlarda maddi tazminatın karşılamadığı mağduriyetler doğmaktadır. Bu durumun en tipik örneğini çocuk ölümlerinde anne ve babaya ödenen tazminatların ödenmesi kısmında ortaya çıkar. Çocuğunu kaybeden bir ailenin acısını hiçbir şekilde dindirmese de yetersiz kalan maddi tazminatın eksikliği uygun miktarda manevi tazminat ile giderilmeye çalışılır.¹³

9/ [https://www.lexpera.com.tr/\(E.T:12.12.2023\)](https://www.lexpera.com.tr/(E.T:12.12.2023))

10/ Eren, s.886.

11/ Yargıtay HGK., 27.11.2018 Tarih, 2017/4-1426 Esas, 2018/1989 Karar Sayılı Kararı., ANTALYA, ANTALYA, Gökhan; *Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması- Türk Hukukunda Manevi Zararın İki Aşamalı Olarak Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi*, (Manevi Zararın Belirlenmesi) Cevdet Yavuz'a Armağan, Cilt I, 2016, s.210

12/ ÖZDEMİR, Erdem; *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, İstanbul: Vedat, 2014, s. 556.

13/ Çelik, Ahmet Ç. *Can Zararlarında Manevi Tazminata Ölçü Arayışı*, [http://www.tazminathukuku.com/arama-yazilari/can-zararlarinda-manevi-tazminata-olcu-\(E.T:12.12.2023\)](http://www.tazminathukuku.com/arama-yazilari/can-zararlarinda-manevi-tazminata-olcu-(E.T:12.12.2023))

Manevi tazminatın temel amacı, zarar görenin kaybetmiş olduğu yaşam sevincini ve mutluluğunu olabildiğince eski haline getirilmesidir. Türk-İsviçre hukukunda baskın görüşe göre, manevi tazminatın amacı, zararın giderilmesi değil, zarar görenin elem ve üzüntüsünün elden geldiği ölçüde denkleştirilerek tatmin edilmesidir. Mağdurun elem ve ıstırabı, yaratılan mutluluk duygusu ile denkleştirilerek tatmin edilmeye çalışılmaktadır.

C- MANEVİ TAZMİNAT İSTEMİ

1. Türk-İsviçre Öğretisi Bakımından

Eskiden kişiye bağlı sayılıp mirasçılara geçmez diye bilinen manevi hakların, kişilik değerlerinin ve manevi tazminat istemlerinin mirasçıya geçebileceğinin kabul edilmesi ile manevi tazminat günümüzde somut yaşamın gerçeğinde işlev değiştirmiş tıpkı maddi tazminat gibi işlemektedir. Manevi tazminat isteminin acı çekmenin bedeli ya da acı ve keyif çıkarmanın parası olarak kişilik hakkı sahibinin gönül alemine sıkı sıkıya bağlılığı anlayışı çoktan aşınmış ve aşılmıştır. Nitekim manevi tazminat istemi İsviçre öğretisinde ve uygulamasında artık bir mal varlıksal istem olarak değerlendirilmektedir.¹⁴

TBK m. 183/1 fıkrasında kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça her alacak hakkı alacağın devri işlemine konu olabilir. Kural bu olmakla birlikte, istisnalarından biri ve kanun gereği kural olarak devredilmesi mümkün olmayan, kişiye sıkı sıkıya bağlı, para ile ölçülemeyecek olan, manevi tazminat isteminin ta kendisidir.

TMK m. 25/4: "Manevi tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez."¹⁵ Kanun koyucu manevi tazminat alacağının ancak karşı tarafça kabul edilmişse devredileceğini aksi halde devredilemeyeceğini açıkça düzenlemiştir. Kanun koyucu manevi tazminat alacağının karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemeyeceği düzenlemesinde karma görüşten¹⁶ karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilebilir hale geldiğini düzenlerken subjektif teoriye daha yakın olduğu anlaşılmaktadır. Aslında manevi tazminat alacağının Türk Hukuku bakımından kanun gereği kural olarak devredilemeyen bir malvarlığı hakkı olduğunu anlamaktayız.

14/ SEROZAN, Rona, *Kişiyeye Sıkı Biçimde Bağlı Sayılan Manevi Hakların Mirasçıya Geçebilirliği*, Prof. Dr. Özer Selici'ye Armağan, Ankara, 2006, s.559-563.

15/ <https://www.mevzuat.gov.tr/> (E.T:15.12.2023)

16/ Turan Başara, *Kişiliğin İhlali*, s.289.

2. Ayırt Etme Gücü Olmayanlar Bakımından

Öğretide ayırt etme gücü olmayan kişiler bakımından bu husus tartışılmış ve farklı görüşleri bünyesinde barındırmıştır. Subjektif görüşü savunanlar, uğradıkları saldırıdan acı ve elem duyamayacak bu duyguları hissedemeyeceklerinden dolayı ayırt etme gücü olmayanların manevi zararı oluşmadığından manevi tazminat talep edemeyeceklerini kabul etmişlerdir. Manevi zararı objektif görüş açısından savunanlar, kişilikte meydana gelen eksilmeyi yeterli gördüklerinden ve zarar görenin bizzat acı, elem, keder, ruhsal bozukluk durumlarını dikkate almadıklarından, bu kişilerin manevi tazminat talep edebileceğini kabul etmişlerdir. Subjektif görüşü benimseyenler doktrinde ayırt etme gücünden yoksun olanların acı ve elem duyamayacaklarından bahisle manevi tazminat isteminde bulunamayacakları savunmalarından dolayı insan onuru ile bağdaşmadığı gerekçesiyle eleştirilmişlerdir.

Ayırt etme gücü olanların sonradan iyileşme ihtimali varsa veya küçüğün sonradan büyüyerek ayırt etme gücünü kazanması gelecekte mümkün ise genel olarak kişilik hakkını koruyan TBK m. 58 hükmüne dayanarak acıyı sonradan hissedebileceğinden, subjektif unsur gerçekleştiğinden, manevi tazminat talep edebilir.¹⁷

3. Tüzel Kişiler Bakımından

Öğreti ve uygulamada tüzel kişilerin manevi tazminat talep edebileceği kabul edilmektedir. Aksi görüş ise tüzel kişilerin, subjektif görüşe göre manevi zarar olarak acı, elem, ızdırap ve yaşama sevincinde azalma söz konusu olamayacağından dolayı tüzel kişilerin manevi zararından bahsedilemeyeceğinden, bunların kişilik hakkının korunmasının TMK m. 25/1 ve II'deki davalarla sağlanacağını savunmaktadır.¹⁸ Manevi zararın objektif görüşle açıklandığı durumlarda ise tüzel kişiliğinin manevi tazminat talep edeceğinde tereddüt bulunmamaktadır.

4. Medeni Kanun Bakımından

a. 743 sayılı Kanun Bakımından

743 sayılı TKM'de manevi tazminat alacağının devrine ilişkin bir hüküm yer almamaktaydı. TKM'ye eklenen 24'a hükmünün

17/ Oğuzman / Öz, s. 531

18/ KILIÇOĞLU, A. M., *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk*, Ankara, 1993, s.271

şekilde hem manevî tazminat alacağının devredilmesinde hem de miras yoluyla geçiş için ayırım gözetmeksizin şarta bağlı olmaksızın geçişi mümkün olup, kanunda ikilik olmayacak şekilde düzenlenmiştir.

Yargıtay bir kararında “Manevî haklar, ölümle sona eren şahsiyet haklarından farklı olarak en az mali haklar devam ettiği sürece, o da devam eder. Bu nedenle mali bir hakkı devir alan kimsenin de eser sahibinin ölümünden sonra manevî hakları kullanabilme yetkisine sahip olduğu kabul edilmelidir. Bu davada, davacının manevî ödence isteğine dayanarak yaptığı merhum bestekar (S.K.)’ya ait ‘Çile Bülbülüm Çile’ şarkısının yine davalı (E.S.) tarafından (G.T.) şirketi nam ve hesabına plağa okunması nedeniyle anılan şirkete karşı davacının açtığı manevî ödence davacı yararına sonuçlanmış ve hüküm kesinleşmiş olup anılan bu hüküm bu dava için kat’i delil oluşturur.” şeklinde belirtilmiştir.²²

5. Karşı Tarafın Kabul Etmesi Şartı Bakımından

Manevî tazminatın devredilebilmesi için karşı tarafın kabulünün aranmasına yönelik olarak, zarar görenin manevî tazminata ilişkin alacak hakkını devredebilmesinin, kişilik hakkı ihlalini gerçekleştiren tarafın manevî tazminat borcunu kabul etmesine bağlanmasının eşyanın tabiatına ve mantığa aykırı olduğu

^{22/} Serozan, s.561.

yönündeki eleştiri²³ aslında akıllarda soru işareti bırakıp düşünülmesi gereken bir durumdur. Bu durum, zarar görenin, zarar veren ile tekrar muhatap olmasına neden olarak ve zarar görme durumunu arttıracaktır.

Manevî tazminat alacağının devri için karşı tarafın açık bir şekilde manevî tazminat borcunu kabul etmesi gerektiğine ilişkin görüşün, manevî tazminat alacaklısının kendi malvarlığını ilgilendiren böylesi bir konuda, genellikle kişilik hakkı ihlalini gerçekleştiren kişi durumunda olan borçlunun keyfe keder kararına terk edilmesi anlamına geleceği dikkate alınmalıdır. Önemle belirtilmelidir ki karşı tarafın kabulü olmaksızın manevî tazminat alacağının devrinin, davanın tarafları arasında olmayan dışsal bir kişilik hakkı ihlalinin varlığını tartışmaya açacağına, bunun da kabul edilemeyeceğine ilişkin gerekçe; gerek aynı durum manevî tazminata ilişkin hakkın ileri sürülmesi üzerine mirasçılara geçmesi ve mirasçılar tarafından borçluya karşı dava açılmasında aynı durumun söz konusu olması gerekse çekişmeli alacakların alacağın devri yoluyla devredilmesi yönünde bir yasal engel bulunmaması nedeniyle kabule şayan değildir.²⁴

Manevî tazminat alacağının devrine ilişkin TMK m. 25/4’te yer alan karşı tarafın manevî tazminatı kabul etmesi şartı, değişmesi gereken bir hüküm olduğunu düşünsek de

^{23/} Eren, *Borçlar Genel*, s. 814 .

^{24/} Tolunay Ozanemre, s.3622.

yürürlükte olan hükümdür. Hükümün uygulanmasında, yukarıda belirtilen adaletsiz durumun önlenmesi uğruna, mümkün olduğu kadar amaca uygun yorum yapılarak hüküm geniş bir şekilde yorumlanmalıdır.²⁵

6. Kesinleşmiş Mahkeme Kararının Varlığı Bakımından

Öğretide,²⁶ manevî tazminata ilişkin alacak hakkının dayanağını oluşturan kanun hükmü önem arz etmeksizin, manevî tazminat ödeme borcu karşı tarafça kabul edilmiş olmasa bile, 'tazminat alacağına ilişkin kesinleşmiş bir mahkeme kararı mevcutsa', hükümde bu durum belirtilmiş olmamasına rağmen, manevî tazminat alacağının alacağın devrine konu olabileceği düşüncesindeyiz. Burada mahkemenin manevî tazminata ilişkin hüküm kurmuş olması sebebiyle aslında biz mahkeme kararında manevî tazminat miktarı hususunda karar verildiğini görmekteyiz. Bu durumda aslında manevî tazminat mahkeme tarafından belirlenmiş olmaktadır.

Bu nedenlerle, hükümde kanun koyucunun düzenlemesi gereken bir hususu düzenlememiş olması nedeniyle ortaya çıkan açık bir boşluk bulunduğu ve bu boşluğun somut uyumsuzluğun önüne geldiği hâkim tarafından manevî tazminata ilişkin alacağın devredilebildiği bir diğer durumun kesinleşmiş mahkeme kararının varlığı olduğu yönünde konulan aracılığıyla ve bu şekilde esasen bu yönde hukuk yaratma aracılığıyla öngörülen hükümün²⁷ tesisiyle tamamlanmasının doğru olacağı düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

AKİPEK, Jale G. / AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ KARAMAN, Derya, Türk Medeni Hukuku-Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku, C.1, 12. Basım., İstanbul, 2014.

ANTALYA, Gökhan; Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması- Türk Hukukunda Manevi Zararın İki Aşamalı Olarak Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi, (Manevi Zararın Belirlenmesi) Cevdet Yavuz'a Armağan, Cilt I, 2016.

ÇELİK, Ahmet Ç. Can Zararlarında Manevi Tazminata Ölçü Arayışı, <http://www.tazminathukuku.com/arastirma-yazilari/can-zararlarinda-manevi-tazminata-olcu>

DURAL, Mustafa / SARI, Suat, Türk Özel Hukuku Cilt I: Temel Kavramlar ve Medenî Kanununun Başlangıç Hükümleri, 14. Bası, Filiz Kitabevi Yayınları, İstanbul 2019.

25/ Tolunay Ozanemre, s.3622.

26/ Oğuzman/Öz, Borçlar Genel, C. II, N.1720., Tekinay / Akman /Burcuoğlu / Altop, s.246.

27/ DURAL, Mustafa / SARI, Suat, Türk Özel Hukuku Cilt I: Temel Kavramlar ve Medenî Kanununun Başlangıç Hükümleri, 14. Bası, Filiz Kitabevi Yayınları, İstanbul 2019.

EREN, Fikret, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Basım, Ankara, 2015.

ERLÜLE, Fulya, Türk Borçlar Kanunu'na Göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, II. Basım, Ankara, 2015.

ERTAŞ Şeref, Manevi Tazminatın Hukuki Niteliği ve Miktarının Tespiti, Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu'na Armağan, İstanbul 1990.

HELVACI, Serap, Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar, İstanbul, 2001

KARAHASAN, Mustafa Raşit, Tazminat Hukuku Manevi Tazminat, İstanbul, Beta Yayınevi, 200.

KILIÇOĞLU M.Ahmet, /YILMAZ KILIÇOĞLU, Kumu, Kişilik Hakkı ve Korunması, Ankara, 2023

KILIÇOĞLU, A. M., Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, Ankara, 1993.

KILIÇOĞLU, M.Ahmet, "Tüzel Kişi Manevi Tazminat İsteyebilir Mi?", DÜHFD, Sy.1, 1983, s.287-294.

KILIÇOĞLU, M.Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22.Basım, Ankara, 2018.

KIRCA, Çiğdem, Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği, Yargıtay Dergisi, Temmuz, 1999, s.242-265.

KOCAYUSUPPAŞAOĞLU, Necip, Kişilik Haklarını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Yeni Gelişmeler (MK.24, BK.49), Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler I. Sempozyumu, Ankara, 21-22/Ekim/1977, İstanbul, 1980, s.159.

OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, C. I, 15.Basım, İstanbul, 2017.

ORAL, Tuğçe. Tüzel Kişilerin Manevi Zararlarının Tazmini. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2018.

ÖZDEMİR, Erdem; İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, İstanbul: Vedat, 2014.

SEROZAN, Rona, "Kişiyi Sıkı Biçimde Bağlı Sayılan Manevi Hakların Mirasçıya Geçebilirliği", Prof.Dr. Özer Seliçi'ye Armağan, Ankara, 2006, s.559-563.

SEROZAN, Rona, "Manevi Tazminat İstemine Değişik Bir Yaklaşım", Prof.Dr. Haluk Tandoğan'a Armağan, Ankara, 1990, s.67-101.

SEROZAN, Rona, "Manevi Tazminat İsteminin Mirasçılara İntikali", Prof.Dr. İlhan E. Postacıoğlu'na Armağan, İstanbul, 1990, s.279-289.

TEKİNAY, S. Selahattin /AKMAN Sermet / BURCUOĞLU Haluk/ALTOP Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7.Basım, İstanbul, 1993.

TURAN BAŞARA, Gamze, Kişiliğin İhlalinden Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat İle Haksız Kazancın İadesi, Ankara, 2018.

YAYLA OZANEMRE, H. Tolunay, Manevi Tazminat Alacağının Devredilmesi Konusuna İlişkin Bir Değerlendirme, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.1, Nisan 2020, s.3601-3632.

KAMULAŞTIRMASIZ EL ATMA NEDENİNE DAYALI TAZMİNAT DAVASI

BUSE GÜVEN

Edirne Hâkimi

GİRİŞ

Anayasa ile teminat altına alınan mülkiyet hakkı, idare tarafından Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca ancak kamu yararı amacıyla ve malikine bedeli peşin ödenmek suretiyle yani kamulaştırmayla sınırlandırılabilir. Kamulaştırma işlemlerine ilişkin usul ve esaslar 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda düzenlenmiş olup, anılan Kanun'a aykırı biçimde malikine kamulaştırma bedeli ödenmeksizin özel mülkiyete tabi bir taşınmazın kamu hizmetine tahsis edilmesi ise kamulaştırmaz el atmadır. Bu durumda, taşınmaz maliki ile taşınmaza el atan idare arasında kamulaştırmaz el atmadan kaynaklı yargısal uyuşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Bu uyuşmazlıklar, el atmanın önlenmesi davası olarak karşımıza çıktığı gibi tazminat davaları olarak da karşımıza çıkmaktadır. İşte, eldeki makalede bu uyuşmazlıklardan biri olan kamulaştırmaz el atmadan kaynaklı tazminat davaları ve yargılama usulüne değinilecektir.

1. Kısaca Kamulaştırmaz El Atma Kavramı ve Unsurları

Anayasa Mahkemesi tarafından ilga edilen¹ 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 38. maddesi ve Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı² doğrultusunda kamulaştırmaz el atma kavramı; özel mülkiyete tabi bir taşınmaza, kamulaştırma işlemleri yapılmaksızın idarece fiilen ve sürekli bir biçimde el atılması veya taşınmazın yapılan imar planları neticesinde

1/ Anayasa Mahkemesi, 10.04.2003 tarih ve 2002/112 E., 2003/33 K.

2/ YİBK 16.05.1956 tarih ve 1956/1 E., 1956/6 K.

kamu yararına tahsis edilmesi olarak tanımlanmaktadır.³

Kamulaştırma yapmaya yetkili idare, Anayasa ve kanunlara aykırı bir biçimde, kamulaştırma işlemleri yapmaksızın özel mülkiyete tabi bir taşınmazın üzerinde sahiplenme kastı ile kalıcı olarak bina veya tesis yapar ya da taşınmazı bir kamu hizmetine tahsis ederse söz konusu taşınmaza fiili el atmış olacaktır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15/12/2010 tarihli 2010/5-662 E., 2010/651 K. sayılı ilamından evvel, kamulaştırmaz el atma olgusunun gerçekleşebilmesi için idarenin taşınmaza fiilen el koyması şartı aranmaktaydı. Ancak anılan kararlar birlikte; idarece uzun yıllar imar programındaki planın hayata geçirilmemesi, pasif ve suskun kalınması sadece, suretiyle mülkiyet hakkının özüne dokunan bir müdahalede bulunduğu kabul edilmiş, bu sayede hukuki el atmanın da mümkün olabileceği belirtilmiştir. Görüleceği üzere; kamulaştırmaz el atma eylemi, fiili veya hukuki olabilmektedir. Bu durumda, taşınmazına kamulaştırmaz el atılan malik, idarenin anılan fiilleri nedeniyle yargı yollarına müracaat hakkını kazanabilmektedir.

2. Kamulaştırmaz El Atmadan Kaynaklı Tazminat Davaları

İdare tarafından taşınmazına kamulaştırmaz el atılan taşınmaz maliki, idarenin

3/ Afra Ünsal, Kamulaştırmaz El Atma Halinde Açılacak Davalar, Taraf Ehliyetleri ve Nitelikleri, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2 (1), Bahar 2015; 199-215

söz konusu haksız fiili neticesinde tazminat davası açmaya hak kazanır. Uygulamada bedel davası olarak da bilinen kamulaştırmatsız el atmadan kaynaklanan tazminat davası, ecrimisil talebinden farklı olarak esasında kanuni düzenlemeden ziyade uygulamada şekillenen bir dava türüdür. Yargıtay, bu davanın haksız fiil neticesinde meydana gelen zararın tazmini davası olduğunu kabul etmiştir.⁴ Karara göre; idarenin kamulaştırma yapmaksızın taşınmaza fiilen el atması, borçlar hukuku anlamında bir haksız fiil teşkil eder ve idare açısından taşınmaza verdiği zarar sebebiyle bir tazminat borcu doğurur. Ancak haksız fiilden doğan tazminat davasından farklı olarak bu davada hâkim, taşınmazın bedelinin malike ödenmesinin yanında taşınmazın mülkiyetinin idareye devri ve tapuda idare adına tesciline de hükmeder. Bu açıdan kamulaştırmatsız el atma davasının karma nitelikli bir dava olduğu söylenebilir. Bu dava ile idare tarafından malike taşınmazın bedelinin ödenmesi üzerine malik tarafından da tapuda idare lehine terkin işlemi yapılması amaçlanmaktadır.

2.1. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Yasal düzenlemeler ve yerleşik içtihat uyarınca artık yargı yolu bakımından uygulamada artık herhangi bir tartışma kalmamış olup kamulaştırmatsız el atma nedenine dayalı tazminat davalarında adli yargı görevli olarak kabul edilmiştir. Kamulaştırmatsız el atmadan kaynaklı tazminat davaları, taşınmazın aynına ilişkin davalardan biri olduğundan, bu davada 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri

^{4/} YİBK 11.02.1959 tarih ve 1958/17 E., 1959/15 K.

Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca asliye hukuk mahkemeleri görevlidir. Yine aynı nedenle, 6100 sayılı HMK'nın 12. maddesi uyarınca taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir.

2.2. Taraf ve Dava Ehliyeti

Kamulaştırmatsız el atma davası, esas olarak taşınmazın maliki veya mirasçıları tarafından açılabilir. Tapusuz taşınmaz üzerinde kazandırıcı zamanaşımı yoluyla mülkiyeti kazandığını ispat eden zilyet de bu davayı açabilmelidir. Davalı ise taşınmaza daha önce el atan idare başka olsa da davanın açıldığı tarihte taşınmazı kullanan ve ondan yararlanan idare olmalıdır. Yargıtayın uygulaması da bu doğrultudadır.⁵

2.3. Kamulaştırmatsız El Atmadan Kaynaklı Tazminat Davalarının Belirsiz Alacak Davası Olarak Açılması

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 107. maddesinde düzenlenen belirsiz alacak davasının açılabilmesi için, dava tarihi itibarıyla uyumsuzluğa konu alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak davacı tarafından belirlenememesi gerekir. Yargıtay uygulamalarına göre, kamulaştırmatsız el atmaya dayalı tazminat davalarında taşınmazın değerinin belirlenebilmesi için 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 15. maddesine göre oluşturulacak bilirkişi heyeti ile birlikte keşif yapılması gerekmektedir.⁶ Dolayısıyla, dava konusu taşınmaza değer biçme meselesi

^{5/} 5.HD., 30.6.2005 tarih ve 2005/7040 E., 2005/7804 K. ^{6/} 5. H.D. 01.06.2021 tarih ve 2020/3111 E., 2021/8119 K.

özel ve teknik bilgiyi gerektiğinden kamu-
laştırmaz el atma nedenine dayalı tazminat
davalarının belirsiz alacak davası olarak açı-
labileceği değerlendirilmektedir.⁷

2.4. Kamulaştırmaz El Atmadan Kay- naklı Tazminat Davalarında Yargılama Usulü

2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun
37. maddesi uyarınca, bu Kanun'dan kaynaklı
ve adli yargının görevli olduğu uyuşmazlık-
larda basit yargılama usulü uygulanacaktır.

Usul bakımından önemli olan bir başka
konu da geçici 6. madde kapsamında açıla-
cak bedel tespit davalarında aynı maddenin
1. fıkrası gereği dava açmadan önce uzlaşma
usulüne başvurulması dava şartıdır. Uzlaşma
usulünün dava şartı olarak düzenlendiği bu
hükmün iptal edilmesi için Anayasa Mahkeme-
mesine başvurulmuş, fakat mahkeme iptal
talebinin reddine karar vermiştir. Bu karar
ile birlikte değerlendirildiğinde, 1956 ile 1983
yılları arasında gerçekleşen kamulaştırmaz
el atmalar için öncelikle idareye başvuru ya-
pılmasının dava şartı olması gerekir. 1983 yı-
lından sonraki el atma fiillerinde ise uzlaşma
dava şartı değildir.

Uzlaşmanın içeriği, maddenin 3. fıkrası-
nda düzenlenmiştir. Buna göre uzlaşma,
"İdareye ait taşınmazın trampası, idareye ait
taşınmaz üzerinde sınırlı aynı hak tanınma-
sı veya imar mevzuatı çerçevesinde başka
bir yerde imar hakkı kullandırılması suretiy-
le veya bunların mümkün olmaması halinde
nakdi bedel üzerinden yapılabilir."

^{7/} Emel Karabağ, *Kamulaştırma ve Kamulaştırmaz El
Atmadan Kaynaklanan Davalar*, 2022

2.5. Kamulaştırmaz El Atmadan Kay- naklı Tazminat Davalarında Dava Konusu Taşınmaza Değer Biçme Yöntemi

*Kamulaştırma Kanunu'nun
değer biçmeye ilişkin
hükümleri, Yargıtayın
yerleşik uygulamasına göre
kamulaştırmaz el atmadan
kaynaklanan tazminat
davalarında kıyasen uygulanır.*

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 2005/ 9432
E. , 2005/ 11746 K. , 07.11.2005 tarihli ilamın-
da; "...kamulaştırmaz el atma nedeniyle
açılan tazminat (bedel) davalarında, Kamu-
laştırma Kanunu'nun değer biçmeye ilişkin
hükümleri kıyasen uygulanır." şeklinde karar
vermiştir. Ayrıca yine Yargıtay 5. Hukuk Da-
iresi 2011/5057 E., 2011/12215 K., 04.07.2011
tarihli ilamında da Kamulaştırma Kanunu'nun
değer biçmeye ilişkin hükümlerinin yukarıda
belirtildiği gibi kıyasen uygulanacağı karar
altına alınmıştır.

Yargıtay bu görüşünü uzun yılladır istik-
rarlı bir şekilde uygulanmaktadır. Dolayısıyla,
kamulaştırmaz el atılan taşınmazın bedelinin
tespiti için; Kamulaştırma Kanunu'nun 11.
ve 12. maddelerindeki esaslara aynen uyul-
arak tespiti gerekmektedir. Taşınmaz malın
değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerek-
tiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep
olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünül-
en kullanma şekillerine göre getireceği kâr
dikkate alınmaz.

AİLE KONUTUNUN HACZİ VE DİĞER EŞİN MESKENİYET İDDİASI

AYBUKE BATİBEYİ

Pazarcık Hâkimi

Haciz, kesinleşmiş bir icra takibinin konusu olan belli bir para alacağına ödenmesi amacıyla, bu yolda talepte bulunan alacaklı lehine, söz konusu alacağı karşılayacak miktar ve değerdeki borçluya ait mal ve haklara, icra dairesi tarafından hukuken el konulmasıdır. İcra ve iflas hukukunun temel kurallarından biri de alacaklının para ile tatmin edilmesidir. Bu kural gereğince borçlunun haczedilen malları alacağına karşılık olmak üzere alacaklıya devredilemez; haczedilen mallar satılır, bedelinden alacaklının alacağı ödenir. Hacizden korunma imtiyazı yalnızca gerçek kişilere tanınmış olup¹ icra dairesi borçlunun her malına keyfi olarak el koymamaktadır. Dolayısıyla borçlu ve ailesinin ekonomik varlığını sürdürmesi için borçlunun haczi caiz olan mallarına el konulması gerekmektedir.

I- MESKEN

Sözlükte mesken kavramının karşılığı olarak konut kavramına yer verilmiştir. Yani kişinin evini, yuvasını ifade etmektedir. Türk Medeni Kanunu bakımından mesken ikametgâh terimi ile eşdeğerdir. İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinin 1. fıkrasının 12. bendinde haline münasip mesken kavramı vurgulanmıştır. KURU'ya göre bağımsız ko-

nut, apartman dairesi, bir ev veya apartmandaki paylı mülkiyet veya elbirliği mülkiyeti payı, İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinin 1. fıkrasının 12. bendi anlamında mesken sayılır.²

II- BORÇLUNUN HALİNE MÜNASİP EVİ

İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinin 1. fıkrasının 12. bendi gereğince, "Borçlunun 'haline münasip' evi haczedilemez..." Bir meskenin borçlunun haline uygun olup olmadığı, borçlunun haczin yapıldığı andaki sosyal haline ve borçlu ile ailesinin gereksinimlerine bakılarak tespit edilir. Buradaki "aile" terimi, en geniş anlamda kullanılmış olup borçlu ile aynı çatı altında yaşayan, borçlunun bakmakla yükümlü olduğu kişileri kapsar.³ Borçlunun evinin haline münasip olup olmadığı belirlenirken bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı, aylık gelir gibi kıstasları da dikkate almak gerekir.

Kanun koyucu haczi talep edilen mal ve hakların haczinin caiz olup olmadığı noktasında icra memuruna takdir yetkisi tanımıştır. Uygulamada bu durum bazı mağduriyetlere

^{2/} KURU, Baki, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, 2. Basım, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

^{3/} Yargıtay 12. Hukuk Dairesi E. 2019/13405, K. 2020/286, T. 16.01.2020.

^{1/} POSTACIOĞLU, İlhan E./ALTAY, Sümer, *İcra Hukuku Esasları*, 9.Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

hin verilmesini tapu müdürlüğünden isteyebileceği belirtilmiştir. Bu bakımdan aile konutu şerhi izharidir.

C- Aile Konutu Meskeniyet İddiasına Konu Olabilir mi?

Haczin amacı alacaklıyı alacağına kavuşturmak ve bu vesileyle onu tatmin etmektir. Şayet bu amaç gerçekleştirilemezse sosyal ilişkileri kontrol altında tutmak ve kamu düzenini sağlamak imkânsız olacaktır. Anayasa'nın 20. maddesinin 1. fıkrasında herkesin aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır. Aile kurumunun korunması açısından yerinde olan bu hükme istinaden aile hayatına saygı duyulması ve işlemler yapılırken bu hususun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Zira haciz işlemi alacaklının ve borçlunun menfaatleri arasında uygun bir denge gözetilerek gerçekleştirilmelidir. Öğretide⁹ ve Yargıtay kararlarında¹⁰ ev üzerindeki aile konutu şerhi-

9/ ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Sema/HANAĞASI, Emel, İcra ve İflas Hukuku, 5. Basım, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2019.

10/ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi E.2006/5829, K.2006/8852, T. 25.04.2006; Yargıtay 12. Hukuk Dairesi E.2006/5585, K.2006/8228, T.08.04.2006; Yargıtay 12. Hukuk Dairesi E.2016/16454, K.2016/17654, T. 23.06.2016.

nin hacze ve sonrasında cebri icra yoluyla satışa engel teşkil etmeyeceği belirtilmektedir. Hukukumuzda aile konutunun haczedilemeyeceğine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmasa da borçlunun haline münasip evininin haczedilemeyeceğine ilişkin İcra ve İflas Kanunu'nda hüküm bulunmaktadır. Dolayısıyla borçlunun haline münasip niteliğini haiz olan aile konutu haczedilemeyecektir. Söz konusu konut normal standartların üzerinde bir yer ise örneğin, borçlu bir villada yaşıyorsa bu durumda İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinin 3. fıkrası gereğince "Borçlunun haline münasip evinin değerinin fazla olması halinde, bedelinden haline münasip bir kısmı, ihtiyacını karşılayabilmesi amacıyla borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılır." Bu hüküm açıklamalarımızı destekler niteliktedir.

IV- HALİNE MÜNASİP EVİN HACZEDİLMEZLİĞİNE İSTİSNA TEŞKİL EDEN DURUMLAR

A- Borçlunun Haline Münasip Evin Haczedilmezliğinden Feragat Etmesi

Feragat, sözlükte hakkından kendi is-

teğiyle vazgeçme olarak tanımlanmaktadır. Borcundan kurtulmak isteyen fakat haczedilmez olarak nitelendirilen mallardan başka bir şeyi de olmayan borçlunun haczedilmezlikten feragat hakkı mevcut olup¹¹ kanaatimizce borçlunun haline münasip niteliğini haiz olan evi aynı zamanda aile konutu niteliğini taşıyorsa borçlu “tek başına” haciz sırasında yahut hacizden sonra haczedilmezlikten feragat edememelidir.

1- Daha Haciz Başlamadan Önce Haczedilmezlikten Feragat Edilebilir mi?

İcra ve İflas Kanunu'nun 83/a maddesinde, 82 ve 83. maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmaların geçersiz olduğu belirtilmiştir. Borçlu haczi caiz olmayan bir malın haczine, haciz sırasında veya hacizden sonraki bir dönemde “açıkça” muvafakat edebileceği gibi şikâyet yoluna başvurmayıp “örtülü olarak” rıza gösterebilir.¹²

2- Borçlu Eşin Feragat Etmesi Durumunda Diğer Eşin Rızası Alınmalı mı?

Yargıtay kararlarında vurgulandığı üzere borçlunun haline münasip evi belirlenirken borçlu ile aynı evde yaşayan kişilerin de gereksinimleri dikkate alınacaktır. Öğretide bir görüş, malın haczedilmemesinde yararı olan tüm kişileri belirlemenin ve bu kişilerin rızalarını almanın uygulama açısından kolay olmaması nedeniyle, borçlunun, mülkiyeti kendisine ait olan ev hakkında tek başına haczedilmezlikten feragat edebileceğini savunmaktadır.¹³ Evi üzerindeki mülkiyet hakkına sahip olan borçlunun tek başına feragat etmesi kabul edilebilir ise de burada dikkat edilmesi gereken bir husus bulunmaktadır. Borçlu açısından haline münasip ev aynı zamanda aile konutu ise borçlunun haczedilmezlikten feragat edebilmesi için diğer eşin rızasının alınması gerekir mi? Öğretide bir görüş, haczedilmezlik niteliğinin aile konutu olma özelliğine bağlanamaması nedeniyle, İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinin 1. fıkrasının 12. bendinin, Türk Medeni Kanunu'nun 194. maddesine göre özel bir hüküm olduğunu, haczedilmezlikten feragat noktasında diğer eşin açık rızasının alınmasının gerekmediğini savunmaktadır.¹⁴ Yine bir başka görüş, diğer eşin haczedilmezlik şikâyetinde

11/ BULUT, Uğur, “Borçlunun Haline Münasip Evi Üzerinde İpotek Tesis ve Haczedilmezlikten Feragat” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2012 Cilt: 12, Özel S., s.1079.

12/ ÜSTÜNDAĞ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, 8. Basım, İstanbul, 2004, s.188 (dn. 575).

13/ BULUT, s.1081.

14/ AKİL, s.800 (bkz. dn.101).

bulunma hakkı bulunduğu ve haczedilmezlik niteliği aile konutu niteliğine bağlı bir husus olmadığından diğer eşin rızasının gerekmediği yönündedir.¹⁵ Bizim de katıldığımız bir başka görüşe göre takip borçlusu olan eşin, hâline münasip niteliğini haiz olan aile konutunun haczedilmezliğinden diğer eşin rızası olmadan feragat etmesi geçersizdir. Zira Türk Medeni Kanunu'nun 194. maddesinin 1. fıkrası gereğince, “Eşlerden biri diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira akdini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlandırmaz.” Mezkûr hükümde yalnızca kira akdinden söz edilmesine rağmen öğretide kira akdini sonlandıran ve tahliye sonucunu ortaya çıkaran her çeşit hukukî işlemin diğer eşin rızası alınarak yapılmasının hükmün amacına uygun olduğu belirtilmektedir.¹⁶ Borçlu eşin haczedilmezlikten feragati de evin tahliyesi neticesine yol açabilecek nitelikte olduğundan bu hüküm kapsamında değerlendirilmelidir.

B- Meskenin Üzerinde İpotek Tesis Edilmiş Olması

Türk Medeni Kanunu'nun 881. maddesinde, “Hâlen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacak, ipotekle güvence altına alınabilir.” denilerek ipoteğin amaç ve niteliği belirtilmiştir. İpotek, şahsi bir alacak için tesis edilen, kıymetli evraka bağlı olmayan ve yalnız teminat işlevi olan sınırlı bir ayni haktır.¹⁷ İcra ve İflas Kanunu'ndaki düzenlemeye göre: “Medeni Kanun'un 893. maddesi hükmü saklıdır. 2, 3, 4, 5, 7 ve 12 numaralı bentlerdeki istisna, borcun bu eşya bedelinden doğmaması haline münhasırdır.”

1- İpotek Tesis Haczedilmezlikten Feragat Etmeye Yönelik Bir İrade Açıklaması Olarak Görülebilir mi?

Yargıtay'a göre: “Borçlunun daha önce üzerinde ipotek tesis ettiği taşınmazı hakkında sonradan haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilmesi için ipoteğin mesken kredisi, esnaf kredisi, zirai kredi gibi zorunlu olarak kurulmuş ipoteklerden olması gerekir. Zira zorunlu olarak kurulan ipoteğin meskeniyet şikâyetine engel teşkil etmeyeceği ilkesi, bu ipoteğin sosyal amaçlı olarak verilen kredinin teminatını oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Borçlunun serbest iradesi ile tesis ettiği

15/ DÖNMEZ, Murat “Aile Konutunun Haczi” TBB Dergisi, Yıl:2008, Cilt: Sayı: 77, s.355.

16/ AKİL, s.800 (bkz. dn. 102).

17/ Yargıtay 7. Hukuk Dairesi E.2021/5758, K.2021/2035, T. 18.10.2021.

İpotekler, meskeniyet iddiasında bulunmasını engeller ise de haciz tarihi itibarıyla ipotek konusu borcun ödenmiş olması halinde, ipotekle yükümlü bulunmayan taşınmaz hakkında meskeniyet şikâyetinde bulunulabilir.”¹⁸ Bizim de katıldığımız bir görüşe göre de ipotek tesisi haczedilmezlikten feragat olarak kabul edilse dahi, İcra ve İflas Kanunu’nun 83/a maddesi buna engel olacaktır. Mezkûr hükme göre: “Haczi caiz olmayan mal ve hakların haczine cevaz veren önceden yapılan anlaşmalar geçersizdir.” Bu hükmün amacı, borçlunun borcun doğumu sırasında feragat icbarını ve sonuçlarını öngöremeyeceği bir şekilde önceden feragat etmesini engellemektir.¹⁹

V- DİĞER EŞİN HACZEDİLMEZLİK ŞİKÂYETİNDE BULUNMA HAKKI VAR MI?

Borçlu, haczi caiz olmayan bir malı haczedildiğinde buna karşı şikâyet yoluna başvurulabilir. Şikâyet, icra mahkemesi tarafından incelenip karara bağlanır. Haczedilmezlik şikâyeti medeni usul hukuku anlamında dava değildir.²⁰ Şikâyet bir başvuru yoludur. Şikâyet kural olarak yedi günlük süreye tabidir. Bu süre, haczin öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Ancak bazı istisnai hallerde şikâyet süreye tabi değildir.²¹

Haczedilmezlik durumunda diğer eşin şikâyetinde bulunmakta hukuki yararı vardır. Borçlu olmayan eşin, İcra ve İflâs Kanunu’nun 16. maddesi gereğince haczi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde şikâyet yoluna başvurabileceğini ve borçlunun feragati ile bağlı olmadığını kabul etmek gerekir. Ancak Yargıtay, şikâyet hakkının sadece borçluda olduğunu belirtmektedir.²² Bu konuda Anayasa Mahkemesinin kararı düşüncelerimizi destekler niteliktedir.²³ Eşinin borcundan dolayı aile konutu haczedilen borçlu olmayan eş, evin haline münasip olduğunu ve satılmasının aile fertlerini etkileyeceğini belirterek haczedilmezlik şikâyetinde bulunmuştur.

18/ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi E.2018/7364, K.2019/6935, T. 29.04.2019.

19/ BULUT, s.1098.

20/ UYAR, Talih/UYAR, Alper/UYAR, Cüneyt, (İcra Hukukunda) Şikâyet, 2. Basım, Bilge Yayınevi, İzmir, 2018.

21/ Bkz. ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, 2019, s.282.

22/ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi E.2016/7766,

K.2016/13560, T. 09.05.2016.

23/ Anayasa Mahkemesi, 12 Aralık 2019 tarih ve 2016/10454 sayılı Karar (Emine Göksel Başvurusu), RG, 8 Nisan 2020, sayı 31093. Karar metni için bkz. <https://www.anayasa.gov.tr/media/6566/2016-10454.pdf> (Erişim Tarihi: 17.04.2024).

Mahkeme ise şikâyetin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde İcra ve İflas Kanunu’na göre eşin borcundan dolayı aile konutunun haczedilebileceği, aile konutu şerhinin diğer eşe şikâyetinde bulunma imkânı tanımayacağı belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuru konutuna ilişkin güvencelerden faydalanarak meskeniyet iddiasında bulunabileceğini, mahkemenin dava ehliyetine ilişkin daraltıcı yorumunun Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelere aykırı olduğunu belirterek Anayasa’nın 20. maddesinde himaye altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

KAYNAKÇA

AKCAN, Recep “Borçlunun Haline Münasip Evi ve Bilişkiye Başvurulması”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2012, Cilt: 20, Sayı: 1, s.94

AKİL, Cenk “Yargıtay Kararları Işığında Haline Münasip Evin Haczedilmezliği (Meskeniyet İddiası) (İİK m. 82/12)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2011, Cilt: 60, Sayı: 4 s.781 (dn. 24).

ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Sema/HANAĞASI, Emel, İcra ve İflas Hukuku, 5. Basım, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2019.

BULUT, Uğur, “Borçlunun Haline Münasip Evi Üzerinde İpotek Tesisi ve Haczedilmezlikten Feragat” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2012 Cilt: 12, Özel S., s.1079.

DÖNMEZ, Murat “Aile Konutunun Haczi” TBB Dergisi, Yıl:2008, Cilt: Sayı: 77, s.355

DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan/GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku, 12. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2016.

KURU, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Basım, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

POSTACIOĞLU, İlhan E./ALTAY, Sümer, İcra Hukuku Esasları, 9.Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010

UYAR, Talih/UYAR, Alper/UYAR, Cüneyt, (İcra Hukukunda) Şikâyet, 2. Basım, Bilge Yayınevi, İzmir, 2018.

ÜSTÜNDAĞ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, 8. Basım, İstanbul, 2004, s.188 (dn. 575).

YALÇIN, Mehmet, İcra ve İflas Hukukunda Mesken Haczi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Anayasa Mahkemesi, 12 Aralık 2019 tarih ve 2016/10454 sayılı Karar (Emine Göksel Başvurusu), RG, 8 Nisan 2020, Sayı 31093. Karar metni için bkz. <https://www.anayasa.gov.tr/media/6566/2016-10454.pdf> (Erişim Tarihi: 17.04.2024)

GÖSTERGE PARAMETRELER	SONUÇ	BİRİM	YÖNETMELİK DEĞER	GÖSTERGE PARAMETRELER	SONUÇ	BİRİM	YÖNETMELİK DEĞER
C.Perfringers	0		say/100ml.	Alüminyum (Al)	<5,0	µg/L	200,0 (en fazla)
Koloni sayısı (22°C)	0		say/ml.	Amonyum (NH ₄)	<0,05	mg/L	0,5 (en fazla)
Koliform bakteri	0		say/100ml.	Klorür (Cl)	1,2	mg/L	250,0 (en fazla)
Renk	Uygun		Tüketici: Uygun	Demir (Fe)	11	µg/L	200,0 (en fazla)
Koku	Uygun		Tüketici: Uygun	Mangan (Mn)	<2,0	µg/L	50,0 (en fazla)
Tat	Uygun		Tüketici: Uygun	Oksitlenebilirlik	0,6	mg/L	5,0 (en fazla)
Bulanıklık	Uygun		Tüketici: Uygun	Sülfat (SO ₄)	1,4	mg/L	250,0 (en fazla)
pH	7,58	pH birimi	4,5-9,5 (en fazla)	Sodyum (Na)	9	mg/L	200 (en fazla)
iletkenlik	185	µS/cm	2500 (en fazla)	Kalsiyum	15,4		belirtilmemiş

parametrik değerler

19 L PC damacana su

10 L pet su

5 L pet su

1,5 L pet su

0,5 L pet su

0,30 L pet su

0,20 L bardak su

www.jvsu.com.tr

müşteri hizmetleri

444 0 919

JANDARMA ASAYİŞ VAKFINI DESTEKLEME A.Ş.

ürünlerimiz

GELECEĞE GÖNDERİLEN MEKTUP

FATMA ŞİMŞEK AKDAŞ

Ankara Batı Cumhuriyet Savcısı

Sevgili Kızım Duru,

Bugün okulda sekiz yaşınıza geldiğinizde açmak üzere yazdığınız mektuba "Sevgili Duru" diye başladığın için ben de klasik bir giriş yapmak istedim. İki yıl sonra açacağın mektuba "Merhaba, ben bugün sekiz yaşındayım." yazmışsın. Hayata dair çocuk aklınla bu basit cümle bana keşke biz de hep çocuk gibi düşünsek dedirtti. Mektubuna, etrafında olup biten rekabet çemberine rağmen seçim zamanında söylenen vaatler gibi iddialı sözler eklememişsin. Ben de hayatı hep bu kadar basit düşünmen için sana 2036 yılında açmak üzere bir mektup yazmaya karar verdim. 2036 yılında zarfı eline aldığı anda "Bu devirde mektup mu kaldı anne, bu da nerden çıktı?" diyeceğini tahmin ediyorum.

Bir süredir kendimizi işimize ve birbirimize adadığımız güzel bir düzen kurmuştuk aslında. Her şey tam tıkırında ilerliyor, tüm vaktimizi birbirimize doyararak geçiriyorduk. Hep hayat böyle sürecekmış gibiydi. Bugün bir arkadaşımın kanser olduğunu ve çok da vakti kalmadığını öğrendim. İş yerinin en parlak mühendislerinden birisi... Otuz beş yaş,

yolun yarısı değilmiş onun için. Senin yaşlarında bir kızı var. Bugün kendimi onun yerine koydum, seninle belirsiz bir zamanda, hiç hazırlık yapmamışken, belki "kendine iyi bak" bile diyemeden ayrılabilir olma ihtimaliyle yüzleştim. Oldukça sert bir yüzleşme oldu. Yıllardır planladığım, kurduğum, tek hedefi başarı kaygısı olan bir insan olarak oluşturduğum, kendimce en iyisi olan hayatın ayrılabilir ihtimalimiz olan belirsiz zamanda sana hiçbir fayda sağlamayacağını anladım.

Kitaplığına "Beyaz Zambaklar Ülkesinde" kitabını ekledim bugün. Okuduktan sonra ne kadar etkilenmiştim. Büyüdüğünde ilk onu oku istiyorum. Kendini bir yere ait hisset ve kendin için değil dünyanın daha iyi bir yer olması için mücadele et.

Ailelerimiz bizim neslimizden hep en iyisi olmamızı istediler. Neden en iyisi olacağımız kısmı ise muğlak ya da bize kalmış. En iyi okullarda okumak, yaptığın işte en iyisi olmak, belki her şeyi belirleme yetkisine sahip çoğunluk tarafından en gelişmiş olarak kabul edilen ülkede yaşamak, kazanabileceğin en iyi rakamı kazanmak, sana geride hayatını

bir davranış olduğunu, tatile gittiğimizde -yani yılda en fazla iki kez- denizleri kirletmenin doğaya verdiği zararı anlatıyoruz. Ama belki bir gün içerisinde beş kere İngilizcenin, matematiğin, iyi bir okulda okumanın önemini anlatıyoruz.

Bencil olmamamı kendimizce çok iyi anlatıyoruz. Sınıfta bir arkadaşın ile sorun yaşadığında hemen öğretmenine, okul yönetimine hesabını soruyoruz. Çünkü sen en kıymetlimizsin. Son zamanlarda en iyi anladığım şeyler kıymet vermenin bu olmadığı ve dünyaya getirdiğimiz çocuğun dünyanın merkezinde bulunmadığı gerçekleri. Kendi açımızdan yaptıklarımızı ve bakış açımızı anlattığımızda aslında asla öyle davranmıyoruz. En iyi dans okulları, müzik okulları, spor okullarıyla dolduruyoruz haftalık planını ama hayata dair hiç bir şey paylaşmıyoruz. Dünyaya bırakacağımız insanda sadece insana ait -ancak git gide herkeste kaybolan- hangi duyguları sürekli beslememiz gerektiğine haftalık planlarda yer açamıyoruz. Vicdanı, merhameti anlatmıyoruz onlara. Kardeşlere aynı tabaktan yiyerek paylaşmasını bile öğretmiyoruz. Çünkü evimizde herkese yetecek kadar bireysellik doldurabileceğimiz tabağımız var. Ama evimizin içindeki bireylere yetecek kadar empatimiz yok mesela. Belki zamanla robottan tek farkı kalbinin kanın döngüsü için atması olan "canlılar" bırakacağız ardımızda.

Dedim ya dünya belirsiz bir geleceğe kadar devam edecek. Neden sana "Beyaz Zambaklar Ülkesinde" kitabını bıraktım? Oku ama bir hafta etkilenip unutmama istiyorum. Aslında bir sürü kitap bırakıyorum. İyi ki bugüne kadar hep altını çizerek okumuşum belirli

satırları. Belki ben insani yönünü diri tutmak için hep yanında olacağım belki olmayacağım, belki ben hep kendi insani yönümü diri tutamayacağım. Belki sana iyi duyguları hatırlatan kimse olmayacak etrafında. Ama kitaplar... Her duyguya, her duruma, her acıya yazılmış binlerce kitap. Kendini çektiğin acı ya da tatlı her türlü anıda yalnız hissetmeyeceğin, seninle aynı şeyleri hisseden ve yaşayanların olduğunu hatırlayacağın binlerce hayat. Çizdiğim satırların yanına küçük notlar bırakıyorum. Çevrene ışık ol istiyorum; akademik başarıyla değil, hayatla olan mücadelele, insanlığın ile insanlığa katkı ile...

Çocukken okullarda iyilik halkası etkinlikleri olurdu. Ne kadar heyecanlıydık. Büyüdükçe bu tatlı etkinlik anlamsız geliyor. Zamanla insanlık arkadan gelen neslin duygusunu emiyor sanki. Bunu dünyaya getirdiğimiz her ferde biz yapıyoruz aslında.

Google'da yaşadığım şehirdeki en iyi özel okulu aratıyorum mesela. Çünkü o en iyi özel okulda okumalısın. Bunu sadece ben yapmıyorum. Herkes bunu yapıyor aslında. En yazdığın anda Google tamamlıyor bizim kuşağı da. En iyi özel okul, en iyi dans kursu, en iyi basket kursu. Ortalama bir basketçi olması hiç bir aileye yetmiyor mesela.

Seni alıp şehrin en büyük bakım evine götürmüyoruz mesela. Biraz da başkalarının acısına, yalnızlığına merhem olmanın verdiği mutluluğu tattırmıyoruz. Çünkü biz de artık unutuluyoruz.

Victor Hugo Sefiller kitabında "Tanrı hiç bir çocuğu kötü olsun diye yaratmaz. Onu kötü yapan kötü eğitimidir." diyor. Düşünse-

TÜRK CEZA HUKUKUNDA ALENİYET

AYLİN TOKUŞ

Ankara Batı Hâkim Adayı

1. GİRİŞ

Türk Ceza Kanunu'nda "aleniyet" birçok maddede yer almaktadır. Kanun koyucu tarafından aleniyet kavramı Türk Ceza Kanunu'nun başlangıç bölümünde yer alan tanımlar maddesinde ve kanunların herhangi bir bölümünde tanımlanmamıştır. Ceza kanunumuzda aleniyet bazı suçların unsuru iken bazı suçlarda cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren nitelikli hali olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. ALENİYETİN TANIMI

Türk Dil Kurumunda aleniyet, alenen ve aleni kelimelerinden türetilmiştir. Sözcüğün kökü "aşikâr, açık ve meydanda olma" anlamlarına gelen "alen" kelimesidir.¹ "Açıklık, herkes tarafından bilinme, kamunun bilgisine sunulmuş olma" olarak tanımlanmaktadır.²

1/ Kelimelerin anlamları için bkz. Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük*. (9. Baskı., Cilt I). Ankara: Türk Dil Kurumu, 78; Devellioğlu, F. (1998). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat (Eski ve Yeni Harflerle)*. (15. Baskı) Ankara: Aydın Kitabevi, 28; Özön, M.N. (1965). *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*. (4. Baskı). İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 21; Yeğin, A., Badıllı, A., Hekimoğlu, İ., Çalım, İ. (1978). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lugat (Eski ve Yeni Harflerle)*. Ankara: y.y., 66; Rado, S. (t.y.). *Hayat Büyük Türk Sözlüğü*. İstanbul: Hayat Yayınları, 41. Sözlüklerde "aleniyet" kelimesine de aynı anlamların verildiği görülmektedir.
2/ Yılmaz, E. (2011). *Hukuk Sözlüğü*. (10. Baskı). Ankara:

Erem ve Toroslu'ya göre, sayıca fazla kimsenin öğrenmesine imkân verecek koşullarda işlenmiş suçlarda aleniyet bulunmaktadır.³ Herkesin rahatça girip çıkacağı bir yer olmasa birçok kimsenin huzurunda işlenmesi halinde de aleniyetin oluşacağını ifade etmişlerdir.⁴

Sayıca kalabalık olarak nitelendirebildiğimiz sayıda kimselerin tanık olabileceği bir mahalde suçun işlenmesi durumunda da aleniyetin sağlanmış olduğunu kabul etmektedirler. "Örneğin sokağa bakan bir pencereden dışarıya sövmek; bir dükkânın içinde veya kapısında fiili gerçekleştirmek hallerinde de aleniyet vardır. Ancak dükkân içinde gerçekleştirilen fiil sırasında fail özellikle kapıyı kapatıp içeride az sayıda kişi olduğunu tespit

Yetkin Yayınevi, 73; Uslu, T.A. (1964). Yeni Hukuk Lugatı ve Hukuk Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Site Kitabevi, 14.
3/ Erem, Faruk ve Toroslu, Nevzat (1978), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.s.460.; Dr. Fehmi Şener GÜLSEREN, *Ceza Hukukunda Aleniyet*, EUL Journal of Social Sciences (V:1) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi June 2014 Haziran, s.50.
4/ Erem, Faruk ve Toroslu, Nevzat (1978), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.s.460.; Dr. Fehmi Şener GÜLSEREN, *Ceza Hukukunda Aleniyet*, EUL Journal of Social Sciences (V:1) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi June 2014 Haziran,s.50.

ettikten sonra eylemini gerçekleştirirse aleniyet hali oluşmayabilir.”⁵

Artuk vd. göre; aleniyetin sağlanması bakımından suç mahallinden ziyade önemli olan hususun eylemin sayıca belirli olmayan fazlaca kimse tarafından algılanabilir mahiyette olmasıdır.⁶ Suçun işlenmesi esnasında belirsiz sayıda kimse tarafından eylemleri görmeleri yahut duymalarına imkân sağlayacak şekilde işlenmesini anlamak gerekir.⁷

3. TÜRK CEZA KANUNU'NDA ALENİYET İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

Türk Ceza Kanunu ikinci kısım kişilere karşı suçlar içerisinde, birinci bölüm olan

^{5/} Erman, Sahir (1989), *Hakaret ve Sövme Fiilleri, Filiz Kitabevi, İstanbul, s.207*; Dr. Fehmi Şener GÜLSEREN, *Ceza Hukukunda Aleniyet, EUL Journal of Social Sciences (V:1) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi June 2014 Haziran, s.50.*

^{6/} Artuk, Mehmet Emin, Gökçen, Ahmet, *Yenidünya, A. Caner (2013), Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, s.1205*; Dr. Fehmi Şener GÜLSEREN, *Ceza Hukukunda Aleniyet, EUL Journal of Social Sciences (V:1) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi June 2014 Haziran, s.51.*

^{7/} Tezcan, Durmuş, Erdem, Mustafa Ruhan ve Önok, R. Murat (2013), *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, s.684*

hayata karşı suçların düzenlendiği 84. maddenin üçüncü fıkrasında, başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi denilerek suçun özel bir hali düzenlenmiştir.

İntihara yönlendirme suçunun düzenlendiği maddenin 3. fıkrasında başkalarını intihara alenen teşvik şeklinde düzenleme aslında belirli bir kişi hedef gösterilmeden suçun oluşması için genel bir teşvikten bahsedilmektedir. Burada alenen teşvik için bir muhatap belirlemeden kamuya yönelik açık bir çağrı olmalıdır.⁸ Bu çağrının kamuyu etkileyecek nitelikte bir çağrı olması yeterlidir.⁹ Alenen teşvik fiilinin muhatabı belirsiz, soyut kimselerdir.¹⁰ Bu suç tipi açısından aleniyetin sağlanması, intihar teşvik fiilinin, belirsiz sayıda kişiye ulaşabilme, algılanabilme, öğrenilebilme imkân ve ihtimalinin bulunması yeterli olup ayrıca fiilin bu kimselerce duyulması, algılanması ya da öğrenilmesine gerek bulunmamaktadır.

^{8/} Hafizoğlu, Zeki ve Ketizmen, Muammer (2008), *“Hayata Karşı Suçlar”, Ankara Baro Dergisi, 66(1): 143-154.s.153*

^{9/} Tezcan, Erdem, ve Önok, (2013), *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, s.178.*

^{10/} Centel, Nur-Zafer, Hamide-Çakmut, Özlem Yenerer, *Kişilere Karşı Suçlar, Cilt: 1, 3. Bası, İstanbul 2016, s.92*; Özen, Mustafa, *“İntihara Yönlendirme Suçu”, Ceza Hukuku Dergisi, Sayı: 16, Ağustos 2011, s.59*

Türk Ceza Kanunu madde sistematigi içerisinde aleniyet ihtiva eden ikinci madde hükmü TCK madde 125'tir. Maddenin 4. fıkrasında "Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır." denilmiştir.

Aleniyetin gerçekleşmesi için olay yerinde başkalarının bulunması yeterli olmayıp, hakaretin belirlenemeyen sayıda kişi ve herkes tarafından görülme, duyulma ve algılanabilme olasılığının bulunması, herhangi bir sınırlama olmaksızın herkese açık olan yerlerde işlenmesinin gerekmesi karşısında, somut olayda eylemin hastanenin neresinde gerçekleştiği tespit edilip aleniyet ögesinin oluşup oluşmadığının tespiti ile TCK'nın 125/4. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağına belirlenmesi gerektiği, nitelikli hal uygulanmak sureti ile hüküm kurulması gerektiği Yargıtayın bir kararında ifade edilmiştir.¹¹

Kişilerin kolayca giriş yapabildikleri ve bulunma olanağının olduğu özellikle toplu

11/ Yargıtay 4. Ceza Dairesi 2020/23109 E. 2022/20101 K. https://karararama.yargitay.gov.tr/benzer_yonde Yargıtay 4.CD.2021/31736E. 2022/26281K.

taşıma araçları, alışveriş merkezleri, cadde-ler, sokaklar, ibadethaneler, kamu binaları, parklar, bankalar ve pazarlar gibi umuma açık yerlerde işlenen hakaret suçunun alenen işlendiğinde kuşku bulunmamaktadır. Aynı şekilde, kamuya açık olmamakla beraber insanların izin almadan gelip gidebileceği tarla, harman, bağ, bahçe gibi yerler de aleni yerlerden sayılabilir. Buna karşılık, kimsenin izin almadan girme imkânının olmadığı iş yerleri, belirli üyelik veya koşullar sağlanarak girilebilen dernek ve kulüp gibi yerler aleni sayılmayabilir.¹²

Hakaret suçunun alenen işlenmiş olacağı yerler sınırlı sayı ilkesine tabi olamamaktadır. Zira bu mümkün değildir. Bundan dolayı suçun alenen işlenip işlenmediğinin tespiti amacıyla açıklamış olduğumuz hususlar göz önünde bulunularak her somut olayın özelliği dikkate alınarak karara varılmalıdır. Bu hususta gerekli görülmesi durumunda, taraf anlatımları, tanık beyanları ve gerekirse keşif yapılarak aleniyet unsurunun var olup olmadığı araştırılmalıdır.¹³

12/ Murat Kayaççek, *Şerefe Karşı Suçlar*, Ankara 2008, 1.baskı, Adalet Yayınevi, s.164; Coşkun Üçok, "Osmanlı Kanunnamelerinde İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler", Ankara Hukuk Fakültesi Mecmuası, Ankara 1946, C.III, S.I, s.140.

13/ Coşkun Üçok, "Osmanlı Kanunnamelerinde İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler", Ankara Hukuk Fakültesi Mecmuası, Ankara 1946, C.III, S. I, s.140.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi 2020/31234 Esas 2021/19431 Karar 15/06/2021 kararında;¹⁴ TCK'nın 125/4. maddesinde öngörülen aleniyetin gerçekleşmesi için olay yerinde başkalarının bulunması yeterli olmayıp, hakaretin belirlenemeyen sayıda kişi ve herkes tarafından görülme, duyulma ve algılanabilme olasılığının bulunması, herhangi bir sınırlama olmaksızın herkese açık olan yerlerde işlenmesinin gerekmesi karşısında, somut olayda eylemin hastanenin neresinde gerçekleştiği tespit edilip aleniyet ögesinin oluşup oluşmadığının, ...hükmün bozulmasına diyerek aleniyet hususunda araştırma yapılması gerektiği belirtilmiştir. Örneğin; cezaevinde koğuşta hakaret içerikli sözler söylendiğinde mahkûm kabul alanının, yine aynı şekilde karakola götürülürken polis aracı içerisinde olan hakaret eyleminde, aleniyetin oluşmadığı gözetilerek hüküm kurulmalıdır.

İnceleme konusu olan olaylarda sanığın hakaret eylemine dair öncelikle suçun işlendiği yerin taraf ve tanık beyanlarıyla, gerekiyorsa keşif yapılarak tespit edilmesi hususu aleniyetin oluşup oluşmadığının tartışılması açısından önem arz etmektedir.¹⁵

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun birçok kararında; hakaret suçunun belirsiz sayıdaki kişiler tarafından işitilebilecek, görülebilecek ve algılanabilecek bir ortamda veya çok sayıda kişinin öğrenmesini sağlayacak şekilde herhangi bir araçla işlendiği, örneğin; basın ve yayın yoluyla işlendiği durumlarda da alenen işlendiği kabul edilir.¹⁶

TCK madde 190'da düzenlenen, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma¹⁷ suçuna ilişkin; maddenin 2. fıkrasında aleniyetin suçun unsuru olarak düzenlendiği görülmektedir. Bu fıkrada yer alan suç bakımından aleniyetin sağlanması için özendirme eyleminin aleni olması gerekmektedir. Burada muhatap yoktur, bir özendirme mevcuttur ve bu özendirme eyleminin kamuya yönelik olarak yapılması hususu

14/ <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Yargıtay 4. Ceza Dairesi 2020/23109 E. 2022/20101 K., Yargıtay 18. C.D. 2015/7693E.2015/30022K. Yargıtay 18 C.D. 2017/7102E.2018/7337K.

15/ Yargıtay 4. C.D Tetkik Hâkimi Hüseyin Bakay Hürriyete ve Şerefe karşı Suçlar, s. 336,337. Türkiye Adalet Akademisi, Ankara 2024

16/ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 14.02.2017 tarih, 2014/4-757 E. 2017/113 K.

17/ Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma Madde 190- (2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

mevzu bahistir. Teşvik fiilinin belirsiz sayıdaki kimseler tarafından işitilmesine olanak sağlayan herhangi bir vasıta ile suçun işlenmesi durumunda da aleniyet sağlanmış olmaktadır. Yani aslında suçun failinin bu sözlerin işitilmiş olma imkânı sağlamış olması yeterli görülmektedir.¹⁸

TCK sistematigi içerisinde hangi suçun hangi kısım ve bölümde düzenlendiği önem arz etmektedir. Madde kamu barışına karşı suçlar içerisinde düzenlendiğini görürüz. TCK madde 213'te düzenlenen halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit suçunda; aleniyeti değerlendirirken suçun belli bir kişi yahut kişilere karşı işlenmesini değil genel olarak suçun kamuya karşı işlenmesi aranmaktadır. Zira madde gerekçesinde suçun oluşması için tehdit eyleminin muhatabının gayrimuayyen kişilerden oluşan kitlelerin olmasına vurgu yapılmaktadır.

TCK 216. maddesinin¹⁹ gerekçesi incelendiğinde suçu oluşturan eylemden; "failin fiili ile adet ve şahıs olarak muayyen olmayan toplum kesimi üzerinde, kin ve nefret duygularının oluşumuna veya mevcut duyguların pekişmesine etkide bulunması" şeklinde bahsedilmiştir. Bu söylemlerden de maddedeki aleniyet halinin genel olarak kamuya yönelik ve belirli olmayan kimseleri hedef alarak yapılan bir fiil şeklinde yorumlanması gerektiği anlaşılmalıdır. Suçun tamamlanma anı ile ilgili olarak suç tahrik edilen fiilin alenen gerçekleşmesi ile tamamlanır. Zira maddede yer alan aleniyet hali için tahrik edilenlerin fiili algılamış olmaları şart değildir. Suçun oluşabilmesi için eylemin öğrenilebilir nitelikte olması yeterlidir.²⁰

Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçunun düzenlendiği Türk Ceza Kanunu 217/A maddesinde;²¹ internet ağının genişliği ve bunun üzerinden iletişim kurmanın sağladığı kolaylık sebebiyle sosyal medyalar aracılığıyla yanlış ve yanıltıcı bilgilerin yayılması sebebiyle dezenformasyon yasasına ihtiyaç

18/ Tezcan, Durmuş, Erdem, Mustafa Ruhan ve Önok, R. Murat (2013), Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, s.684.

19/ Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama Madde 216- (2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

20/ Bayraktar, Köksal (1977), Suç İşlemeye Tahrik Cürümü, İs.185, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul; Dr. Fehmi Şener GÜLSEREN, Ceza Hukukunda Aleniyet, EUL Journal of Social Sciences (V:1) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi 2014 Haziran, s.42.

21/ (1) Sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yaygın kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

duyulmasının ürünüdür. 13.10.2022 tarih ve 7418 sayılı Kanun'un 29. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Özel Hükümler" başlıklı ikinci kitabının "Topluma Karşı Suçlar"ı düzenleyen üçüncü kısmının "Kamu Barışına Karşı Suçlar" başlıklı beşinci bölümünün 217/A maddesinde;

"Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma" başlığıyla müstakil bir suça yer verilmiştir. İhdas edilen suçla sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak maksadıyla, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayma yaptırım altına alınmıştır.²²

TCK 217/A maddesi kapsamında aleniyetin değerlendirilmesinde failinin bulunduğu konumu önemli değildir. Aleniyet hususunda hareketin sayısı ve kimliği belli olmayan şahıslarca algılanabilmesi önemlidir. Fail gerçeğe aykırı olarak, bilgiyi alenen yaydığını bilmesi gerekmektedir. Az takipçili ve gizli hesapta yine somut olayın koşulları değerlendirilerek alenen yayma unsuru olmadığı görülebilir. Fakat bu kişinin paylaşımı-

22/ Balcı, Murat - Çakır, Kerim. "Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu (TCK M. 217/A)". *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/1 (Ocak 2023), 1-17. <https://doi.org/10.54699/andhd.1216834>.

nın başkaları tarafından ekran görüntüsünün alınması ve paylaşımın yayılması halinde aleniyet unsuru, bilgiyi ilk üreten değil, herkese açarak belirsiz sayı ve kişilere erişilebilir hale getirenler tarafından sağlanmıştır.²³

"Kamu barışına karşı suçlar" başlığı altında bulunan 219. maddenin 1. fıkrasında da aleniyet suçun unsurlarındandır. TCK madde 219/1. fıkrasına göre²⁴ dini ibadet, ayin ve törenlerde din görevlisince cemaate yapılan açıklamalar alenidir. Örneğin bir cami imamının hutbe sırasında camide bulunan kitleye karşı böyle bir eylem gerçekleştirmesinde aleniyet unsuru vardır.

TCK'nın 3. kısım 7. bölümünde yer alan "genel ahlaka karşı suçlar" içerisinde TCK madde 225'te²⁵ düzenlenen hayâsızca hareketler suçunda, "cinsel ilişki veya teşhircilik" suçun unsuru olarak yer almaktadır. Suçun diğer asli unsuru ise eylemin alenen yapılmasıdır. "Aleniyet için aranan ölçüt, gerçekleştirildiği koşullar itibarıyla, fiilin belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir

23/ Dr. Öğr. Üyesi Aras TÜRAY - Arş. Gör. Aslı Ekin YILMAZ - Arş. Gör. Eşref Barış BÖREKÇİ - Arş. Gör. Yalın Yarkin ÖZBALCI, *Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu (TCK M. 217/A): Ceza Hukukuna İlişkin Değerlendirmeler, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi İstanbul, Aralık 2022*

24/ Görev sırasında din hizmetlerini kötüye kullanma Madde 219- (1) *İmam, hatip, vaiz, rahip, haham gibi dini reislerden biri vazifesini ifa sırasında alenen hükümet idaresini ve Devlet kanunlarını ve hükümet icraatını takbih ve tezyif ederse bir aydan bir seneye kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır veya bunlardan birine hükümlenir.*

25/ Madde 225- (1) *Alenen cinsel ilişkide bulunan veya teşhircilik yapan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

olmasıdır.” Suçun oluşması bakımından bu hareketlerin üçüncü şahıslar tarafından görülebilir olması şartı aranır.

Yargıtay 18. Ceza Dairesinin 2016/16129 esas 2018/14579 karar ve 07/11/2018 tarihli kararında; Yargıtaya göre “...Aleniyet belirsiz sayıdaki kişilerin suçu oluşturan hareketi görmelerine olanak sağlayan herhangi bir araç kullanmak suretiyle suçun işlenmesini ifade eder, yapılan hareketin görülüp görülmediği önemli olmayıp, böyle bir olanağın yaratılması yeterlidir. Aleniyet unsurunun tespitinde gerek duyulursa mahallinde keşif yapılmalıdır.

Aleniyetin varlığı için önemli olan çok sayıda insanın teşhircilik eylemini görmesinin olanaklı olmasıdır, eylemin görülmesi değil görülebilir olması suçun oluşumu için yeterlidir. Görülebilme imkânı da soyut değil somut olarak bulunmalıdır. Kişiler özel bir çaba göstererek eyleme vakıf olmuş iseler aleniyetten söz edilmeyecektir. Aleniyet eylemi işlendiği yerin alenen görülebilmesiyle alakalıdır, bir kimsenin evinin içi aleni yerlerden değildir. Bu yerin aleni olması için dışarıdan bakıldığında rahatlıkla içerinin görülebilmesi ve içerideki kişinin eylemini bunu bilerek ve isteyerek yapması gerekir.”²⁶ TCK madde 226’da düzenlenen müstehcenlik suçu açısından, örneğin failin girdiği umumi tuvaletin duvarına müstehcen resimleri çizmesi gibi hallerde aleniyet vardır.²⁷

4. SONUÇ

Türk Ceza Kanunu’nda yer alan suç tipleri arasında birçok yerde aleniyet yer almaktadır. Bazen suçun unsuru olarak karşımıza çıkarken bazen de nitelikli hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretide ve Yargıtay kararlarında aleniyetin tespiti hususunda olay mahallinin umumi bir mahal olması durumunda aleniyetin var sayılması gerektiği, bunun dışında, ise olay yerinin niteliği, eylemin gerçekleştirilişi biçimi, olaya vakıf bulunan kimselerin durumu gibi hususların değerlendirilmesi ile bir sonuca gidilmesi yönündedir. Aleniyetin belirlenmesi konusunda özellikle nitelikli hal olarak düzenlemelerin mevcut olduğu maddeler bakımından gerekirse hükümden önce keşif yapılması gerekmektedir.

26/ Yargıtay 18. Ceza Dairesinin 2016/16129 esas 2018/14579 karar 07/11/2018 karar <https://karararama.yargitay.gov.tr/>

27/ Özbek, Veli Özer, Kanbur, Mehmet Nihat, Doğan, Koray, Bacaksız, Pınar ve Tepe, İlker (2012), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, İzmir s.788.; Dr. Fehmi Şener GÜLSEREN, *Ceza Hukukunda Aleniyet*, *EUL Journal of Social Sciences (V:1) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi 2014 Haziran*, s.44.

Keşfin yapılmasının en nihai amacının eylemin gerçekleştiği yerin belirli olmayan çok sayıda kişi tarafından görülme, duyulma ve algılanabilme olasılığı olan bir ortam olması veya suç mağdurunun bu eylemleri işittiği ve algıladığı yerin bu tür bir ortam olmadığı hususunun tespiti olmalıdır.

Türk Ceza Kanunu’nda anlatmış olduğumuz düzenlemeler haricinde de aleniyet, suçun unsuru yahut nitelikli hali olarak yer almaktadır. Bu maddelerde yer alan aleniyet kavramının yukarıda bahsettiğimiz biçimde hem doktrin hem de yargı içtihatı ile içeriği doldurulmuştur.

KAYNAKÇA

Artuk, Mehmet Emin, Gökçen, Ahmet, Yenidünya, A. Caner (2013), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara

Donay, Süheyl (2007), *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Beta Yay., İstanbul.

Dönmezer, Sulhi (1983), *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Erem, Faruk ve Toroslu, Nevzat (1978), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.

Yargıtay 4. C.D Tetkik Hâkimi Hüseyin Bakay Hürriyete ve Şerefe karşı Suçlar, Türkiye Adalet Akademisi, Ankara 2024

Dr. Fehmi Şener Gülseren, *Ceza Hukukunda Aleniyet*, *EUL Journal of Social Sciences (V:1) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi June 2014 Haziran*,

Hakeri, Hakan (2012), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yay., Ankara

Özbek, Veli Özer, Kanbur, Mehmet Nihat, Doğan, Koray, Bacaksız, Pınar ve Tepe, İlker (2012), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, İzmir.

Özgenç, İzzet (2013), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Dr. Öğr. Üyesi Aras TÜRAY – Arş. Gör. Aslı Ekin YILMAZ – Arş. Gör. Eşref Barış BÖREKÇİ – Arş. Gör. Yalın Yarkın ÖZBALCI, *Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu (TCK M. 217/A): Ceza Hukukuna İlişkin Değerlendirmeler*, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi İstanbul, Aralık 2022

Centel Nur , Zafer Hamide., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 13. Bası, İstanbul, 2016.

Ünver Yener, Hakeri Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku C: I*, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

Ünver Yener., Hakeri Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt: II*, 11. Baskı, Adalet

Yayınevi, Ankara, 2016.

Ünver Yener., TCK’da Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar, 4. Baskı, Seçkin

Yayıncılık, Ankara, 2016 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Yargıtay İchtihat Merkezi (YİM) Mobil Uygulaması

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA KAÇAKLARIN YARGILANMA USULÜ

ELİF MERİÇ

Ankara Batı Hâkim Adayı

GİRİŞ

Maddi gerçeğin ortaya çıkabilmesi için sanığın duruşmaya katılması gerekmektedir. Sanığın hakkında yapılan yargılamada derdini anlatmasının, savunma hakkını etkin şekilde kullanmasının yolu duruşmaya katılmasıdır. Bu nedenle ceza muhakemesi hukukunda sanığın duruşmada hazır bulunması bir yargılama şartı olarak kabul edilmektedir. Bu kuralın istisnası olan kaçak sanığın yargılanması usulünü çalışmamızda ele alacağız. Sanığa kaçak unvanı verilmesi, bu unvandan sonra yürütülen yargılama ve sonucunda verilen hüküm çeşitlerini Anayasa Mahkemesi'nin 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 247. maddesinin 3. fıkrasını iptali sonrası yapılan değişiklikle birlikte değerlendireceğiz.

I. KAÇAĞIN TANIMI

CMK'nın 247/1 maddesine göre: "Hakındaki soruşturmanın veya kovuşturmanın sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla yurt içinde saklanan veya yabancı ülkede bulunan ve bu nedenle Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından kendisine ulaşılamayan kişiye kaçak denir."

CMK m. 247/1'de kaçağın tanımı yapılmış, 2. fıkrada kaçak kararı verilebilmesi için

Cumhuriyet savcısı veya mahkemenin izlemesi gereken usul anlatılmış, 3. fıkrada ise kaçak sanık hakkında yapılan yargılama sonucunda verilebilecek hüküm türleri düzenlenmiştir.

II. KAÇAKLIK KARARI

Kişi hakkında kaçaklık kararının verilebilmesi için kanunda düzenlenen usullerin gerekleri yerine getirilmelidir. Sanık duruşmaya gelmediği an kaçaklık kararı verilemez.

Öncelikle şüpheli veya sanık hakkında CMK m. 248/2'de sayılan suçlardan dolayı soruşturma veya kovuşturmanın başlamış olması gerekmektedir.¹

Kanunda sınırlı olarak sayılan suçlar haricinde yargılaması yapılan suçlardan dolayı soruşturma veya kovuşturması yürütülen şüpheli veya sanık hakkında kaçaklık kararı verilip, kaçaklara özgü yargılanma usulü uygulanamayacaktır.

^{1/} "Maddenin ilk halinde, kaçaklık kararı verilmesinin usulü belirlenmemiştir. Ancak 5353 sayılı Kanunla 247. maddeye eklenen ikinci fıkra ile kaçaklık kararı verilmesinin usulü düzenlenmiş ve bu maddeye göre ancak katalog halinde sayılan suçlarla ilgili kaçaklık kararı verilebilir, bunun dışındaki suçlarla ilgili verilemez." Artuç, Mustafa (Nisan 2023) Pratik Ceza Muhakemesi Kanunu, 5. Baskı, Ankara, Adalet, s.1252

Ancak ceza muhakemesinde kural sanığın varlığıyla yargılamanın yapılmasıdır. Bu kural "sanığın duruşmada hazır bulunmaması" başlığı ile CMK 193/1. maddede "Kanunun ayırık tuttuğu hâller saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmaz. Gelmemesinin geçerli nedeni olmayan sanığın zorla getirilmesine karar verilir." şeklinde düzenlenmiştir.

Kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabileceği CMK 247/3. maddede düzenlenerek sanığın yokluğunda yargılama yapılması kuralına istisna işlenmiştir. CMK 247/3. madde sayesinde duruşmada hazır bulunmayan kaçak sanık hakkında yargılama yapılabilecek ve hüküm kurulabilecektir.

CMK 247/4. maddede; "Duruşma yapılan hâllerde kaçak sanığın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir avukat görevlendirilmesini ister." denilmektedir. Bu fıkra ile sanığın kaçak olması zorunlu müdafilik nedenlerinden biri olmuştur. Kanun koyucu kaçak sanığın savunma hakkını korumaktadır.⁴

Kaçak sanığın yargılamaya katılmasını sağlamak için birtakım tedbirler öngörülmüştür. Bunlardan ilki zorlama amaçlı el koyma ve kayyım atamadır. Kaçağın mal, hak ve alacaklarına el koyma kararı CMK 248/2. maddede sayılan katalog suçlarla sınırlı olarak verilebilecektir. El koymanın amacı, kaçağın Cumhuriyet savcısına veya duruşmaya gelmesini sağlamak olduğundan bu amaca özgü bir el koyma kararı verilmeli ve bu karar, kaçağa yüklenen suçların özellikleri göz önünde bulundurularak kaçağın ortaya çıkıp yargılamaya katılmasını sağlayacak şekilde olmalıdır.⁵

Kaçak sanığın mal, hal veya alacaklarına el konulduğunda kaçağın bakmakla yükümlü olduğu kimselerin yoksulluğa düşeceği anlaşılırsa, el konulan malvarlığından yardımında bulunulması için kayyımına izin verilmesi emredici bir hükümdür. Sulh ceza hâkimi veya mahkeme böyle bir durumu saptarsa bu kararı vermek zorundadır.

E:2007/4524, K:2007/7696, T:03.10.2007, Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E:2007/771, K:2007/2513, T:19.03.2007, Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E:2010/1899, K:2010/2382, T:14.04.2010, Yaşar, Osman (2011), Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu, III. Cilt, 5.Baskı, Ankara, Seçkin, s.3570-3575
4/ Centel, Nur/Zafer, Hamide (2020) Ceza Muhakemesi Hukuku, 19.Baskı, İstanbul, Beta, s.1034, Koruculu, İrmak (2023) "Kaçakların Yargılanmasında Hüküm", Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, S.2, s.1053, Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar (2023), Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, Ankara, Seçkin, s.136
5/ Yurtcan, Erdener (2019) Ceza Muhakemesi Hukuku Şerhi, 9. Baskı, Ankara, Seçkin, s.956, Koruculu, s.1054

Diğer tedbir giyabi tutuklamadır. Sadece yurtdışında bulunan kaçaklar hakkında tutuklama kararı verilebileceği yürürlük kanunu ile düzenlenmiştir.

Kaçak sanığın ortaya çıkmasını sağlamak için verilen, bu nedenle sanığın duruşmaya gelmesini sağlamak amacıyla başvurulacak çareler arasında bulunan ve sanığı tutuklanmaktan kurtaran belgeye ise güvence belgesi denmektedir.⁶

Kaçaklara özgü tedbirler bakımından el koyma, kayyım tayini, giyabi tutuklama, güvence belgesi verilmesi kararlarına karşı genel hükümlere göre itiraz edilmesi mümkündür.

IV. KAÇAK SANIK HAKKINDA VERİLEBİLECEK HÜKÜM TÜRLERİ

CMK 247/3. maddeye göre "Kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise mahkûmiyet ve ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez." denilmektedir.

Kaçak sanık hakkında sorgusu yapılmamış olması halinde mahkûmiyet ve ceza verilmesine yer olmadığı dışındaki diğer hüküm türlerine karar verilebilecektir. Bunlar; beraat, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve davanın düşmesi kararlarıdır (CMK 223/1. madde).

CMK 247/3. maddenin Anayasa Mahkemesi tarafından iptali öncesi hüküm; "Kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise mahkûmiyet kararı verilemez." şeklindeydi.

Anayasa Mahkemesine yapılan itiraz başvurusunda CMK'nın 247. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ve 248. maddesinin (5) numaralı fıkrasının, Anayasa'nın 13, 19, 36 ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talep edilmiştir.

İtirazın gerekçesine gelecek olursak; "Tarafların duruşmada hazır bulunma hakkı-

6/ Öztürk, Bahri (Editör) (2015) Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Seçkin, s.75

gürlüğü ve güvenliğine getirilen sınırlamanın meşru bir amaca yönelik olduğu, ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği arasında bulunması gereken makul dengenin korunduğu ve bu suretle kuralın orantısız bir sınırlamaya neden olmadığı sonucuna ulaşarak fıkra yapıları itirazın reddine karar vermiştir.⁷

V. ANAYASA MAHKEMESİNİN İPTAL KARARI VE SONRASI CMK 247/3. MADDE İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME

CMK 247/3. maddede kaçak sanığın daha önce sorgusu yapılmamışsa da hakkında yargılama yapılabileceği ancak sadece mahkûmiyet kararı verilemeyeceği düzenlenmişti. Bu düzenlemenin getirilmesinin amacı sanığın savunması hiç alınmadan onun aleyhine karar verilmemesiydi.

Anayasa Mahkemesi yaptığı incelemede ceza verilmesine yer olmadığı ve güvenlik tedbiri kararlarının da sanığın aleyhine olduğu ve bu kararlara hükmedilmesinin kaçak sanıklar yönünde temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasında ölçülülük ilkesini ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

7/ "Belirli şartlar altında yurtdışında bulunan kaçak hakkında yokluğunda tutuklama kararı verilmesine imkân sağlayan kuralın, kaçakların delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve Kanun'da gösterilen diğer hâllerde kaçaklık durumlarına son verilerek soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında hazır bulunmalarını sağlayarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütme biçimindeki meşru amaca ulaşma bakımından elverişli olmadığı söylenemez." Paragraf 48

Anayasa Mahkemesinin bu değerlendirmesinin yerinde olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü ceza verilmesine yer olmadığı kararında esasen fiil suç oluşturmakla birlikte, belli nedenlerle (yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, meşru savunmada sınırın korku, heyecan ve telaş nedeniyle aşılması vd.; etkin pişmanlık, şahsi cezasızlık sebepleri vd.) ceza verilmemesi sonucu doğmaktadır.

Güvenlik tedbirine hükmedilmesi kararında ise kişinin suç işlediği sabit olup, belli bir cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetin yanında güvenlik tedbiri uygulanmaktadır. Güvenlik tedbirlerine örnek verecek olursak; bunlar belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma (TCK 53. madde), eşya müsaderesi (TCK 54. madde), kazanç müsaderesi (TCK 55. madde), çocuklara özgü güvenlik tedbirleri (TCK 56. madde), akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleridir (TCK 57. madde).

Yargılama sonucunda sanık hakkında güvenlik tedbirine hükmedildiğinde, sanık hakkında masumiyet ortadan kalkmakla birlikte aynı zamanda yaptırıma da maruz kalmaktadır.

Bu nedenlerle Anayasa Mahkemesi, kanun koyucuya sorgusu yapılmayan sanık aleyhine mahkûmiyet kararı verilemeyeceği gibi ceza verilmesine yer olmadığı ve güvenlik tedbiri kararlarının da verilemeyeceğine dair düzenleme yapması için işaret vermiştir.

Nitekim CMK'nın "Sanığın Duruşmada Hazır Bulunmaması" başlıklı 193/2. fıkrasındaki "Sanık hakkında, toplanan delillere göre

mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa, sorgusu yapılmamış olsa da dava yokluğunda bitirilebilir.” hükmünü Anayasa Mahkemesi benzer gerekçelerle⁸ iptal etmiş, akabinde 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’la 28.03.2023 tarihinde yapılan değişiklikle ilgili fıkra “Sanık hakkında, toplanan delillere göre mahkûmiyet, ceza verilmesine yer olmadığı ve güvenlik tedbiri dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa, sorgusu yapılmamış olsa da dava yokluğunda bitirilebilir.” şeklinde değiştirilmiştir.

CMK 193/2. maddesindeki düzenlemeye paralel değişiklik yapılması beklenirken CMK 247/3. maddesinde 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’la 02.03.2024 tarihinde yapılan değişiklikle “Kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise mahkûmiyet ve ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez.” hükmü getirilmiştir.

Yargılama sonucunda sanığa verilen güvenlik tedbirleri yaptırımlar içerdiğinden, sanık aleyhine ceza verilmesine yer olmadığı kararından daha aleyhe olduğu bile düşünülmelidir. Bu nedenle CMK 247/3. maddesinde tekrar değişiklik yapılarak Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesi yerine getirilmeli ve kaçak sanık hakkında sorgusu yapılmamışsa güvenlik tedbirine de hükmedilmemelidir kanaatindeyiz.

SONUÇ

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 247 ve 248. maddelerinde düzenlenen kaçakların yargılanma usulü, sanık yokluğunda duruşma yapılamaması ve hüküm kurulamaması kuralının istisnasını oluşturmaktadır.

8/ “İsnat edilen fiili işlediğinin mahkemece tespit edilmesi ve sonucunda ceza verilmesine yer olmadığına ya da güvenlik tedbirine hükmedilmesi durumunda da hakkında 5271 sayılı Kanun’un 223. maddesinin (5) numaralı fıkrasında düzenlenen mahkûmiyet hükmü gibi bir sonuç doğurmakla birlikte sanığın işlediği fiilden dolayı hukuki sorumluluğu devam edebilmektedir. Dolayısıyla mahkeme tarafından sanığın eylemi veya suçu işlediğinin tespit edildiği hâllerde kurulan mahkûmiyet dışındaki hüküm nedeniyle sanık başka yönlerden dezavantajlı konuma düşebilmektedir. Sanık hakkında böyle sonuçlar ihtiva edebilen mahkûmiyet dışındaki bu tür kararlar bakımından sanığın sorgusu yapılmaksızın davanın bitirilebilmesine imkân tanınması adil yargılama hakkına orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama getirmektedir.” Anayasa Mahkemesinin 08.09.2022 tarih ve 2021/118 E., 2022/98 K. Sayılı kararı, Paragraf 27. (<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2022-98-nrm.pdf>)

Kaçak kararı hem soruşturma hem de evresinde verilebilmektedir. Bunun içinde sanığın ya yurt içinde saklanmış olması ya da yabancı ülkede bulunması gerekmektedir.

Sanığa duruşmaya gelmediğinde doğrudan kaçak kararı verilememektedir. Davetiye çıkarılması, zorla getirilme kararı, ilan tebligat, gazete ile çağrı aşamalarına uyulması gerekmektedir.

Kaçak sanık hakkında koruma tedbirlerine de hükmedilebilir. Ancak kaçak sadece yurt dışında ise hakkında giyabi tutuklama kararı verilebilmektedir. Bu düzenleme 5320 sayılı Kanun’un 5. maddesinin 2. fıkrası ile özel kanun normuyla getirilmiş bir düzenlemedir.

Kaçak kararı sadece CMK 248/2. maddesinde sayılan suçlar için soruşturulan veya kovuşturulan kişi için verilebilmektedir. Kaçak sanığın müdafisi yoksa mahkemenin barodan avukat görevlendirilmesini istenmesi de gerekmektedir.

Son olarak, daha önce sorgusu yapılmamış ise kaçak hakkında mahkûmiyet kararı yanında artık ceza verilmesine yer olmadığı kararı da verilemeyecektir. Güvenlik tedbirine de hükmedilememesi gerektiğine dair Anayasa Mahkemesi iptal kararının gerekçesi görmezden gelinmiş olsa da daha sonra kanunda bu yönde de bir değişiklik yapılacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Artuç, Mustafa (Nisan 2023) Pratik Ceza Muhakemesi Kanunu, 5. Baskı, Ankara, Adalet

Centel, Nur/Zafer, Hamide (2020) Ceza Muhakemesi Hukuku, 19. Baskı, İstanbul, Beta

Koruculu, İrmak (2023) “Kaçakların Yargılanmasında Hüküm”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, S.2

Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar (2023), Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, Ankara, Seçkin

Öztürk, Bahri (Editör) (2015) Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Seçkin

Yaşar, Osman (2011), Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu, III. Cilt, 5.Baskı, Ankara, Seçkin

Yurtcan, Erdener (2019) Ceza Muhakemesi Hukuku Şerhi, 9. Baskı, Ankara, Seçkin

<https://karararama.yargitay.gov.tr/>

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/>

MAVİ ÖNLÜK

SEDAT NAKİ

Mut Cumhuriyet Savcısı

Soğuk bir kış gecesi idi, dışarıda rüzgârın sesiyle ihtişamını çığırın bir fırtınanın uğultusuyla ve gaz lambası eşliğinde refikası ve küçük oğlu Selim’le akşam yemeğini yemekti Mehmet amca. Akşam azığı bir tas ısırgan otu çorbasına doğranmış arpa ve buğday unu harmanından yapılmış ekmeği. Selim tahta kaşığı ile çorbasını yudumlarken bir gözü babasının su toplamış ellerine takıldı. Bir an babasının hastalandığını düşünerek babasına yaralarını sordu, babası gülümseyerek: “Oğulcuğum bunlar yara değil babanın alnının akıdır, içindekiler su değil babanın alnının teridir.” dedi. Selim babasının işte çalışırken elinin su topladığını anlamıştı. Bir an babasına çok üzüldü, elleri sızlıyor olmalıydı. Çorbasının yarısını içmişti ve kalan yarısını içmeden sofradan kalkmak için babasından müsaade istedi. Babası çorbasını neden içmediğini sorduğunda çok doyduğunu artık yemek istemediğini söyledi. Esasında pirinçli ısırgan otu çorbasını çok severdi lakin babasının çorbasını bitirdiğini ve tencerede başka çorba kalmadığını görünce kendi çorbasının kalan yarısını babası için diye sofradan kalkmıştı. Daha altı yaşında bir çocuk nasıl oluyor da böylesine bir düşünce ile hareket

edebiliyor diye şaşırılmamak lazımdı elbette... Zira selim demek; iyiliksever, kötü düşüncesi olmayan demektir. İşte böylesine selim sıfatıyla hemhal olmuş insan; altı yaşında da selimdir, yirmi yaşında da, elli yaşında da... Sanmayalım ki fitrat değişir selim olan her yaşta selimdir.

Selim iki çocuklu evin büyük evladıydı. Babası yazın tarlalarda ırgatlık yapar kışın odun taşırdı. Annesi ev hanımıydı, akrebin yelkovanı ağır ağır takip ettiği uzun kış gecelerinde ördüğü patikleri çeyizlik olarak satar evin geçimine naçizane katkıda bulunmaya çalışırdı. Zira eşi bazı zamanlar iş bulamıyor eve ekmeği getiremiyor, eve ekmeği getirme vazifesi bazen Mehmet amcanda bazen Zehra teyzede idi. Zaten refik ve refika olmak ekmeği bölüşmek değil midir? Bazen sofrada bölüşmek bazen sofraya gelirken zahmetini bölüşmek... Selim altı yaşındaydı, bazen köyden arkadaşlarıyla oynar bazen annesine yardım ederdi. Çoğu zaman mahalle maçıdan uzak kalırdı. Çünkü annesi köy işleri ile meşgul olurken kardeşine bakma vazifesi Selim’de idi. Arkadaşları mahallede top oynarken uzaktan seyrederek içten içe hü-

zünlenirdi fakat aklına hep babasının elindeki yaralar, annesinin belindeki ağrılar gelirdi. Onlara yardım etmek yerine mahallede top oynamak Selim'in vicdanına kabul ettiremeyeceği bir şeydi. Dedim ya selim olan her yaşta selim...

Selim yedi yaşına geldiğinde artık okula başlaması gerekiyordu. Babasının elinde avucunda birkaç lira parası vardı ama onunla da ancak ailesinin geçimini sağlayabiliyordu. Okul vakti geldiğinde köye öğretmen bir hafta önceden gelir okulun temizliğini yapardı. O sene de aynı şekilde köy öğretmenleri olan Necmettin ve Aybüke, okula gelmiş otuz öğrencisi olan köy okulunun temizlik ve tadilatına başlamışlardı. Aybüke öğretmen okulun temizlik işlerini hallederken Necmettin öğretmen boya ve bacanın tamirini yapıyordu. Selim evlerine yüz metre uzaklıkta olan okulu uzaktan izlerken okulda çalışan öğretmenleriyle tanışmak için heyecanla bekliyordu. Selim'in annesi öğretmenlerin acıkabileceğini düşünerek öğlen yemeği için bakırdan yapılmış, sobanın isisi ile altı kapkara olmuş çorba tenceresini kaynatmaya başlamıştı. Okula en yakın ev Selim'in evi olduğu için yemeği on-

lar yapardı. Tarhana çorbası hazır olduktan sonra Selim, bahçeden iki baş yeşil soğanı kopardı annesine götürdü. Annesi toprağını iyice temizledikten sonra tepsiye 2 tas tarhana çorbasıyla iki parça ekmek koydu ve okula doğru Selim'le beraber yola koyuldu. Necmettin ve Aybüke öğretmen geldiklerini görünce hemen yardım için onlara doğru koştular. Çünkü yedi yaşındaki minik Selim'in elinde boyu kadar bir termos vardı. Yorulan öğretmenleri iki bardak çay da içsin diye zor da olsa termosu kendisiyle beraber sürüklüyordu. Aybüke öğretmen termosu, Necmettin öğretmen tepsiyi aldı ve Selim ile annesini de okula davet ettiler. Okula varınca boş boya kutularını ters çevirip üzerine oturdular. Çünkü Necmettin öğretmen okul eşyalarını kamu malları olduğu için boya değmesin diye 3 kat poşetlemişti. Aybüke öğretmen Selim'e adını ve yaşını sordu. Selim biraz heyecan biraz sevinçle "Selim, öğretmenim. Bu sene ben de okula başlayacağım." dedi. Aybüke öğretmen gözlerinin içi gülercesine Necmettin öğretmene baktı ve ikisi gülümsedi. Çünkü Selim daha 4 yaşındayken dikkatlerini çekmişti ve okula başlamasını çok istiyorlardı. Yemeği yedikten sonra Necmettin öğretmen

çayları doldurmak için termosaya yöneldi fakat Selim'in annesi aniden yerinden fırlayarak "Aman Necmettin oğlum dur, ben doldururum. Siz yorulmayın, bu ülkenin geleceğinin yavrularımızın öğretmenisiniz. Siz durun ben çayınızı doldurayım ki içim rahatlasın" dedi. Necmettin öğretmen hafif tebessümle yerine oturdu. Çaylar içildikten sonra Selim'in annesi tepsiyi omuzladı eve doğru yola koyuldu, zira daha evde yapılacak çok işi vardı. Selim o gün saat üçe kadar öğretmenleri ile kaldı. Her akşam ilçeden bir minibüs köylerden öğretmenleri alır ve ilçeye evlerine götürürdü. Servis saati geldikçe işler hızlandı ve en sonunda saat akşam üç gibi okul pırl pırl olmuştu. Yorgunluktan servis yoluna bile çıkacak takatleri kalmayan Aybüke ve Necmettin öğretmen durumu izah ederek servisi okulun önüne çağırdılar. Okul bir hafta sonra açılacaktı. Necmettin ve Aybüke öğretmen bir hafta sonra gelip eğitime başlayacaklardı. Servis saatini beklerken öğretmenleri Selim'in bir şey söylemek istediğini ama söyleyemediğini fark ettiler. Aybüke öğretmen sorunca Selim bir şey olmadığını söyledi. Necmettin öğretmen onun öğretmeni olduklarını ve onlardan bir şey gizlememesi gerektiğini yoksa çok üzüleceklerini söyleyince, ayaklarını kendine doğru çekmiş ellerini bacaklarında kavuşturmuş hafif utangaçlık ve mahcubiyetle konuşmaya başladı Selim: "Öğretmenim, babam bu yaz çok çalışmadı beli ağrıyordu. Annemle konuşurken duydum önlük ve çan-

ta alacak parası yokmuş bu yüzden 2 ay sonra alsak nasıl olur, öğretmenlere söyleyiver dedi. Ama annem utandığı için söylemeden gitti. Bende şimdi okul başlayınca önlüksüz gelirim bana kızarmısınız?" dedi. Minik ellerini birbirine kavuşturmuş, başını hafif önüne eğmiş, ayağında siyah lastik olan bu çocuğun öğretmenime mahcup olacağım endişesi Aybüke ve Necmettin öğretmenin yüreğine bir bıçak gibi saplanmıştı. İkisinin de gözleri dolmuş, Selim orada olmasa ağlayacaklardı. Aybüke öğretmen hemen Selim'e sarıldı ve onu kucağına aldı. Ona asla kızmayacaklarını tam tersine öğretmenleri olarak önlük ve çanta alacaklarını söylediler. Selim'in elinden tutup evlerine gittiler ve annesinden müsaade alıp Selim'le beraber ilçeye gittiler. Ona önlük, mavi bir çanta ve üç tanede kurşun kalem aldılar. Daha sonra beraber yemek yiyip ailesine erzak alışverişi yaptıktan sonra taksiyle köye vardılar. Bu alışverişi gören annesi "Aman çocuklar ne gerek vardı. Biz hallededik." dedi. Buna karşılık Necmettin öğretmen "Teyze ben çayımı doldurayım diye ayağa kalkarken sen gelip siz bu ülkenin geleceğinin öğretmenisiniz dedin. Selim sadece senin oğlun değil hepimizin geleceği, o yüzden lütfen bu hediyeleri kabul et." diyerek hediyeleri verdi ve taksi ile geri döndüler. İşte o önlük Selim'in ilk önlüğüydü ve öğretmenleri almıştı. Selim önlüğünü annesinin çeyiz sandığının çekmecesine koydu. Çünkü evde önemli şeyler oraya koyuluyordu. Önlüğünü koydu ve o

gün kendisine bir söz verdi: Okuyup büyük bir adam olacaktı ve ne olursa olsun adaletten, doğruluktan ve vicdanının söylediğinden sapmayacaktı. Ne zaman ki sapacak olsa öğretmenlerinin belki de son paraları ile aldığı o önlükle çanta gelecekti aklına...

Selim okula başladı. Yıllar yılları kovaladı. Selim öğretmenlerinin aldığı önlüğü gayreti ile çoktan eskitmiş beşinci sınıf olmuştu. Beşinci sınıfın sonunda Selim mezun olduğunda Aybüke ve Necmettin öğretmenin de o sene tayinleri çıkacaktı. Zor bir vedaydı bu, Selim dönemin sonu hiç gelmesin istiyordu. Aylar ayları kovaladı ve sonunda ayrılık vakti gelip çattı. Selim ilkokulunu pekiyi ile bitirmiş öğretmenlerinin gurur kaynağı olmuştu. Aybüke ve Necmettin öğretmen hem öğrencilerine hem de köy halkına veda etmek için okulun bahçesinde mütevazı bir mezuniyet töreni düzenlemeye karar verdiler. Yemekleri öğrencilerin anneleri yapacaktı, organizasyon işini Necmettin öğretmen köyün imamı Adnan beyle halledeceklerdi. Adnan Bey köyün cenaze çadırının sandalyelerini getirecek, yağmur yağarsa çadırı da kuracaklardı. Aybüke öğretmen öğrencileri Selim, Ekrem ve Nevzat'a ezberlemeleri için şiirler verdi. Selim, Aybüke öğretmenin yazmış olduğu "Öğretmenim" şiirini okuyacaktı. Yılsonu mezuniyet programı için her ayrıntı elden geldiğince güzel planlanmaya çalışıldı. Tek sorun mikrofondur. Bunun için yine Adnan beyin kapısı çalındı. Minareden ezanı okumak için kullandığı yılların izlerini tutamacında taşıyan megafon istendi. Adnan Bey hafif gülümseyerek bu teklifi tek şartla kabul edeceğini söyledi. Şartı ise Necmettin ve Aybüke öğretmenin eve gelerek bir çay içmeleriydi. Zira iki seferdir koştur koştur gelip kapıdan dönüyorlardı. Çünkü bin bir zorluğun arasında bu programı icra etmeye çalışıyorlardı. Bu nedenle yoğunluk vardı. Adnan beyi kırmayıp içeri geçtiler. Bir bardak çay içtikten sonra hemen kalkıp okula döndüler. Zira mezuniyet provası vardı...

Güneşli bir Cuma sabahıydı, güneş hoş bir eda ile doğmuş güne merhaba diyen insanlığın yüzlerine birer buse konduruyordu. Selim uyanmış, annesinin sabah işlerine biraz yardım etmiş ve kahvaltıya oturmuştu. Yüzünde tebessüm eden bir hüznü vardı. Hüznü tebessüm eder mi diye sormadan edemiyor insan elbette. O gün ilk defa mezun olacaktı. Mezuniyeti aklına geldikçe sevinmek ile üzülmek arası diyarlarda mekik dokuyordu adeta. Zira bu mezuniyet aynı zamanda öğretmenlerinden ayrılmanın günüydü. Üstünü giydikten sonra annesi ve babasıyla beraber saat 10.00'da köy mektebinin bahçesinde olacak mezuniyet programına gitti. Okul bahçesin-

de tüm köy halkı toplanmıştı. Şiir okumaları ve sürpriz türkü dinletisinin ardından karneler dağıtılacak ve program bitirilecekti. Tüm öğrenciler şiirlerini okudular en son Selim çıktı sahneye, gözleri hafif yaşla dolmuş sesi ağlamaklı bir tonla Aybüke öğretmenin yazdığı "Öğretmenim" şiirini okumaya başladı. Şiirin sonuna varmadan tüm köy halkı çoktan ağlamaya başlamıştı. Bu minik yüreğin bir şiiri yaşarcasına içten okuyuşuna ağlamadan şahit olmak mümkün değildi elbet. Şiirde geçen "Sen gidersen üşür ellerim öğretmenim" dizelerini okuduktan sonra Selim de artık dayanamamış iki elini yüzüne kapatarak hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı. Öğretmenleri koşup onun minik yüreğine sarıldılar hemen. Necmettin öğretmen cebinden çıkardığı kenarları kahverengi çizgili, beyaz mendili ile Selim'in gözyaşlarını sildi. Aybüke öğretmen muhtarın telefonundan her hafta arayacağını söyleyerek onu teselli etti. Daha sonra sandalyeye oturdu ve Selim'i kucağına alarak mikrofona istedi. Herkese bir sürprizi vardı. Mikrofona eline aldı ve "Mağusa Limanı" türküsünü söylemeye başladı. Tüm köy halkını yeniden hüznü sarmış derin bir sessizliğe bürünmüşlerdi. Türkü bitti karneler dağıtıldı. Necmettin öğretmen ve Aybüke öğretmenin ilk mezunlarıydı Selim ve arkadaşları. Tarif edilemez bir gururla dağıtıldı karneler. Saat on iki olmuş, köy öğretmenlerini taşıyan servis gelmiş veda kapıları iyice zorlar olmuştu. Aybüke ve Necmettin öğretmen son kez öğrencilerine sınıksız sarıldılar. Onların o buğday kokan Anadolu kokularını derin bir hüznle içlerine çektiler. Bu minik yürekler onların öğretmenlik mesleğinde ilk göz ağırları olmuşlardı. Hepsini ayrı ayrı kıymetliydi ama biri vardı ki gözlerindeki o ayrılık hüznü yürekleri dağıtmaya yeterdi: Selim... Yıllardır onun için yarı anne yarı baba olmuş bu iki öğretmenin belki de bir daha hiç göremeyecek, belki yıllar sonra ziyarete gidebilecekti. Bu düşünce aklına geldikçe içten içe derin bir of çekip boyununu büküyordu. Öğretmenleri tüm arkadaşlarına tek tek sarılıp ona geldiklerinde bir kez daha kendini tutamamış ellerini minik yüzüne götürmüş "Öğretmenim ben siz olmadan burarlarda ne yaparım!" diyerek hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı. Öğretmenleri için belki de hayatlarının en zor vedası buydu. Önce Aybüke öğretmen oğlum diyerek ona sarıldı sınıksız bastı yüreğine, ikisi de bu sarılma hiç son bulmasın istedi o an. Daha sonra Necmettin öğretmen sarıldı. Necmettin öğretmen de tutamadı gözyaşlarını. Hiç bırakmak istemedi bu minik yüreği. Kolundan kahverengi, içi bembeyaz saatini çıkardı ve Selim'in koluna taktı. Omuzlarından tutarak karşısına aldı ve "Oğlum bu saati kolundan hiç çıkarma, ne zaman umudun tükenirse, ne zaman doğru bildiğin yoldan şaşacak olursan, ne

zaman vicdanının sesini duymaz olursan bu saati ve ilk önlüğünü hatırla. Birlikte aştığımız zorlukları hatırla, o zaman eminim ki umudun bitmişse yeniden filizlenecek, vicdanının sesi duyulmaz olmuşsa sana yeniden seslenecektir” dedi. Servis şoförü Veysel Efendi dolu gözlerle bu vedayı izlerken vakti unutmamıştı. Saatine baktı ve “Geç kalıyoruz öğretmenlerim.” diye boğuk, kısık bir sesle sesleniverdi. Tüm köy halkı beraber servise doğru ilerlediler. Yıllardır çocuklarını okutmuş, yeri gelmiş hastaneye yetiştirmiş, yeri gelmiş ayakkabısını almış, yeri gelmiş anne olmuş, yeri gelmiş baba olmuş bu iki genç öğretmene son vefa borcuydu bu uğurlama. Minibüse binmeden önce son kez ardına döndü iki öğretmen, hüzünden çakmak çakmak olmuş gözlerle son kez baktılar ciğerparelerine ve onlara yoldaş olmuş köy halkına. Daha sonra minibüse bindiler camdan bakmaya devam ettiler. Köydeki o hayat zorlukları ve minikleri bir arada düşününce elbette ardını dönüp gitmek kolay değildi. Minibüs gözden kaybolana kadar iki öğretmen camdan ağlaya ağlaya bakmaya devam ettiler. Arkada büyükler önde çocuklar dizilmiş halde arkalarından uzun uzun bakakaldılar. Vedalaşma bitmiş Selim derin bir hüznle eve gelmişti. Bundan sonra daha çok çalışıp bir gün büyük adam olduğunda öğretmenlerini ziyarete gidecekti. Üstünü değiştirdi ve anne babasına yardım etmek için işe koyuldu. Zira onun için tatil; köy işleri ve anne babaya yardımdan ibaretti. Saat akşam sekiz olmuştu. Akşam yemeği için sofraya kurulmuş babasının isteği ile Selim bahçeden iki baş yeşil soğan almak için dışarı çıkmıştı. Eve geri geldiğinde annesinin ağladığını babasının da televizyona bakakaldığını fark etti. Televizyona baktığında hayatı boyunca aklına kazanacak o haberi gördü. Öğretmenlerine hain bir saldırı yapılmış ve iki öğretmeni de şehit edilmişti. Elindeki soğanlar ve su testisi elinden düşüverdi. Yavaşça babasının kendi yaptığı sekiye oturdu ve sadece baktı. Babası seslenene kadar sadece baktı. Hiçbir şey düşünmüyor sadece bakıyordu. Babası sesleniyor duymuyordu. O gün saatlerce ağladı. Öğretmenlerini şehit edenlere öfkesi kat kat artarak ağlıyordu. O gece mavi önlüğüne sarılarak uyudu çünkü onda öğretmen kokusu vardı.

Selim kolunda Necmettin öğretmenin saati, odasında asılı mavi önlüğü ile her gün bir önceki günün umut ve azmini katlarcasına çalıştı ve ortaokulu birincilikle bitirdi. Liseye başladı. Lisede de öğretmenlerine verdiği büyük adam olacağı sözünün hakkını vererek ilerliyordu. Bir gün savcı olup önce öğretmenlerini ziyaret ederek öğretmenim ben sözümü tuttum demek daha sonra da adaletin hizmetkârı olup kötülerin peşinde

olmak istiyordu. Selim hayatı anlamaya başladığı küçük yaşlarından itibaren hep vicdanını dinlemeyi bilen doğrudan ayrılmayan bir insan olmuştu. Onun savcılık hayali de adalet duygusundanı zaten. Bir gün okuldayken öğretmenin derse gözyaşlarını silerek geldiğini gördü. Hemen söz alıp ne olduğunu sordu. Öğretmenleri tahtanın önüne geçip ağlamaklı ses tonuyla, “Çocuklar benim okul arkadaşım Mehmet Selim Kiraz İstanbul’da Cumhuriyet Savcısıydı. Bugün hainlerce şehit edildi.” dedi. Selim olduğu yerde kalakalmış ne yapacağını şaşırılmıştı. Olmak istediği meslekten onunla aynı isimden biri öğretmenleri gibi şehit edilmiş, görevi uğruna toprağa düşmüştü. Gözleri doldu ve camdan dışarıdaki gökyüzüne bakarak sessizce ağlamaya başlamıştı. Diğer arkadaşları elbette ki donup kalmış çok üzülüyordu fakat hiçbiri Selim gibi bu acıyı derinden hissetmemişti. Öğretmeni Selim’in gökyüzüne bakarken ki o ağlamasını ve hüznünü görünce hemen yanına gitti. “Oğlum ağlama ben üzülmü diye söylemedim. Mehmet Selim Kiraz ağabeyiniz burada olsa onun için ağlamana üzülmüzdü. Ne olursun ağlama” diyerek sarıldı. İkisi de gökyüzünün yağmurla içini boşaltması gibi birbirlerine sarılarak acılarını gözyaşları ile boşalttılar. Selim daha sonra ayağa kalktı ve tahtanın önüne gitti. Gözyaşlarını sildikten sonra arkadaşlarına Aybüke ve Necmettin öğretmenlerinin hikâyesini anlattı. Bir kere daha gözlerinin yaşını sildikten sonra tekrar lafa girdi. “Arkadaşlar bizi yetiştiren bazen başkasının çocuğu için çocuğundan ayrı kalan, bazen bu yolda şehit olan bütün öğretmenlerimiz için ne olursunuz bizde okuyup erdemli insanlar, Aybüke öğretmenler, Necmettin öğretmenler, Savcı Mehmet Selim Kiraz’lar olalım.” dedi. Tüm arkadaşları susmuş onu pür dikkat dinliyordu. Hepsinin gözünde yaş kalbinde hüznün ateşlediği bir azim belirivermişti...

Selim liseden sonra hukuk fakültesini kazanmış kazandığı seneden itibaren her yaz çalışmış ve okul harçlığını çıkarıp okulu öyle devam etmişti. Hayatın zorlukları ne zaman ki onu umutsuzluk uçurumunun kıyısında sıkıştırırsa öğretmenlerinden ona emanet kalmış kolundaki saate bakar önce aklına öğretmenleri sonra bir gün olmak istediği kişi olan Savcı Mehmet Selim gelirdi. Bu azim ve kararlılıkla hukuk fakültesini derece ile bitirdi. Ve Cumhuriyet savcısı olmak için imtihanlara girdi. Sıcak bir temmuz öğleninde tarlada babasına yardım ederken, okuldan arkadaşları Asım aradı ve imtihanların açıklandığını söyledi. Heyecanla sonucuna bakmak için babasından müsaade isteyip kasabaya indi. Orada kırtasiyeci Hamdi ağabeyin bilgisayarından sonucuna bakacaktı. Kırtasiyeye gitti ama kapı açık kimse yoktu. Orada yaklaşık kırk

dakika Hamdi ağabeyi bekledi. Gelince rica edip sonucuna bakmak için bilgisayarın başına geçti. Hamdi ağabey yeni aldığı kalemleri raflara dizerken Selim'in bilgisayar ekranına bakarak gözlerinin dolduğunu gördü. Kötü bir şey oldu diye düşünerek yanına gitti hemen. "Selim, oğlum ne oldu neden canın sıkıldı." dedi. Selim: "Hamdi ağabey canım sıkılmadı. Bugün kendi içimde söz verdiğim üç insana vefa borcumu ödedim. Onun mutluluğu ile ağlıyorum." dedi.

Günlerden cumartesiydi. Selim pazartesi göreve başlayacaktı. Takım elbise almak için babasıyla beraber kasabaya indi. Babasının arkadaşı Hüsrev Bey hatırı sayılır bir konfeksiyoncuymdu. Babası onun dükkânına doğru giderken Selim babasına rica ederek onu başka yere götürdü. Babası arkadaşının dükkânından çok daha küçük az çeşit olan bu dükkâna neden geldiklerine hiçbir anlam veremedi. Selim'e sordu. Selim: "Babacığım yıllar önce ben öğretmenimle buradan bir önlük aldım. O önlük benim buralara gelmem için ilk adımımıydı. Ben mesleğime de ilk adımımı buradan aldığım elbise ile atmak istiyorum." dedi. Babası gururla yüreği kocaman oğluna baktı ve gülümsedi.

Pazartesi saat sabah yediydi. Selim uyandı kahvaltısını yaptı. Hazırlanmak için odasına geçti. Babasıyla aldıkları koyu lacivert takımını giydi. Saçını taradı. Odadan çıkmadan önce duvarda asılı önlüğe baktı. İlk önlüğüydü. Onda öğretmenlerinin kokusu vardı. Daha sonra ceketinin önünü ilikledi ve karşı duvarda asılı fotoğraflara baktı. Aybü-

ke öğretmen, Necmettin öğretmen ve Savcı Mehmet Selim onunla gurur duymuş gibi bakıyordu fotoğraflardan. Her daim yanında taşıdığı, ona nereden ve ne zorluklarla geldiğini, nasıl bir vefa borcunun olduğunu hatırlatan kahverengi saatini taktı. Gülümsedi ve çıktı odadan. Otobüse binip adliyenin önünde indi. Otobüsten indiğinde telefonu çaldı. Arayan kardeşi Hasan'dı. Öğretmen olmuş o da tevafuk bugün göreve başlayacaktı. Göreve başlamış ve ilk işi abisini aramak olmuştu. Gururla telefonu kapattı. Yolun karşısına baktığında arkadaşı Asım'ın karşıdan adliyeye geldiğini, biraz daha dikkatli bakınca onun gibi yeni göreve başlayan diğer bazı arkadaşlarının da adliyeye doğru yürüdüğünü gördü. Bir yandan bugün öğretmen olmuş kardeşi arayınca, bir yandan onun gibi yeni hâkim savcı olmuş arkadaşlarını görünce derin bir nefes aldı, gökyüzüne baktı ve içinden şunları geçirdi: "Mehmet Selim Kiraz Savcım, Aybüke Öğretmenim, Necmettin Öğretmenim ve daha birçok ağabeyim, kardeşim şehit edildi ama onların ardından binlerce Aybüke öğretmenler, Necmettin öğretmenler, Savcı Mehmet Selim'ler bugün onların yerine göreve başladı. Onlar belki şehit oldu kalbimize hüznün dağları kuruldu ama bu şahadet ben ve arkadaşlarımla yüreklerinde azim, kararlılık ve vatan sevgisi olarak daima katlanacaktır." O gün orada yeni Mehmet Selim'ler filizlenmiş, adliyenin kapısından girecek Mehmet Selim'ler asla bitmeyecektir dercesine girmişlerdi. Selim'in düşündüğü gibi, bir Selim şehit edilir ardından bin Selim gelir.

MASUMİYET KARİNESİ

FUNDA AKTAŞ SELEK

Ankara Batı Hâkim Adayı

GİRİŞ

Masumiyet karinesi, 1789 tarihli Fransız Kişi ve Vatandaş Hakları Bildirgesi ile ilk kez hukuk literatürüne girmiştir. Bu ilke, Anayasamız ile Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde (AİHS) düzenlenmiştir. Kişilerin temel hak ve özgürlüklerine ağır müdahale edilmesi sonucunu doğuran ceza yargılaması faaliyetinde bazı ilkelerin olması, devleti insan haklarına saygılı, hukuk devleti ve demokratik devlet olarak nitelendirmek için önem arz eder.

Bu ilkelerden olan masumiyet karinesi, Anayasa'mızın 15/4. maddesinde "temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" bağlamında "çekirdek haklar" içinde ve "suç ve cezalara ilişkin esaslar" başlıklı 38. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa'mızın 38/4 maddesine göre: "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." Bu maddede masumiyet karinesi, bir "temel hak olarak" hüküm altına almıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ise masumiyet karinesini 6. maddesinin 2. fıkrasında adil yargılanma hakkının alt unsuru olarak hüküm altına almıştır. Sözleşmenin bu maddesi uyarınca: "Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır."¹

^{1/} Kadim Hukuk ve Danışmanlık, Masumiyet Karinesi

Zaman içerisinde farklı anlamlar yüklenen masumiyet karinesi, bugün, sadece "Suçluluğu mahkeme kararıyla sabit olmadıkça kimse suçlu sayılmaz." ifadesiyle tanımlanamaz. Karinenin anlamını açıklarken ortaya çıkan ilk sorun, paradoksal doğasından kaynaklanır.

O halde masumiyet karinesinin, suç işlediği hususunda şüphe duyulan kişiyi koruduğu noktasında duraksama yoktur. Karineyle korunan kişi, bir taraftan masum olduğu varsayılırken, diğer taraftan da işlendiği iddia edilen suçun makul şüphelisi olmaya devam eder. İşte tam bu noktada, masumiyet karinesinin kendisine has paradoksal çelişkisi ortaya çıkar. Bu çelişki paradoksu, teorik olarak karinenin varsayımsal ve bilişsel olmayan normatif karakteriyle açıklanabilir.

Karinenin normatif karakteri konusunda hukuk sistemlerinde farklı görüşler mevcuttur. Kıta Avrupası Hukuk sistemi (Continental System) masumiyet karinesini, adil bir yargılama için varsayımsal başlangıç noktası

Makalesi

karinesinin bir uzantısı olan düzenlemelere örnek olarak; soruşturmanın gizliliğini (CMK m. 157), adliye binası ile duruşma salonunda ses ve görüntü alan aletleri kullanma yasağını (CMK m. 183), beraat kararı verilebilecek haller arasında “delil yetersizliğinden beraat” yerine “suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması” kavramını (CMK m. 223/e) gösterebiliriz.³

MASUMİYET KARİNESİNİN ANAYASAL İLKELERLE İLİŞKİSİ

Anayasa; masumiyet karinesini “çekirdek haklar” arasında saymıştır. Adil yargılanma hakkının doğrudan sonucu olan masumiyet karinesi, aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin de bir kriteridir. Çünkü hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri de, kişilerin hukuki güvenliklerinin ve suç ve cezalara dair güvencelerin sağlanmasıdır.

Masumiyet karinesi aynı zamanda Anayasal temel bir hak olan “adil yargılanma hakkı” ile de ilişkilidir. Anayasa’ımızda “hak

arama hürriyeti” başlığı altında yer alan madde 36/1’e göre: “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” Bunun bir uzantısı olarak, TCK. m. 1’de “ceza kanununun hukuk devletini korumak amacı” yasal düzenleme olarak kabul edilmiştir.

Burada üzerinde durulması gereken önemli anayasal kavramlardan bir de “insan onuru”dur. Kişilerin adil yargılanma hakkının sonucu olarak; masumiyet karinesi, kişinin kötü muameleye maruz bırakılmayacağı, özgürlüğünün kanunda sayılmayan hallerde sınırlanamayacağı, temel haklarının ihlal edilemeyeceğinin gözetilerek onurunun korunması hususlarını kapsar, bu amaçla etkili başvuru hakkının tanınması gerekir. Anayasa Mahkememize göre insan onuru, “insanın insan oluşunun insana kazandırdığı değer”dir. Kişiyi kendisinin veya başkalarının gözünde küçük düşüren, insan onuru ile bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı kabul edilmiştir. Nitekim Anayasa m. 17’e göre: “Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.” “İnsan haysiyeti” ile “insan onuru” aynı anlama gelir. “İnsan onuru”, kişinin hangi koşullar al-

^{3/} Kadim Hukuk ve Danışmanlık, Masumiyet Karinesi Makalesi

tında olursa olsun sırf insan olmasının kazandırdığı değerleri ve bu değerlerin tanınip sayılmasını ifade eder. Bu bağlamda, örneğin, sanığa insan onuruyla bağdaşmayan hareketler korku, ızdırıp ve aşağılık duygusu oluşturan veya onu küçük düşürecek, alçaltacak nitelikte, insanı amaç olmaktan çıkarıp “araç durumuna düşüren” davranışlar Anayasa ile yasaklanmıştır. Bu muameleler bağlamında, kişinin fiziksel yahut moral direncini kırma ya yönelik tutumlar ya da kişiyi iradesi ya da vicdanı aleyhine hareket etmeye yönlendiren tutumlar da bulunur.⁴

Anayasa Mahkemesinin 2021 yılında verdiği bir kararda vurguladığı üzere, yargı bağımsızlığı ilkesi ile masumiyet karinesi arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Zira masumiyet karinesine göre, bir kişinin suçlu sayılabilmesi ancak bağımsız bir mahkemece yürütülen ve adil yargılanma şartlarını sağlayan yargılamada şüphelerin giderilmesi suretiyle maddi hakikate ulaşılarak verilen bir hükümlerle mümkündür.

Bu sebeple Anayasa Mahkemesi seri muhakeme usulü kapsamında savcılık tarafından belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kurma zorunluluğu getiren kanun hükmünü mahkemelerin bağımsızlığı ilkesi yanında masumiyet karinesine de aykırı bulunmuştur. Mahkemenin iptal gerekçesine göre, hâkimin suçun sübutuna yönelik değerlendirme yapma yetkisini sınırlandıran söz konusu hüküm nedeniyle: “Suçluluğu hükmen sabit olmadan bir kişinin suçlu sayılması sonucu ortaya çıkabilir.” Bu da masumiyet karinesiy-le bağdaşmayacaktır.

Öte yandan suçluluğu mahkeme kararıyla kesinleşmeden bir kişinin suçlu kabul edilmesine yönelik tutum ve davranışlar mahkemelerin bağımsızlığı ilkesini de zedelemektedir. Benzer şekilde devam eden yargılamalar hakkında hâkimlere veya mahkemelere baskı yapılması da masumiyet karinesini olumsuz yönde etkileyebilecektir. Bu sebeple yargı bağımsızlığının etkili şekilde sağlanması, masumiyet karinesinin ve diğer

temel hakların korunması bakımından hayati derecede önemlidir.

Anayasa'nın 138. maddesi yargı bağımsızlığının birbirini tamamlayan üç temel şartını düzenlemektedir. Birincisi yargısal görevlerini yerine getirirken hâkimlerin vicdanlarına müdahale edilmemesidir. Bu şart maddede yapılması ve yapılmaması gerekenler belirtilmek suretiyle düzenlenmiştir. Yapılması gereken, görevlerinde bağımsız olan hâkimlerin Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vermeleridir.

Yapılmaması gereken ise herhangi bir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat vermesi, hatta tavsiye ve telkinde bulunmasıdır. 138. madde bu konuda hiçbir istisna öngörmemekte, kategorik bir yasak getirmektedir.

Yargı bağımsızlığının maddede yer verilen üçüncü ve son şartı mahkeme kararlarının etkili şekilde yerine getirilmesidir. Nitekim 138. maddenin son fıkrası gereğince yasama ve yürütme organları ile idare mahkeme kararlarına uymak zorundadırlar. Bu organlar ve idare mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez. Kısacası yargı bağımsızlığı, yargılama sürecine müdahale edilmemesini ve ortaya çıkan kararın geciktirilmeden ve gereği gibi uygulanmasını zorunlu kılmaktadır.⁵

MASUMİYET KARİNESİNİN SONUÇLARI

Adil yargılanma hakkının unsuru sayılan masumiyet karinesinin sonuçları öncelikli olarak ceza yargılaması alanında görülür. Masumiyet karinesinin ceza yargılaması alanında ortaya çıkan temel sonuçları; lekelenmeme hakkı, ispat yükünün iddia makamına düşmesi, susma hakkı, şüpheden sanığın yararlanması (in dubio pro reo), tutuklulukta makul sürenin aşılmaması ve hukuka aykırı delillere dayanamamadır. Bunlar aşağıda açıklanacaktır.

1. Lekelenmeme Hakkı

“Lekelenmeme hakkı”, masumiyet karinesinin doğal sonuçlarından biridir. Ceza yar-

^{5/} Adalet Bakanlığı tarafından düzenlenen “Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu”nda yapılan konuşma. Ankara, 8 Kasım 2021. S. 2,3

^{4/} Kadim Hukuk ve Danışmanlık Makalesi

gılamasında şüpheli veya sanığın en temel hakları arasında yer alan lekelenmeme hakkı, suç şüphesi sebebiyle hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kimsenin soruşturma veya kovuşturma işlemlerinden dolayı şeref ve onurunun zarar görmemesi, toplumdaki saygınlığının korunması, onun masumiyetine zarar verecek, onu toplumun nazarında mahkûm edebilecek tüm davranışlardan kaçınmaktır.

2. İspat Yükünün İddia Makamına Düşmesi

Yargılamanın hedefi, maddi gerçeğe ulaşmaktır. Ceza yargılamasında, isnad edilen eylemin sanık tarafından işlendiğinin veya işlenmediğinin, hukuk tarafından kabul edilen vasıtalarla, mahkemenin tam kanaate ulaşmasını temin çabasına "ispat" denilir. Masumiyet karinesinin ceza yargılaması alanında çıkan temel sonuçlarından bir diğeri, ispat yükünün iddia makamına düşmesidir. Yani hiç kimse, suçsuzluğunu ispat etmek zorunda değildir. Tam tersine, bir kimsenin suç işlediği iddia ediliyorsa, o kişinin o suçu işlediğini iddia eden, yani iddia makamı ispat etmek zorundadır. Hukukî ifadeyle, ispat yükü iddia makamına düşer.

3. Susma Hakkı

İspat yükünün iddia makamına düşmesinin bir sonucu olarak, sanığa susma hakkı tanınır. Nitekim Anayasa m. 38/5 uyarınca, sanık aleyhine yöneltilen suçlamalara karşı susma hakkını kullanabilir. Susma hakkı gereği, susması sanık aleyhine yorumlanamaz.

4. Şüpheden Sanığın Yararlanması

Bir kişinin beraat etmesi için masumiyetinin anlaşılması gerekmez, kişinin suçlu olmadığının anlaşılması beraati için yeterlidir. Bu nedenle ceza yargılamasında "şüpheden sanık yararlanır ilkesi" kabul edilmiştir. Bu ilke kaynağını masumiyet karinesinden almaktadır.

5. Tutuklulukta Makul Sürenin Aşılması ve Hukuka Aykırı Delillere Dayanamama

Ceza yargılamasındaki koruma tedbiri olan tutuklama, Türk hukukunda CMK'nın 100 ve devamı maddelerinde hüküm altına alınmıştır. Hâkimin tutuklama kararı verebilmesi için, "kuvvetli suç şüphesi"nin yanı sıra söz konusu suç hakkında "verilmesi muh-

temel ceza ile orantılı olması" da gereklidir. Ağır olan bu koruma tedbirinin keyfî biçimde uzun süreli uygulanması ihtimalini engelleme düşüncesiyle tutukluluk süreleri için "azami süreler" tespit edilmiştir. Tutuklulukta geçen sürenin makul olması gerekir. "Makul süre" kavramı Anayasa'nın 19/7. maddesinde ve AİHS'in 5/3. maddesinde kullanılmıştır.

Şunu da ifade etmek isteriz ki AİHM'nin tutuklulukta makul süre konusunda ele aldığı kriterler şunlardır:

- Özgürlüğün ne kadar süre kısıtlandığı,
- İsnat edilen suçun niteliği ile mahkûmiyet durumunda verilebilecek cezanın ne olduğu,
- Özgürlüğünün kısıtlanmasının, kişi üzerindeki maddî, manevî ve diğer sonuçlarının neler olduğu,
- Sanığın davranış tarzı,
- Soruşturmanın yürütülme tarzı,
- Adli makamların yaptığı işlemler.
- Hukuka aykırı delillere dayanmama

Suçsuzluk karinesi, İHAS açısından adil yargılanma hakkının (madde 6) bir unsurudur. Hukukumuzda ise Anayasa'nın hakların korunması ile ilgili hükümlerinden biri olan 38. maddesinin 4. fıkrasında ceza yargılamasını ilgilendiren bir hak olarak düzenlenmiştir. Suçsuzluk karinesi, doktrinde genel olarak ceza yargılamasına hakim olan ilkeler arasında ve fakat adil yargılanma hakkından bağımsız bir şekilde incelenmektedir. Ancak, karinenin adil yargılanma hakkının unsuru veya bağımsız bir hak olarak kabul edilmesi, onun uygulama ve geçerlilik alanı bakımından farklı uygulamayı haklı göstermez.⁶

SONUÇ

Masumiyet karinesi, kişi hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü olmaksızın suçlu sayılmayacağını açıklayan ve soruşturma ile kovuşturma evresinde kişi hak ve saygınlığını korumayı amaçlayan bir karinedir. Soruşturma ve kovuşturma esnasında şüpheli ya da sanık atılı suçu işlemiş olabileceği gibi masum da olabileceğinden adil bir yargılanma için masumiyet karinesi ve bu bağlamda lekelenmeme hakkının modern hukuk sistemlerinde güvence altına alınması

6/ Kadim Hukuk ve Danışmanlık, Masumiyet Karinesi Makalesi

KİRA SÖZLEŞMESİNDE YAN GİDERLER

FATMA ÖZTÜRK

Ankara Batı Hâkim Adayı

A. YAN GİDER TANIMI VE UNSURLARI

Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 303 kira sözleşmesinin genel hükümleri arasında yer aldığından dolayı her türlü kira sözleşmesine uygulanabilir nitelikte olmasına karşın konut ve çatılı işyeri kirası ve ürün kirasına ilişkin özel düzenlemeler mevcut olduğundan ilgili sözleşmelerde genel hüküm niteliğindeki TBK m. 303 değil duruma göre TBK m. 341 veya TBK m. 362 uygulanacaktır. Çalışmamızın bu kısmında genel hükümler arasında yer alan yan gider kavramının tanımı ve unsurları incelenecek olup diğer özel düzenlemeler farklı başlıklar altında incelenecektir.

TBK m. 303 hükmünde yan giderler, "Kiraya veren kiralananın kullanımıyla ilgili olmak üzere, kendisi veya üçüncü bir kişi tarafından yapılan yan giderlere katlanmakla yükümlüdür." olarak açıklanmıştır. Ancak maddeye baktığımızda yan giderin tanımı yapılmamıştır. TBK'da tanımına yer verilmeyen yan gider kavramı tanımlanmaya çalışılırken doktrindeki bazı görüşlerin İBK'dan yararlandığını görmekteyiz. Doktrinde yan

gider kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır. Doktrinde bir görüşe göre yan gider: "Olağan kullanım için gerekli olan temizlik ve bakım giderlerinin haricinde kalan ve kiralananın kullanımıyla ilgili bulunan giderlerin yan gider olarak kabul edilmesi mümkündür."¹ Bir başka görüşe göre:² "Kiralayan veya üçüncü kişinin kiralanan eşyayla bağlantılı- kiralanan eşyaya yönelik değil- edimlerini ve söz konusu edimlerin karşılığını ifade eder."

Bir gideri yan gider olarak kabul edebilmemiz için mevcut olması gereken unsurlar bulunmaktadır. Bizim de benimsediğimiz görüşe göre bir giderin yan gider olabilmesi için yan giderin karşılığını oluşturan karşı yan edimin olması, bu giderin kiralananın kullanımıyla ilgili olması ve bu giderin kiraya veren veya üçüncü kişi tarafından sunulması gerekmektedir.

^{1/} ZEVKLİLER/ GÖKYAYLA, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkisi*, s.278; Benzer bir görüş olarak Türk Borçlar Kanunu madde 303'ün 317. ve 341. maddeleri ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ve TBK m. 317 de dikkate alındığında kiraya verenin katlanacağı kiralananın kullanımıyla ilgili yan giderlerin, kiralananın olağan kullanımı için gerekli temizlik ve bakım giderleri dışında kalan giderler olduğuna ilişkin görüş için bkz. AKÇAAL/ UYUMAZ, *Borçlar Kanununun'un Kira Sözleşmesine İlişkin Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi*, s. 301- 302 ^{2/} GÜMÜŞ, s. 85

tedir.³ Bu unsurlara sahip olmayan herhangi bir harcamayı taraflar, aralarında sözleşme yaparak yan gider haline getiremeyecektir.

B. YAN GİDERLERİN KİRACIYA YÜKLENMESİNE İLİŞKİN ANLAŞMALAR

TBK m. 303'ün emredici olmadığını kabul etmemiz sebebiyle yan giderlere katlanma yükümlülüğü açısından yapılacak anlaşmaların nitelik ve şeklinin incelenmesi gerekmektedir.

Bir görüşe göre,⁴ kiracının korunması gerekliliği sebebiyle örtülü bir anlaşmanın yetersiz olacağını, Mevaz İsviçre Kanunu'nda kiracıya yan giderlere katlanma yükümlülüğü getirilmesinin ancak özel olarak kararlaştırılma şartına bağlandığını, bu sebeple de Türk hukukunda da özel anlaşmanın yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başka bir görüş ise⁵ yan giderlere ilişkin anlaşmanın özel nitelikte

3/ DEMİRCİOĞLU, s.93

4/ GÜMÜŞ, s.87

5/ DEMİRCİOĞLU, s.148

olması savunulması gereken bir durum olmasına karşın Türk hukukunda yan giderlerin Mevaz İsviçre Kanunu'ndan farklı düzenlenmiş olması sebebiyle, anlaşmanın özel nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın geçerli kabul edilmesi gerektiğini, bu konuda ortaya çıkabilecek ihtilafların kiracı lehine yorumlanması gerektiğini ifade etmektedir.

Bu anlaşmaların şekline ilişkin bir hüküm mevcut değildir.⁶ Bu anlaşmalar yazılı, sözlü, örtülü veya davranışlarla bir şekilde yapılabileceği gibi, kira sözleşmesinin tarafların iradeleri ile geçerlilik şartına tabi tutulması ile yan giderlere ilişkin anlaşma da o geçerlilik şartına sahip olacaktır.⁷

C. YAN GİDERLER VE BENZER KAVRAMLAR

1. Tüketim Harcamaları

Tüketim harcamaları ile yan giderler arasındaki farkın ortaya koyulması konumuz açısından önemlidir. Bu önem tüketim harca-

6/ DEMİRCİOĞLU, s.154

7/ DEMİRCİOĞLU, s.154

ması ve yan gider olarak nitelendirilen edimlerden bazılarının örtüşmesinden kaynaklanmaktadır.⁸ TBK m. 341 "kullanma giderleri" başlıklı maddede; ısıtma, aydınlatma ve su gibi giderlerin kullanma giderleri olduğu ve kullanma giderlerine katlanma yükümlülüğünün kiracıda olduğu düzenlenmiştir. Tüketim harcamalarında ödeme yükümlülüğünün kiracıda olması ve ısıtma, aydınlatma ve su gibi giderlerin aynı zamanda tüketim harcaması olarak nitelendirilebilmesi mümkün olduğundan ayırımın yapılması gereklidir.⁹

Tüketim harcamaları, kiracının kendi adına ve hesabına yaptığı bir sözleşme ile kamu kuruluşlarından veya özel şirketlerden su, elektrik, internet gibi edimlerin karşılığını oluşturan harcamalardır.¹⁰ Burada önemli olan husus edimleri sağlayan kişilerin kira sözleşmesi haricindeki birisi olmasıdır.¹¹ Kira sözleşmesi dışında kalan bu kişiler, kiracı ile aralarında yaptıkları sözleşme sebebiyle borçlandıkları edimi yerine getirmektedir.¹² Tüketim harcamaları ile yan gider arasındaki fark da bu sebepten kaynaklanmaktadır. Çünkü bir gidere yan gider diyebilmemiz için bunun kiraya verenin kendisi veya üçüncü kişi vasıtasıyla yerine getirmesi gerekmektedir. Otel, pansiyon, yurt gibi yerlerde su, elektrik gibi edimler kiraya veren tarafından sunulur ve bu tür durumlarda bu giderler yan gider niteliğine haiz olacaktır.¹³

2. Ayıba Karşı Tekeffül Sorumluluğu Kapsamında Yapılan Harcamalar

Kira sözleşmesinde kiraya veren, kiralanın şeyi kullanmaya elverişli bir şekilde teslim etmemişse veya sonradan kullanmaya elverişsiz bir hale gelmişse ayıba karşı tekeffül sorumluluğu ortaya çıkacaktır.¹⁴ Yan giderler ile bu kapsamda yapılan harcamaların ortak noktası kiraya verenin katlanma yükümlülüğüdür.¹⁵ Ayıba karşı tekeffül sorumluluğu, TBK m. 301'de düzenlenen kiraya verenin borçlarından teslim borcunun yerine getirilmesinin bir uzantısıdır.¹⁶ Bu maddeye göre: "Kiraya veren, kiralananı kararlaştırılan tarihte, sözleşmede amaçlanan kullanıma elverişli bir durumda teslim etmek ve sözleşme süresince bu durumda bulundurmakla yükümlüdür." Kiraya verenin kiralanan şeyi teslim borcu asli edim yükümlülüğü olduğu göz

8/ DEMİRCİOĞLU, s. 105

9/ DEMİRCİOĞLU, s. 105

10/ DEMİRCİOĞLU, s. 105

11/ DEMİRCİOĞLU, s. 105

12/ DEMİRCİOĞLU, s. 105

13/ DEMİRCİOĞLU, s. 106

14/ ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, s. 256

15/ DEMİRCİOĞLU, s. 107

16/ DEMİRCİOĞLU, s. 110

önüne alındığında, ayıba karşı tekeffül harcamaları da bu kapsamda değerlendirilmekte ve yan giderler ile arasındaki fark ortaya çıkmaktadır.¹⁷

3. Kiralananda Yenilik ve Değişiklik Harcamaları

Kiralanda yenilik ve değişiklik yapılması TBK m. 320 ve m. 321'de düzenlenmiştir. Buna yönelik harcamalar kiraya veren tarafından yapılabileceği gibi kiralaan tarafından da yapılabilir. Yenilik ve değişikliklere yönelik harcamalar kiralananın aynına ilişkin olması sebebiyle yan giderlerden ayrılmaktadır.¹⁸

4. Ortak Giderler

Ortak giderler ve yan giderlerin birbirleriyle karıştırılmasının mümkün olması sebebiyle farklılıklarının belirlenmesi önemlidir.¹⁹ Ortak giderler; 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu,²⁰ 6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun²¹ ve Alışveriş Merkezleri Hakkında Yönetmelik'te²² düzenlenmiştir.

a. Kat Mülkiyeti Kanunu'nda Ortak Giderler ve Yan Giderler

Kat Mülkiyeti Kanunu "Ana gayrimenkulün genel giderlerine katılma" başlıklı 20. maddesinde,²³ ortak giderlerin ne olduğu örnekleme yoluyla düzenlenmiştir. 20/1-b'de yer alan ana gayrimenkulün sigorta primleri ve bütün ortak yerlerin bakım, koruma, güçlendirme ve onarım giderleri eşyanın aynına yapılan harcamalar olması sebebiyle yan gider olarak nitelendirilemeyecektir.²⁴ 20/1-a'da yer alan kapıcı, kaloriferci, bahçıvan ve bekçi giderleri, kiralananın kullanımı sebebiyle ortaya çıkması sebebiyle diğer şartları²⁵ da taşıması sonucunda yan gider olarak nitelen-

17/ DEMİRCİOĞLU, s. 110

18/ DEMİRCİOĞLU, s. 113

19/ YÜCE, s.67

20/ 02.07.1965 tarihli ve 12038 sayılı RG.

21/ 29.01.2015 tarihli ve 29251 sayılı RG.

22/ 26.02.2015 tarihli 29636 sayılı RG.

23/ Kat Mülkiyeti Kanunu m. 20/1: "Kat maliklerinden her biri aralarında başka türlü anlaşma olmadıkça:

a) Kapıcı, kaloriferci, bahçıvan ve bekçi giderlerine ve bunlar için toplanacak avansa eşit olarak;

b) Anagayrimenkulün sigorta primlerine ve bütün ortak yerlerin bakım, koruma, güçlendirme ve onarım giderleri ile yönetici aylığı gibi diğer giderlere ve ortak tesislerin işletme giderlerine ve giderler için toplanacak avansa kendi arsa payı oranınıyada;

Katılmakla yükümlüdür."

24/ DEMİRCİOĞLU, s. 125

25/ Unsurları için bkz. s.5 vd. ı

direbiliriz.²⁶ Demircioğlu'na²⁷ göre, 20/1-b'de yer alan yönetici aylığı, kiralananın kullanılması sebebiyle ortaya çıkan bir gider olması sebebiyle yan gider olarak kabul edilmesi mümkündür.

b. Alışveriş Merkezlerinde Ortak Giderler ve Yan Giderler

Alışveriş Merkezleri Hakkında Yönetmelik m. 11/4'e göre, "Ortak kullanım alanlarına ilişkin elektrik, su, doğal gaz, yenileme niteliğinde olmayan bakım, onarım, güvenlik ve temizlik giderleri gibi alışveriş merkezinin aynına ilişkin olmayan giderler ile alışveriş merkezinde fiilen çalışan bordrolu yönetim personelinin göreviyle ilgili giderler ortak gidedir. Alışveriş merkezindeki perakende işletmelerden yalnızca bu giderler için katılım payı tahsil edilebilir." Yönetmelik m. 11/2'de ise ortak kullanım alanlarının ne olduğu, "Alışveriş merkezlerinde, acil tıbbi müdahale ünitesi, ibadet yeri, bebek bakım odası, çocuk oyun alanı gibi ortak kullanım alanları oluşturulur." olarak belirtilmiştir. Yönetmelik maddelerinden çıkarılacak sonuca göre ortak giderlerin alışveriş merkezinin aynına ilişkin olmaması

26/ DEMİRCİOĞLU, s. 126
27/ DEMİRCİOĞLU, s. 127

yönüyle yan giderlerle uyusmaktadır. Doktrinde yenileme niteliğinde olmayan bakım ve onarım giderlerinin taşınmazın aynına yönelik olduğunu ve bu nedenle bu düzenlemenin çelişkili olduğu düşünülmektedir.²⁸

SONUÇ

Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen yan giderlerin ne olduğunun tanımlanmaması sonucunda Mehaz İsviçre Borçlar Kanunu'ndan yola çıkılarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Yan giderlerin ne olduğu ve bu giderlere katlanma yükümlülüğünün kimde olduğu önem arz etmektedir. Yan gider yükümlüsünün kim olduğuna dair tarafların aralarında sözleşme yapabileceğini kabul etmekle birlikte, hangi giderlerin yan gider olduğunu tarafların aralarında yapacakları bir sözleşme ile yapamayacaklarını kabul etmekteyiz. Kanunda yer alan "emredicilik meselesinin" kanun koyucu tarafından Mehaz İsviçre Borçlar Kanunu'daki düzenlemeye benzer bir şekilde düzenlenmesinin gerektiği kanaatindeyiz. Yan giderlerin tespit edilmesinin aynı zamanda sözleşmenin kiraya veren tarafından TBK m. 315 uyarınca feshedebilme imkânı yaratması sebebiyle de önemi barizdir.

28/ DEMİRCİOĞLU, s. 132

HUKUK GÖZÜYLE ALBERT CAMUS'NÜN “YABANCI” SI

İSA AKANSEL

Milas Hâkimi

Son zamanlarda her kitapseverin bir dönem düşündüğü bir şey aklıma geliyor. Okunan kitabın sayfa sayısı ile niteliğinin orantılı olup olmadığı. Öyle oluyor ki bazen incecik bir kitap bu yaşınıza kadar öğrendiklerinizi bir anda size katıyor. Günlük hayatın koşturmacası içerisinde insanın kendisine ayırdığı vakit oldukça kısıtlı. Bu sebeple bu vakti kaliteli geçirmek için de düzgün hamleler yapmak gerekiyor. Hele ki mesleği okuma üzerine dayalı kişiler bakımından sürekli okumanın verdiği yorgunluk düşünülünce, keyifli bir kitap seçip okumak bu yüzden daha da önemli bir hale geliyor. Özellikle sosyal medyada -tabiri caizse- şişirilen birçok kitabın aslında “Keşke başka bir kitap okusaydım.” dedirten kitaplar olduğunu acı bir gerçek olarak sık sık deneyimliyoruz. Keyifle okuduğum bu ince kitaplardan Albert Camus'nün “Yabancı” kitabı ise doğru bir seçim yaptığım eserlendendi. Kitabı elime aldığımda yukarıda bahsettiğim gibi ufak bir “ya güzel değilse” düşüncesine girsem de daha ilk cümlesinden beni sarsarak içerisine çekti. Okurken bazen eserin başkahramanı yüzünden saç baş yolmak istesiniz de nihayetinde kitap sizi birkaç gün “Ben ne okudum böyle?” düşüncesine boğuyor. Bana sorarsanız da ister klasik ister son dönem yazılan bir kitaptan alınabilecek en verimli duygu budur. Hayatı birkaç saat veya günlüğüne sorgulatma... Her neyse... Bunun yanında ne dersek diyelim insan yaptığı işi de sadece mesai saatlerinde bırak(a)mıyor. Her anımı muhakkak hukukla bağdaştırdığım gibi bu kitabı okurken de istemsizce bu şekilde davrandım. Hatta kitaptan birazdan bahsederken göreceğiniz gibi kendi ülkemizde de Necip Fazıl'ın “Reis Bey”inde benzer bir anlatı olduğu hatırıma geldi. Benzer hususun bu kadar kitaba konu olması sebebiyle acaba sıklıkla yargılama yaparken bu hataya düşüyor mu diye de düşündüm.

1942 yılında aynı zamanda filozof olan yazar tarafından kaleme alınan kitabın baş-

kahramanı Meursault, tam da yazar ile anılan varoluşçuluk felsefesine dayalı bir karakter olup hayata bir amaçla bakmamaktadır. Hayatta hiçbir şey onu etkilememektedir. Öyle ki daha kitabın ilk cümlesinde annesinin ölümünden bahseden karakter, insana ilk başta üzülmekten kaynaklı olarak bir boşluk içerisinde olduğu kanısına vardırırsa da ilerledikçe durumun böyle olmadığı görülür. Meursault'un annesi huzur evinde yaşamaktadır ve oğlu da kendisini neredeyse hiç ziyaret etmemektedir. Annesinin ölümüyle birlikte cenazesi için huzurevine gelen başkarakter, annesinin ölüsüne bile bakmak istemez ve hatta tabutun başında diğer yaşlılarla birlikte beklerken kahvesini yudumlar, bir ara uyuklar fakat gözünden bir damla yaş bile akmaz. Tabi ki insanlar bu durum karşısında dehşete düşer. Cenaze defnedildikten sonra ise Meursault tekrar hayatına döner, ilk günden eğlenmeye başlar, kız arkadaş edinir, aynı apartmanda boksör bir kişiyle arkadaş olur. Boksör komşusunun Arap bir kız arkadaş vardır ve bu kız Meursault'tan mektup yazmasını ister. Ancak bilindiği gibi Meursault her şeye karşı vurdumduymaz olduğundan her isteği kabul eder ve mektubu da yazar. Boksörün kız arkadaşı eve gelir ve boksör kızı döver, bunun üzerine birkaç Arap (hikâyede bu kişilerin adı yoktur, sadece Arap olarak geçer) boksörün ve Meursault'nun apartmanının önünde kızın intikamını almak için beklemektedir. Aynı gün ise Meursault, kız arkadaşı ve boksör başka bir dostlarının deniz kenarındaki evlerine gider, vakit geçirir ve yüzerler. Burada onları takip eden Araplar boksörü bıçaklar ve boksörün yanında silahı da vardır. Meursault bir şekilde bu silahı kendisi alır, boksörün yaralarını sarmak amacıyla tatil için geldikleri arkadaşlarının evine geri dönerler. Yara sarıldıktan sonra Meursault tekrar geziye çıkmak ister ve biraz önce deniz kenarındaki gezdiği yere gelir, tam bu sırada Araplardan birisi gölgede uzanmakta-

DİSİPLİN SUÇLARINDA TEKERRÜR VE CEZALARINDA İNDİRİM

DİLAN KAYMAZ

Ankara Batı Hâkim Adayı

GİRİŞ

Çalışma ortamında düzeni sağlamaya yarayan yöntemlerden biri, kurum düzenine aykırı hareket edenlere karşı disiplin cezası uygulamasıdır. Bu uygulama memurun hem çalıştığı kurumun koşullarına uygun davranmasını hem de yerine getirmekle yükümlü olduğu kamu görevini uygun şekilde icra ederek bu davranışını alışkanlık haline getirmesini sağlar. Disiplin hukuku alanı oldukça geniştir. Uygulamada disiplin işlemleri, verilen cezalara göre personel hakkında atama, rütbe terfii, kademe ilerlemesi, derece yükselmesi, memuriyetin sona ermesi gibi kamu görevlisinin özlük haklarını da etkiler.¹ Disiplin hukuku ile ilgili mevzuattaki yetersizlik nedeniyle disiplin cezaları uygulanırken ceza hukukunun ilkelerinden yararlanılmaktadır. Disiplin hukukunda da uygulama alanı bulan ceza hukuku ilkelerinin yanında (ölçülülük, şüpheden sanık yararlanır, zamanaşımı...) ceza hukuku kurumlarından olan tekerrür ve indirim kurumları da uygulama alanı bulmaktadır. Çalışmada bu kurumların disiplin hukuku alanında nasıl uygulandığı incelenecektir.

^{1/} Durmuş A., *Memur Disiplin Hukuku*, 8. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012:12-15

A- Ceza Hukuku Bakımından Tekerrür

TCK'nın 58. maddesinde tekerrür, önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi hali olarak tanımlanmıştır. Kanun koyucu tekerrürün esasını tehlikelilik haline dayandırmıştır ve madde gerekçesinde, kişinin daha önce işlediği suç nedeniyle belli bir cezaya mahkûm edilmiş olmasına rağmen suç işlemede gösterdiği kararlılıkla toplum açısından tehlikeliliğini ifade ettiğini vurgulamıştır.² 765 sayılı TCK'da düzenlenen "mükerririn sonraki işlemiş olduğu suçtan dolayı verilen cezadan belli oranda artırım yapılması" uygulamasına son verilerek tekerrür güvenlik tedbiri olarak düzenlenmiştir. Tekerrür hükümleri uygulanan kişiye mükerrir denir ve bu kişiye mükerrirlerle özgü infaz rejimi uygulanır.

B- Disiplin Hukuku Bakımından Tekerrür

657 sayılı DMK'nın 125. maddesinin 2. fıkrasında, disiplin suçlarında tekerrür, disiplin

^{2/} Koca M. ve Üzülmüş İ., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 10. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017: 638-639

lin cezası alan memurun, disiplin cezasının sicilinden silinmesine ilişkin süre içinde tekrar aynı mahiyette ve aynı cezayı gerektiren disiplin suçunu işlemesi hali olarak düzenlenmiştir. Disiplin suçlarında tekerrür hali; disiplin cezası verilmesine sebep olan bir fiil veya halin, aynı mahiyette ve aynı derecede cezayı gerektirir şekilde, cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde tekrar işlenmesi (özel tekerrür) veya aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle gerçekleşen tekerrür (genel tekerrür) hali olmak üzere iki kısımda düzenlenmiştir. Bu ayrıma göre aynı fiilin ikinci defa işlenmesi, özel tekerrürü, aynı cezayı gerektiren farklı fiillerin üçüncü defa işlenmesi hali genel tekerrür oluşturmaktadır. Bir fiil veya halin disiplin cezası uygulamasında özel tekerrür sayılabilmesi için memur önceden disiplin cezası almış olmalı, daha önceki ile aynı mahiyette bir suç işlemiş olmalı, önceki ceza kesinleşmiş olmalı ve önceki cezanın sicilden silinmesi için gerekli süre geçmemiş olmalıdır. 657 sayılı yasa'nın 125. maddesinin ikinci fıkrasında; "Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen ancak cezanın uygulanması ile sağlanabileceğinden, aynı cezayı gerektiren aynı fiilin disiplin cezalarının sicilden silinmesi süresi içinde tekrarlanması halinde bir derece daha ağır ce-

zanın verilebilmesi için bir önceki fiilin ceza kararına bağlanmış ve bu kararın uygulanmış olması şarttır." ifadelerine yer verilmiştir. Disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında ise bir derece ağır ceza verileceği belirtilerek, özel tekerrürden farklı olarak: Farklı mahiyetteki fiiller sebebiyle ve farklı zamanlarda aynı cezanın iki kez alınması ve kesinleşmesi; daha sonra aynı cezayı gerektiren üçüncü bir fiilin işlenmesi hali olarak, genel tekerrür durumu düzenlenmiştir. Yasa'nın 125. maddesinde "kanunun" lafzından hareketle yorum yapıldığında özel tekerrür için ikinci fiilin cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde işlenmesi şartı arandığı halde genel tekerrür bakımından böyle bir şart aranmamıştır. Bu nedenle genel tekerrür uygulamasında herhangi bir süre söz konusu değildir.³ Ancak doktrinde sicilden silinmesine ilişkin süre şartının her iki tekerrür hali bakımından da uygulanacağını savunarak farklı görüşte olan yazarlarda bulunmaktadır.

Memurun sonraki disiplin suçlarını işlemesi uslanmadığını gösterir. Tekerrür, disiplin suçu işlemekteki alışkanlığını verilecek

^{3/} Uz A.(2013). *Disiplin Hukukunda Tekerrür ve Tekerrüre Bağlanan Hukuki Sonuçlar Üzerine Farklı Bir Yaklaşım*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,15:73-106.

cezanın belirli bir oranda artırarak memurun tekrar suç işlemesinin önüne geçmeyi ve ıslahını amaçlar. Cezayı artıran şahsi bir nedendir. Disiplin suçlarında tekerrürün koşulları memurun önceden disiplin cezası alması ve aynı mahiyette bir suçu sicilden silinmesini gerektiren süre içinde işlemiş olmasıdır. Tekerrür dolayısıyla daha ağır ceza verilebilmesi için önceki cezanın kesinleşmesi gerekli ve sonraki suç aynı mahiyette olmalıdır. Sicilden silinmesini gerektiren süreden sonra işlenen aynı mahiyetteki suça tekerrür hükmü uygulanmaz. Aynı süre içinde aynı derece cezayı gerektiren ayrı bir suç işlenirse de tekerrür hükümleri uygulanmaz. Örneğin bir memurun kınama cezasını gerektiren fiillerden olan iş arkadaşına sataşmak fiilini gerçekleştirir ve ceza alırsa, cezanın sicilden silinmesini gerektiren beş yıl içinde aynı suçu işlerse tekerrür hükmü uygulanarak memura bir derece ağır olan aylıktan kesme cezası verilecektir. Ancak bu süre içinde kınama cezasını gerektiren diğer fiillerden olan görev sırasında amire saygısız davranmak fiilini gerçekleştirirse tekerrür hükümleri uygulanmayacak, memura yine kınama cezası verilecektir.⁴

4/ Pınar İ., *Açıklamalı Devlet Memurları Kanunu Şerhi*, 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006: 1145

İlk işlenen fiil için idare mahkemesinde açılan davanın devam etmesi tekerrür uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir. Mahkeme tarafından ilk fiil hakkında iptal kararı verilmesi halinde tekerrür koşulu oluşmayacaktır. Bu durumda özellikle devlet memurluğundan çıkarma cezası gibi ağır sonuçları olan disiplin cezaları açısından tekerrüre esas olma hali için davanın kesinleşmesinin beklenmesi hali değerlendirilebilecektir. Ancak uygulamada derhal uygulama zorunluluğunun yanı sıra kamu yararı gözetilerek memurun hakları ikinci plana atılmaktadır. Öte yandan Danıştay kararlarında tekerrür hükümleri uygulanan cezanın ikinci kez tekerrüre esas alınamayacağı belirtilmiştir. İşlenen suç öncekiyle aynı mahiyette değilse bu suç tekerrüre esas olmayacaktır.⁵

“Tekerrürden dolayı ceza arttırımına gidilebilmesi için öncelikle memurun disiplin cezası gerektiren iki eylemi olmalıdır. Daha sonra disiplin cezası gerektiren ikinci eylemin, birinci disiplin cezasını aldığı tarihten itibaren cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde işlenmiş olması gerekir. Burada

5/ Danıştay 12. Daire. E:2006/5355. K:2009/290. T: 30/01/2009. <https://www.lexpera.com.tr/>

söz konusu olan aynı fiilden kaynaklanan tekkerrürdür. Aynı cezayı gerektiren farklı fiiller nedeniyle ceza arttırımına gidilebilmesi ancak üçüncü seferde mümkündür.”⁶

DMK 133. maddeye göre disiplin cezaları memurun siciline işlenir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasından başka bir disiplin cezasına çarptırılmış olan memur, uyarma ve kinama cezalarının uygulanmasından beş yıl, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarının uygulanmasından on yıl sonra atamaya yetkili amire başvurarak verilmiş olan cezaların özlük dosyasından silinmesin isteyebilir. Verilmiş cezaların sicilden silinmesinde önemli nokta tekkerrür hükümleri bakımındandır. Süre içinde memur disiplin cezasına sebep olmuş fiili aynen tekrar ederse bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derece cezayı gerektiren ancak farklı bir fiil gerçekleştirirse verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza uygulanır. Kademe ilerlemesinin durdurulması cezası alan memur, bu cezayı almasını neden olan farklı fiilleri on yıl içinde gerçekleştirir ve bu cezayı üç kez alırsa, bir derece ağır ceza olan devlet memurluğundan çıkarma cezası uygulanabilir.⁷

İbrahim Pınar ve Ömer Çalışkan’a göre, ceza özlük dosyasında silindikten sonra yani kanunda belirtilen süre geçtikten sonra işlenen disiplin suçlarında verilecek cezada diğer şartlar sağlansa da ağırlaştırma yoluna gidilemez. Cezadaki caydırıcılık etkisi ancak cezanın uygulanması ile sağlanacağından, aynı cezayı gerektiren fiil süre içinde tekrarlanmış ve bir önceki fiil ceza kararına bağlanmış ve bu karar uygulanmış olmalıdır. Danıştay kararlarında, ilk disiplin cezasının idari anlamda kesinleşmesi gerektiğini çünkü tekkerrür uygulamasının maksadının ıslah olmayan personelin cezalandırılması olduğu belirtmiş ve tekkerrür nedeniyle daha ağır cezanın verilebilmesi için, önceki cezanın tebliğ edilmesi şart olmayıp, aynı nitelikte iki suçun işlenmesinin yeterli olduğuna yer vermiştir (D.8.D.E: 1994/356,K. 1994/1179).⁸

657 sayılı DMK’nın 125. maddesinde “cezaların tekkerrüründen” değil, disiplin cezalarının verilmesine sebep olmuş bir “fiil veya halin” tekkerrürü halinden bahsetmiştir. Memurun gerçekleştirdiği fiile karşı yaptırım

6/ Orhan G., *Türkiye’de Memur Disiplin Suç ve Cezalarının Uygulanması*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi, 2003

7/ Yıldırım T., Yasın M., Karan N., Üstün G., Özdemir E. ve Tekinsoy Özge, *İdare Hukuku*, İstanbul, On İki Levha Yayınevi, 2011:428-429

8/ Pınar İ. ve Çalışkan Ö. *Disiplin Suç ve Cezaları ve Disiplin Soruşturması*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2013: 95

olarak, geçmiş hizmetlerinin olumlu olması ve ödül belgesine bağlı olarak bir alt ceza uygulanmış olsa bile disiplin cezasına esas teşkil eden fiilin karşılığı asıl cezadır. Yani ceza hafifletilmiş olsa bile aynı fiilin tekkerrüründe verilen alt ceza değil asıl ceza dikkate alınarak ağırlaştırma yapılır.

C- Disiplin Cezalarında Affın Tekerrüre Etkisi

657 sayılı DMK 125. madde cezaların tekkerrüründen değil, disiplin cezalarının verilmesine sebep olmuş fiil veya halin tekkerrürüdür. Uygulamada Danıştay’ın affa uğramış disiplin cezalarının tekkerrüre esas alınıp alınmayacağına ilişkin çelişkili kararları mevcuttur.

Danıştay 12. Daire, 08/11/2000 tarihli 2000/3109 (E), 2000/3834 (K) sayılı ilamında “Davacı hakkında 4.12.1997-17.4.1998-22.9.1998 tarihlerinde verilen kademe ilerlemesinin durdurulması cezaları, 4455 sayılı Yasa’nın 1. maddesiyle affa uğramış ve bu cezalar ortadan kalkmış olmakla birlikte 657 sayılı Yasa’nın yukarıda anılan 125. maddesindeki hükmünde “cezaların tekkerrüründen” değil, disiplin cezalarının verilmesine sebep olmuş bir “fiil veya halin” tekkerrürü halinden bahsedilmiş olup, bu nedenle söz konusu fiil ve haller mevcut iken bu fiil ve haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının affa uğramış olmasıyla ilgiliye tekkerrür hükümlerinin uygulanamayacağı sonucuna varılmasına olanak bulunmamaktadır. Yukarıda yer alan açıklamalar karşısında, disiplin cezalarının affa uğramış olmasının tekkerrür hükümlerinin uygulanmasını engellemeyeceği açık olduğundan, mahkemece davanın esasının incelenerek karar verilmesi gerekirken, işlemin tekkerrür koşulları bulunmaması nedeniyle iptal edilmesinde isabet görülmemiştir.” şeklindeki hükmüyle disipline konu eylemin tekrarlanmasını yeterli görüp, önceki cezanın affa uğramış olmasının tekkerrür hükümlerinin uygulanmasına engel olmayacağına karar vermiştir.⁹ Tekerrüre neden olan eyleme karşılık gelen ceza yasada yazılı olan madde metni olmayıp, bizzat eyleme neden olan davranışın kendisidir.¹⁰

Danıştay İDDK, 31.10.2013 tarihli, 2010/1420 (E), 2013/3394 (K) sayılı kararında ise “Bu durumda; davacıya, 657 sayılı Kanun’un 125. maddesi uyarınca eylemine karşılık gelen disiplin cezasının bir derece ağır

9/ Danıştay 12. Daire. E:2000/3109. K:2000/3834. T: 08/11/2000. <https://www.lexpera.com.tr/>

10/ Danıştay 12. Daire. E:2003/1513. K:2006/1549. T: 19/04/2006. <https://www.lexpera.com.tr/>

olan devlet memurluğundan çıkarma cezasının verilmesine sebep olan ve tekerrüre temel teşkil eden 2003 yılı içerisindeki devamsızlığı sonucu verilen disiplin cezası, 5525 sayılı Kanun uyarınca tüm sonuçları ile affedildiğinden ve tüm sonuçları ile affedilen bir disiplin cezasına konu olan bu fiilin tekerrüre esas alınması mümkün olmadığından, hukuki dayanağı ortadan kalkmış bulunan dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamakta olup, davacının bu hukuka aykırı işlem nedeniyle oluşan maddi zararının tazmini isteminin de kabulü gerekmektedir.” şeklindeki gerekçesiyle yukarıdaki karardan farklı olarak affin tekerrüre engel olduğunu belirtmiştir.¹¹

SONUÇ

Disiplin hukuku her ne kadar idare hukukunun bir alt dalı olsa da asıl olarak ceza hukuku kurumu olan tekerrür uygulaması, idari kurumlardaki çalışma düzeninin iyi biçimde işlemesi ve memurun görevini layığıyla yerine getirerek kamu hizmetinin aksamaması bakımından zaruridir. Disiplin cezalarında tekerrür hem caydırıcılık yani önleme fonksiyonudur hem de memuru ıslah etmeyi amaçlar. Genel ve özel tekerrür ayrımı yukarıda incelenmiş tartışmalı hususlara değinilmiştir. Kanımızca cezanın özlük dosyasından silinmesi süre sınırı şartını özel tekerrürde açıkça düzenleyerek genel tekerrürü düzenlendiği bentte yer vermemesi kanun koyucunun kasıtlı olarak düzenlemediği ve süre öngörmediği şeklinde yorumlanmalıdır.

Af konusu bakımından ise ceza hukukunda düzenlenen şekliyle yorum yapılması gerektiği kanaatindeyim. Genel af cezası bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran ve teker-

rüre engel olan bir kurumken özel af bakımından bu mümkün olmayıp sadece cezayı etkiler. Disiplin cezalarında af düzenlenirken kanun koyucu genel af mı özel af mı olduğunu, affın sonuçlarını tartışmaya yol bırakmayacak şekilde açıklamalıdır.

KAYNAKÇA

Durmuş A., Memur Disiplin Hukuku, 8. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012

Ekinci M.N. Türk Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Hukukuna Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Atılım Üniversitesi, 2023

Gözler K ve Kaplan G. İdare Hukuku Dersleri, 18. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2016: 658-659.

Gözler K., İdare Hukuku Dersleri, 2. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2009: 751-752

Gözübüyük Ş. Ve Tan T. İdare Hukuk Genel Esaslar Cilt 1, 9. Baskı, Ankara, Turhan Kitapevi, 2013: 879

<https://www.lexpera.com.tr/>

<https://legalbank.net/>

Koca M. ve Üzülmüş İ., Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017

Küçük M.Ç., 657 Sayılı Kanun Kapsamında Disiplin Cezaları ve Ceza Hukuku ile Ceza Muhakemesi Hukuku Genel İlkelerinin Disiplin Hukukunda Uygulanabilirliği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2019

Orhan G., Türkiye’de Memur Disiplin Suç ve Cezalarının Uygulanması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi, 2003

Pınar İ., Açıklamalı Devlet Memurları Kanunu Şerhi, 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006

Pınar İ. ve Çalışkan Ö. Disiplin Suç ve Cezaları ve Disiplin Soruşturması, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2020

Yıldırım T, Yasin M, Karan N. ,Üstün G., Özdemir E. ve Tekinsoy Özge, İdare Hukuku, İstanbul, On İki Levha Yayınevi, 2018

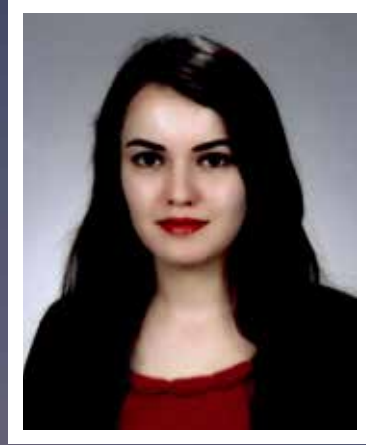
Uz A.(2013). Disiplin Hukukunda Tekerrür ve Tekerrüre Bağlanan Hukuki Sonuçlar Üzerine Farklı Bir Yaklaşım, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,15

^{11/ Danıştay İDDK, E: 2010/1420. K: 2013/3394.T: 31.10.2013 <https://www.lexpera.com.tr/>}

DİLARA AYŞE AKDENİZ

Eskişehir Hâkimi

BETTY BLUE

Füruğ otuz iki yaşında öldü, Rimbaud otuz yedi,
 Bochert yirmi altı, Lermontov yirmi yedi...
 Neydi bunca insanı dalları tam çiçeklenecekken kırıp atan,
 Neydi onları mahvın korkulu bir biçimi yapan...
 Öğrenmek istemiyorum, acının ve kederin şiiri uzak olsun benden,
 Tırnaklarım ekin biçsin, durulsun sularım güneşli yaz sabahlarında,
 Yazsın ayrılığın şiirini başkaları, ait olmadıkları saçaklarda...
 Ben senin ellerini tutmanın şiirini yazayım,
 Kapanmayan yaraları değil, kanamadan kabuk tutmanın şifasını yazayım.
 Yoruldum kendimi kanatmaktan ve gökten medet dilenmekten.
 Anne diyerek ağlayan çocuklar gibi kovulduğum eteklere tünemekten,
 Dokunduğum tek ateş, diğer elimin sıcaklığı olurdu dünyaya tekrar gelsem,
 Gün doğumuyla önlenemez şekilde biter giderdi gecem.
 Terk edilince nefessiz kalınmadığımı öğrenirdim,
 Ve tekrarlardım daima, evin senin sırtında, evin senin sırtında.
 Kimse evsiz bırakamaz seni, sen evini çıkarıp atmadıkça
 Ve tekrar gelsem dünyaya taş edilmekten korkmazdım.
 Taşlaşıp hissedememekten korkardım çiğ tanelerini,
 Sorgucular, unvanlılar, üniformalılar
 Sızıp giremezdi rüyalarımından içeri...
 Tekrar gelmedim dünyaya, ama çıkmadım da henüz dünyadan
 Bana bir ömür daha ver Tanrım
 Bu kapı ebediyen üzerime kapanmadan...

YARGI VE MİMARLIK

DR. SEDA ARSLAN

Mimar

Mimarlık, insanlık tarihinin kadim bir parçasıdır. Varlığımızın fiziksel alandaki tanımlayıcısı olan mekânı, işlev ve estetik ile biçimlendiren mimarlık, yaşamın her alanında; evde, okulda, sokakta, çarşıda, iş yerinde bizimledir.

Kullanım amacına en iyi biçimde hizmet eden, başta görsel algı olmak üzere keyif sağlayan, rahat ve güvende hissedeceğimiz konforlu ve sağlam mekânlar hem fiziksel hem de zihinsel bir ihtiyaçtır. Aynı ihtiyaçların karşılanması elbette yargının tecelli ettiği mekânlar içinde geçerlidir.

Hukukun toplumsal düzen açısından üstlendiği görev nedeniyle yargı mekânlarının da adalet kavramının temsil ettiği ni-

telikler ve ihtiyaçlarla bütünleşmesi gerekir. Hukuk ve adalet kavramları ilk önce kurallar, kanunlar ve yazılı metinleri akla getirmekte, hukuk ve adaletin tecelli ettiği mekânlar üzerinde pek düşünülmemektedir.

Oysa yargı mekânlarının mimarisi hem hukukun ilke ve değerlerinin bir sonucu hem de kullanıcılarına/topluma adaletle dair mesaj ileten bir araçtır.

Bu çerçevede mimarlık ve adalet arasındaki ilişkinin nasıl kurgulandığı ve nasıl algılandığı farklı dönem ve coğrafyadan örneklerde okunabilir. Yargı mekânları özelindeki

Avusturya Adalet Sarayı / 1875-1881

bu mimari okuma; yaşadığımız ve deneyimlediğimiz yapılı çevreye daha zengin bir kavrayış ile bakmayı sağlayabilir.

Her dönem ve toplumda farklı biçimlerde olsa da yargılama sürecine bağlı olarak yargı mekânlarının bulunduğu görülmektedir. MÖ 5. yüzyıldan 19. yüzyıl sonuna kadar, geniş bir zaman diliminde toplumsal düzeni oluşturan kural ve uygulamaların döneme ve toplumların yaşam biçimine göre değiştiği görülmektedir.

Örneğin, Sümer ve Akad gibi dini temellere dayanan hukuk sistemlerine sahip uygarlıklarda yargılama yerleri tapınaklardır. Ticari etkinliklerin ön planda olduğu Asur'da ise mahkemeler, kentin pazar alanı olan 'ka-

rum' üzerinde kurulmuştur. Roma döneminde mahkemeler; kentin siyasi, sosyal ve ticari merkezi olan forum alanında kentin yasalarının yazılı olduğu bazilika türü yapılarda konumlanmıştır. Geleneksel Afrika kültüründe ise köy halkının katılımıyla büyük bir ağacın altında yargılama gerçekleştirilirken (CCSA), Orta Asya medeniyetlerinde hakanın çadırında veya çadırın önünde açık bir şekilde yargılama yapılmaktaydı.

Bu kısa örneklerden de görüldüğü gibi, medeniyetlerin farklı yönetsel ve toplumsal yapıları yargı mekânlarının şekillenmesine yansımaktadır. 17. yüzyıl Aydınlanma Çağı, 18. yüzyıl Fransız İhtilali ve 19. yüzyıl Sanayi Devrimi gibi dönüşümlerle birlikte insanın düşünme biçimi, üretim koşulları ve yaşam

Fransa Yargıtay Binası / 1861

tarzları değişmiş ve sonuç olarak hukuk sistemi yeniden yapılanmıştır. Bu değişimlerin sonucunda ortaya çıkan yeni hukuk düzeni ile yargı mekânlarında özel düzenlemelerin gerekliliğini beraberinde getirmiştir.

Elbette bu değişim aşamalı olarak gelişmiş; önceleri (17 ve 18. yüzyılda) devletin resmi kurumlarının bir arada hizmet verdiği (townhall, civic hall, rathaus, richthaus, hükümet konağı vd.), içinde yargı mekânlarının da bulunduğu çok amaçlı resmi kurum yapılarının, 19. yüzyılda özelleşen adliye binalarına yerini bıraktığı görülmektedir.

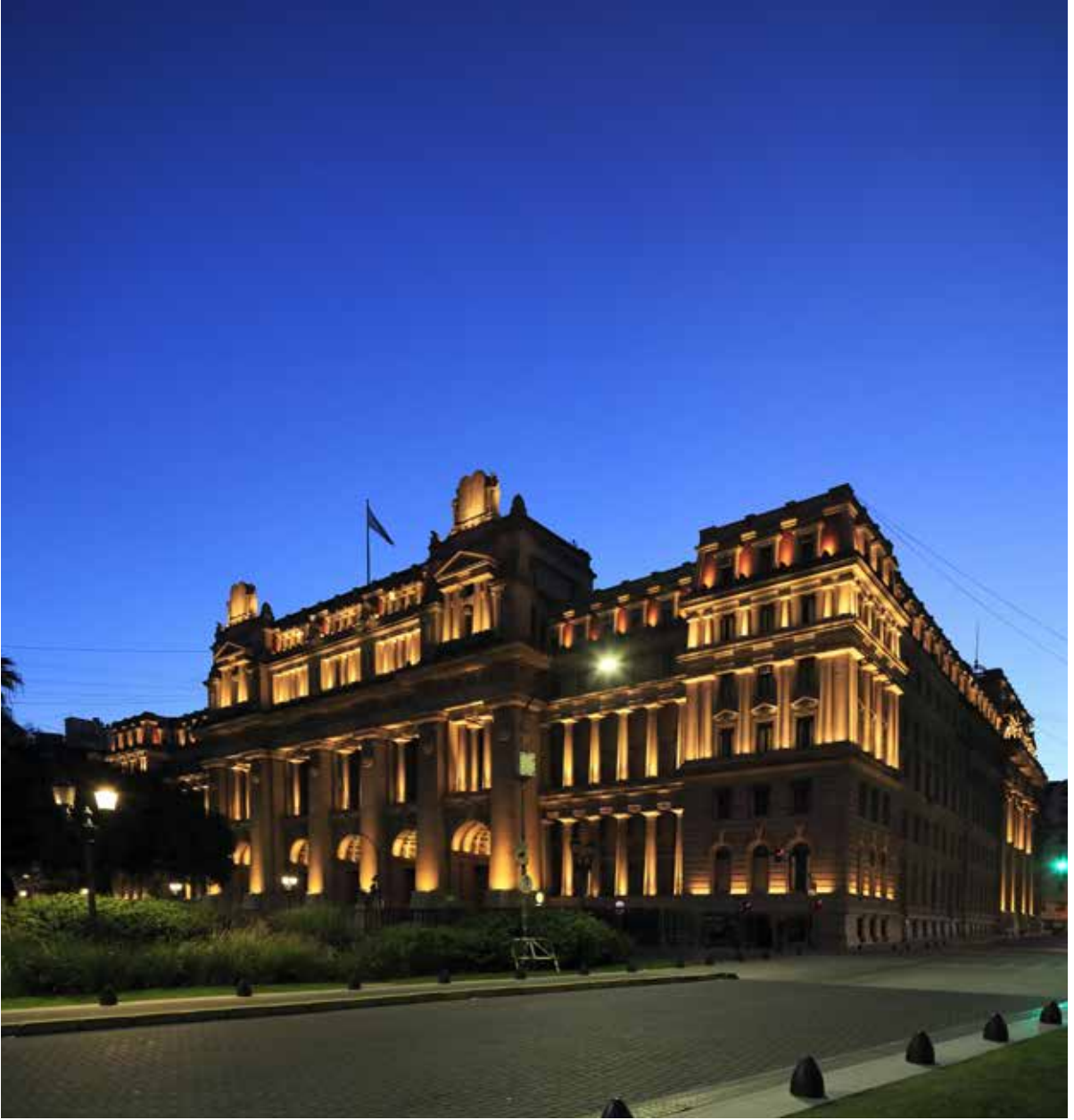
İşleve özel yargı mekânları 20. yüzyıla kadar, ölçeği, merdivenleri veya heybetli bir giriş kapısı ile anıtsal yapılar olarak tasarlan-

maktaydı. Ancak günümüzde tasarım özelliklerinin tarafsızlık, şeffaflık, erişilebilirlik gibi ilkelerin vurgulanmasına yönelik olduğu görülmektedir.

19. yüzyıla kadar sadece yüksek mahkemeler için işleve özel yapılar inşa edilmekteydi. Yargının en üst düzeyde temsili olan bu yapılarda geleneksel mimari tarzı ile geçmişle bir ilişki kurarak köklü bir tarih algısı oluşturmak amaçlanmıştır. Yapı malzemeleri, detaylar ve büyük ölçekli kütleler ise otorite ve güç imgesini temsil etmektedir.

20. yüzyıl sonrasında yeni kurulan ulus devletler ve demokratik yönetim sistemi yargı mekânlarının imgelerini de etkilemiştir. Duruşma salonu, cephe özellikleri, konumu

Arjantin Adalet Sarayı / 1906-1910

ve kentle ilişkisi bakımından çağdaş yargı mekânlarının mekânsal nitelikleri; hukukun ilkeleri, yargının işleyişi, erişilebilirliği, ulaşılabilirliği, şeffaflığı, temsil gücü gibi özellikleri tasarıma yansıtmayı amaçlamaktadır. Çağdaş hukukla birlikte yargının bağımsızlık, tarafsızlık ve şeffaflık ilkeleri; konum, malzeme, mekân hiyerarşisi, semboller gibi nitelikler ile yargının mekânsal temsilinin bir parçası olmaya başlamıştır.

Örneğin Chandigarh ve Brezilya kentinde bulunan yüksek mahkeme binaları, meclis ve başkanlık ofisi ile bir bütün olacak biçimde konumlandırılmış; yargı erkinin yürütme ve yasama erki ile olan eşitliği mekânsal olarak vurgulanmıştır. Güney Afrika Yüksek Mahkemesi binası İngilizlerin hapisane olarak kul-

landığı askeri garnizon alanında inşa edilerek adaletsizliğe karşı ulusal bir anıta dönüşmüştür. Yeni Zelanda Yüksek Mahkemesi ise tarihi binanın yanında konumlandırılmış böylelikle tarihi bağ korunmuştur.

Şeffaflık ve erişilebilirlik yönünden yargı mekânlarının tasarımı; kütlelerin insan ölçeğinde değerlendirilmesine, merdiven ve giriş gibi yapı öğelerinin sadeleştirilmesine, malzemede hafiflik ve geçirgenlik algısına göre şekillenmektedir. Bu nedenle günümüzde mahkeme yapıları; çoğu zaman sokakla hemzemin bir girişten ulaşılabilir, kamuya açık alanlarla doğrudan ilişkilidir. Malzeme ve tasarımda sadeleşmeye yönelik benzer tercihler, mahkemelerin odak noktası olan duruşma salonlarında da görülmektedir. Ayrıca,

International Criminal Court / 2010-2015

hâkim kürsülerinin yüksekliği göz hizasına indirilmiştir. Mimarlar veya resmî kurumlar tarafından yapılan açıklamalarda da sık sık, tasarımların temelinde şeffaflık ve erişilebilirlik ilkesinin yattığı belirtilmektedir.

Birleşmiş Milletler Bangalore Yargı Etiği İlkeleri kapsamında Bağımsızlık başlıklı 1. ilke içeriğinde yargının, yasama ve yürütme organlarıyla uygunsuz bağlantılardan ve bu organların etkisinden bağımsız olmasının işleyiş dışında “görünümde de” sağlanması gerekliliği vurgulanmaktadır. Benzer biçimde Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi; adaletin şeffaf biçimde gerçekleştirilmesine ilişkin 6. İlkesinde “yargı görevlerinin ifasında ve adaletin gerçekleştirilmesinde, görünüm, gerçek kadar önemli” ifadesi yer almaktadır.

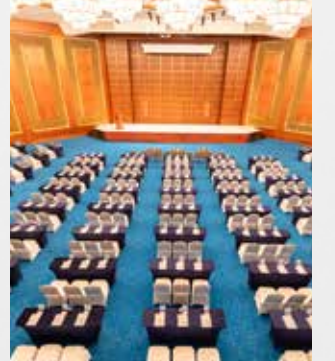
Yargı mekânları, hukuk ve adaleti temsil eden ve çağrıştıran simgelerle donatılır-

ken işlevleri gereği bu yapıların kendiliğinden yargının sembolüne dönüştüğü, mimari imajın yargıyla kaynaştırıldığı görülmektedir. Başka bir ifade ile mahkemelerimizin ve adliyelerimizin mimari kimliği, yargının ilkelerini “hatırlatıcı” bir unsur olarak erişilebilir, şeffaf, bağımsız olma algısını sunmalıdır.

KAYNAKÇA

- Branco, P. (2016), Courthouses as Spaces of Recognition, Functionality and Access to Law and Justice: A Portuguese Reflection. Oñati Socio-legal Series 6 (3), 426-441.
- Constitutional Court of South Africa: <https://www.concourt.org.za/>
- Ergül, T. (1989), Jürili İtham Sisteminin Tarihimiz ve Hukukumuzdaki Kökleri Üzerine Bir İnceleme. Türkiye Barolar Birliği Dergisi(5), s. 715-744.
- Kozak, İ. E. (2015), Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi (2. baskı). Konya: Palet.
- Öztaner, S.H. (2010), Adaletin Gerçekleştirildiği - Ticaretin Yapıldığı Mekânlar Olan Roma Dönemi Bazilikalı. Eskiçağlarda Anadolu'da Hukuk 2, Antik Yunan - Roma, 115-141. Ankara: Ankara Barosu Yayınları.
- Rosenbloom, J. D. (1998), Social Ideology as Seen Through Courtroom and Courthouse Architecture. Columbia-VLA Journal of Law & the Arts, 22(4), 463-523.

Güven Holding bünyesinde, Ankara'ya 79 km, İstanbul'a 379 km uzaklıktaki Eliz Hotel Convention Center Thermal SPA & Wellness'da toplam 2000 kişi kapasitesi ile 19 toplantı salonu bulunmaktadır. Profesyonel teknik ekipmanları ve personeli ile başarılı organizasyonlara ev sahipliği yapmaktadır.

850 metrekare alana kurulu fizik tedavi rehabilitasyon merkezinde alanında uzman doktor ve fizyoterapistler ile profesyonel sağlık hizmeti sunmaktadır.

+90 312 810 44 44 GSM: +90 505 015 89 02

grupsatis@elizhotel.com

İsmetpaşa Mah. Şehit Gülşenler Cad.
7/1 06890 Kızılcahamam, Ankara/Türkiye

BEDEN DİLİ İLE OLUMLU İZLENİM OLUŞTURMA

MURAT ERTAN

Eğitim Bilim Uzmanı

**“Ne söylediğiniz değil, nasıl söylediğiniz önemlidir.”
J. TSCHOHL**

Bireylerin ilk izlenim için ikinci bir şansları bulunmadığından ilk karşılaşma anında görünüşüne ve konuşmasına dikkat etmeleri gerekir. Güvenilmenin, tutarlı olmanın ve kişisel bütünlüğü sağlamanın yolu dürüstlükten geçer. Davranışlarımız sözlerimize uyarsa tutarlılığı yakalamış oluruz, bu da güveni artırır.

OLUMLU İZLENİM OLUŞTURURKEN KULLANILAN BEDEN DİLİ

• **Gözler:** İletişimde en önemli öge gözlerdir, gözler her şeyi anlatır. Konuşurken karşısındakiyle göz teması kurmak, kendine güveni gösterir ve çevresindeki kişilerin konu ile ilgilerini korumalarını sağlar. Gözlerine bakarak konuşmak karşınızdakilere değer vermektedir.

• **Yüz ifadesi:** Yüz ifadesi kişiye özgüdür ve iletişim tarzımızı belirler. Kaşları kaldırmak, yüzün kızarması, ağzın aşağıya doğru eğil-

mesi gibi hareketler, iletişimde olduğumuz kişi veya kişilerde bir etki ve izlenim uyandırır. Canlı olun, mümkün olduğu kadar sıcak ve dostça tebessüm ederek gülümseyin. Yüzümüz çevreye olan ilgimizi yansıtmalıdır. Yüz ifademizin canlılığı, hedeflerimiz ve beklentilerimiz konusunda olumlu ipuçları verir.

• **Gülümsemek:** Peygamber Efendimiz: “Gülümsemek sadakadır.” diyerek gülümsemenin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Gülümsemenin ağrı kesici etkisi vardır. Kalbi güçlendirir. Nabız atışlarını düzenler. Beyne giden kan akışını hızlandırır. Bir dakika gülme, 12 dakikalık koşuya eş değerdir. Bedenimize 14 kat daha fazla oksijen pompalanır. Kaş çatmak için 64 kas çalışırken gülümsemek için 13 kas yeterlidir (Webster, 2013, 188). Gülümsemek sizi rahatlatırken karşınızdaki kişileri de mutlu eder.

• **İlk izlenim:** İki kişi arasındaki ilk etkileşim, iletişim sürecinin önemli belirleyicisidir. Kişinin beden dili, kullandığı kelimeler, taşıdı-

ği aksesuarlar, içinde bulunduğu fiziki ortam, iletişimi etkileyen faktörlerdir. Bu faktörler, algılayan kişide bir yer bulur ve kişi o çerçeve içerisinde yorumlanır.

Algılayanın kişisel özellikleri ve toplumsal normları ile kalıplaşmış olan yargılar, etkileşim verilerine bağlı olarak iletişimin ilk anında bir “karar” verir. İlk izlenim, yaptığınız hareketler ve sözlerin birleşiminde çok önemlidir. Basit bir nezaket davranışı, binlerce kelimeden çok daha etkilidir.

• **Baş hareketleri:** Başınızı hafif sallamanız, karşınızdaki kişide “Anlaşıldım, dinliyorum.” duygusu oluşturur. Başınızı aşağı yukarı hareket ettirerek onu anladığınızı ve dinlediğinizi hissettirin.

• **Jestler:** Jestler ve mimikler, diğer kişilere görsel sinyaller gönderen hareketlerdir. Bizim bir jestten söz edebilmemiz için yapılan hareketin bir başkası tarafından görülmesi ve yaşadığımız duygu ve düşünceyle ilgili

bir bilginin karşınızdakilere iletilmesi gereklidir.

Baş, el kol, ayak, bacak ve bedenin kullanımı jestleri oluşturur. Fazla el kol hareketi yapmak karşınızdaki insanın güvenini kırabilir ve dikkatini dağıtabilir. Ellerinizi cebinizde tutmayın, kollarınızı kavuşturmayın ve ellerinizle ağızınızı kapatmayın. İletişimde kullanılan jestlerin ince, açık ve net olması gereklidir. Güvenli bir ifade, verilen mesajla uyum içindeki ifadedir.

• **Mimikler:** Yüz kaslarının anlatım amaçlı kullanımı mimikleri oluşturur. İnsanlara görsel sinyaller gönderen hareketlerdir. Duyularımızı destekleyen onları somutlaştıran hareketlerdir.

• **Bedensel Duruşu:** İletişimde bulunduğumuz insanlarla ilişkilerimizde ayaktaysak dik durmalı, oturuyorsak oturduğumuz koltuk veya sandalye tam manası ile doldurulmalıdır. Bir kimse ile konuşurken öne eğilin ve

ilginizi gösterin. Bu karşınızdaki insanda güven oluşturacaktır.

• **Güvenli duruş sergileyin:** Araştırmalar, insanların hissettikleri gibi davranmaktan çok, davrandıkları gibi hissettiklerini ortaya koymuştur. Canı sıkılan bir insanın; kaşları çatık, yüzü asık, omuzları düşük ve iletişime kapalıdır. İnsan hangi duyguları hissetmeye başlarsa, beden kimyasındaki değişiklikler o yönde davranış sergiler. Güvenli duruş sergilemek, güvenli algılanmanızı sağlayacaktır.

• **Beden Dili Özellikleri:** Beden dik durumdur, rahat bir duruş sergiler, omuzlar diktir, otururken bacaklar bitişik durumdur, eller açık konumdadır, baş ile onaylar, dikkatli dinler, karşınızdaki kişi ile ilgilidir, bakışları ile karşınızdakini önemser, ses akıcıdır, rahattır, seste gereksiz alçalma ve yükselme yoktur.

• **Fiziksel görünümünüze dikkat edin:** Fiziksel görünümüleriyle bakımlı ve çekici olan kişiler ilk izlenim yoluyla gerçekleşen etkileşimde diğer bireylere göre daha iyi algılanmaktadır. Fiziksel olarak iyi görünmek, kişilere yeteneklilik, incelik, dürüstlük ve zekilik gibi özellikler yüklediğini gösterir. Kendisine özen gösteren ve fiziksel açıdan iyi bir görünüme sahip kişiler, çevrelerinden de aynı oranda ilgi ve itibar göreceklelerinden toplumsal hayatta daha güvenli olarak algılanacaklardır.

• **Kişisel yakınlık:** İnsanlara onları rahatsız etmeyecek, mümkün olan en yakın mesafede durmaya gayret edin. Bu durum karşınızdakilerin duygu ve hareketlerini daha çabuk anlamamızı sağlayacaktır. Karşınızdakine 50 santimetre mesafe bırakılmalı, saygılı olunmalı ve özel alanına girilmemelidir.

• **İlgi merkezini insanlara göre oluşturmak:** Olumlu bir ilk izlenim oluşturmanın en etkin yolu sizin karşınızdaki kişiye diyalogun merkezi olduğunuzu göstermektir. Karşınızdakine odaklandığınızı kanıtlayın, ilk kez karşılaştığınız kişiler sizi yeniden görmek isteyeceklerdir. Daima konuştuğunuz ve sizinle konuşan insanlara dönük olun. Mümkün olduğu kadar çok kişiye merkezini açık tutun. İki kideden fazla kişinin olduğu iletişimlerde, iletişim sağlıklı bir şekilde oluşması için merkezimizi mümkün olduğu kadar çok kişiye açmalıyız.

• **Bedensel temas:** İnsanların dokunulmaya, bedensel temasa ihtiyaçları vardır. İnsanları tedirgin etmeden, mümkün olan durumlarda karşındakinin kişiliği elverdiği ölçüde ve dengeli bir şekilde beden teması kurulmalıdır.

• **Dinleme:** İletişimin en önemli dinamiklerinden ilki muhatabımızı dinlemektir. İyi bir dinleme beceriniz olduğunu gösterirseniz mükemmel bir ilk izlenim sağlayabilirsiniz. Dinleme hadisesine anlam katan uzvunuz ise gözlerimiz kadar başımızın hareketleridir. Karşınızdaki muhatabımızın düşüncelerini, muhatabımıza “anlaşıldım” hissini yaşatmak için söylenenlerin bizde buldukları karşılıklarını başımızın hareketleri sayesinde geri bildirim ile muhatabımıza bildiririz.

Dale Carnegie; “Dinlemek, gösterebileceğimiz nezaketlerin en yükseğidir.” diyerek dinlemenin önemini vurgulamıştır. Karşınızdaki konuşan kişinin gözlerinin içine bakarak onu dinlemek aktif bir dinleme faaliyetidir. İlginin üzerinde olması insanların hoşuna gittiği gibi, konuşan kişinin de hoşuna gider ve iletişimi devam ettirmek ister.

• **Dış görünüş:** Takı ve aksesuarlarınız kişiliğinize uygun olmalıdır. Cenap Şehabettin; “Güzel bir kıyafet, iyi bir tavsiye mektubudur.” diyerek giyimizin önemini vurgulamıştır. Temsil ettiğimiz gruba uygun, toplumun kabul ettiği kıyafetler, bir değer ifadesidir. Uygun kıyafet doğru iletişim kapısı açar. Kıyafet insanın kimliğidir, dünyasıdır, çevreye verdiği mesajdır. İnsan dış görünüşü ile karşılanır, imaj düzgünlüğü bize itibar kazandırır.

• **Materyaller:** Kişiler arası iletişimde mesaj iletmek için başvurduğumuz yollardan biri de araçlar kullanmaktır. Rozetler ya da takılar takarak, kokular sürerek belirli kıyafetlere bürünerek çevremize çeşitli mesajlar iletiriz. Kullandığımız materyaller kişiliğimizin bir göstergesidir.

• **Mekân kullanımı:** İnsanlar kendi çevrelerinde oluşturdukları boş mekânlar yoluyla da iletişimde bulunurlar. Sevdiğimiz insanlara yakın durmayı tercih ederken daha az sevdiğimizle aramızda mesafe bulunmasına dikkat eder, hiç tanımadığımız insanlara ise daha uzak dururuz.

• **Konuşmanın sözel özellikleri:** Çok fazla ve çok hızlı konuşmaktan kaçınmalısınız. Bir topluluk içinde konuşma ile ilgili konuşmalısınız. Sesinizin yüksekliğini ve tonunu, bulunduğunuz çevreye göre ayarlamalısınız.

TÜRK İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA İVEDİ YARGILAMA USULÜNÜN İŞLEYİŞİ

MERVE BUKET ABAY

Ankara Batı Hâkim Adayı

GİRİŞ

İdarenin eylem ve işlemlerinden doğan uyuşmazlıkların çözümlendiği idari yargılama usulüne ilişkin genel esaslar 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda (İYUK) düzenlenmiştir. İdari yargı kolundaki yargılamaların uzun sürmesi ve yoğunluğu, belli uyuşmazlıklar bakımından düzenleme yapılmasını gerektirmiştir. 2014 yılında İYUK'ta önemli değişiklikler yapılmış, 20/A ve 20/B maddeleri eklenerek ivedi yargılama ve ivedi yargılamanın bir türü olarak merkezi sınavlara ilişkin yargılama usulleri düzenlenmiştir. Bu usullerin uygulandığı uyuşmazlıklar sınırlı sayıdadır. Dava açma, cevap dilekçesi verme, tebliğ gibi süreler kısaltılmış, sadece temyiz yolu öngörülüp istinaf yolu öngörülmemiş, yürütmenin durdurulması halinde buna karşı itiraz yolu kapatılmıştır. Yapılan düzenlemeler, uyuşmazlıkların hızlı çözülmesi bakımından oldukça önemli bir rol oynamış

ancak yargılamaların sıhhatini etkileme tehlikesini doğurmuştur. Bu çalışmada da idari yargılama ile ilgili kitaplar, tezler, makaleler ve mahkeme kararlarından yararlanılarak güncelliğini koruyan ivedi yargılama usulü; tanımı ve kapsamıyla birlikte ana hatlarıyla ele alınmıştır.

1. İvedî Yargılama Kavramı

İdari Yargılama Usulü Kanunu'na 2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun değişikliği ile ilave edilen 20/A maddesi "ivedi yargılama usulü" başlığını taşımaktadır.¹ İvedî yargılama kavramı, idari yargıda izlenen genel yargılama usulünden farklı olarak, sürelerin kısaltılması ve yargılama usulünün basitleştirilmesi suretiyle yapılan hızlı ve farklı bir yargılamayı ifade eder.² İvedî yargılama ile yargılama sürecinin

^{1/} Çağlayan, R. (2019) "İdari Yargılama Hukuku", Ankara, s.411

^{2/} Kasapoğlu Turhan, M. (2015). "İdari Yargıda İvedî

hızlandırılmasıyla kişilerin hak arama özgürlüğü arasında makul, kabul edilebilir bir denge kurulmak suretiyle adil bir yargılama gerçekleştirilmeye çalışılır. İvedi yargılama usulü, idari yargının tümüne yönelik olmayıp sadece belli konulardaki davalar³ için öngörölmüş bir usuldür. Diğer bir deyişle, ivedi yargılama usulü, 2577 sayılı İYUK'ta düzenlenmiş, genel yargılama usulüne göre daha basit ve hızlı işleyen özel bir yargılama usulüdüdür. İvedi yargılama usulünde amaç, yargılama sürecinin kısaltılması suretiyle bu usule tabi davaların mümkün olan en kısa sürede karara bağlanmasının sağlanmasıdır.⁴

Yargılama Usulü”, Ankara Barosu Dergisi, (3), s.187
3/ Örneğin; ihaleden yasaklama kararları hariç ihale işlemlerinden doğan uyuşmazlıklar, acele kamulaştırma işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, özelleştirme yüksek kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar, çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar...
4/ Atay, E. (2018). “İdari Yargılama Hukuku”, Ankara, s.165-166

2. İlk Derece Yargılamasında İvedi Yargılama Usulü

a. Dava Açma Süresi

İdari yargılama usulünde İYUK m. 7/1 gereğince: “Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay’da ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür.” İvedi yargılama usulünde ise dava açma süresi İYUK m. 20/A/2-(a)’da belirtildiği üzere otuz gündür. İvedi yargılama usulünde dava açma süresinin altmış günden otuz güne düşürülerek kısaltılması suretiyle dava açma süreci hızlandırılmakta ve böylece davanın açılıp açılmayacağı hususundaki belirsizliğin söz konusu olduğu süre daraltılmaktadır.⁵

5/ Zuhâl Yağcı, Adil Yargılama Hakkı Bağlamında İvedi Yargılama Usulü, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2019, s.67

Anayasa Mahkemesi'ne göre⁶ ise ivedi yargılama usulünde dava açma süresinin kısaltılması hak arama özgürlüğüne müdahale niteliği taşısa da, bu müdahale ivedi yargılama usulüne tabi olan uyuşmazlıkların bir an evvel yargı mercileri önüne getirilerek karara bağlanmasına yönelik meşru bir amaca dayanmakta olup, dava açma süresi, dilekçelerin hazırlanması ve eklerinin temin edilmesini imkânsız kılacak veya büyük ölçüde güçleştirecek kadar kısa olmayıp dava hakkının kullanımına ölçsüz bir sınırlama getirilmemektedir.⁷

b. İlk İnceleme Aşaması, Savunma Süresi ve Dosyanın Tekemmülü

İlk inceleme müessesesi, idari dava dosyalarının tekemmül edebilmesi ve mah-

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

E.T:08.12.2020

6/ AYM, E.2014/146, K.2015/31, 19.03.2015 (R.G., 13.06.2015, 29385)

7/ Kasapoğlu Turhan, a.g.m, 2015, s.195-196

kemeler tarafından esastan incelenebilmesi için dava açılırken ve bazı durumlarda davanın her aşamasında idari yargı mahkemeleri tarafından yapılan denetimdir. 2577 sayılı Kanun'da dava dilekçesi ile eklerinin taşınması zorunlu olan koşullar ve ilk inceleme safhası ayrıntılı olarak düzenlenmektedir.⁸ İvedi yargılama usulü konularına ilişkin davalarda, yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır (m. 20/A-2,c). Genel yargılama usulünde ilk inceleme ve tebliğ konularını düzenleyen İYUK 14/4. maddede ilk inceleme için öngörülen 15 günlük süre, ivedi yargılamada yedi güne indirilmiştir.⁹ Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla

8/ Ayşe Ayhan, *İdari Yargılama Hukukunda İvedi Yargılama Usulü*, Dicle Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2019, s. 74

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

E.T: 08.12.2020

9/ Çağlayan, a.g.e, 2019, s.413

on beş gün uzatılabilir.¹⁰ Genel yargılamada, ikinci cevaplar ve bunların süreleri de kanunda (İYUK m. 16/1,2) ifade edilmektedir. İvedi yargılama usulünü düzenleyen İYUK'un 20/A maddesinde ise "Savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır." (m. 20/A-2,d) denilerek, ikinci cevaplar aşaması kaldırılmıştır. Yani ivedi yargılama usulünde dava dilekçesinin tebliği ve savunma dilekçesinin verilmesi ile dosya tekemmül etmiş olacaktır.¹¹ İYUK m. 20/A/2-(f)'ye göre bu davalar dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde karara bağlanır. Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır.

c. Yürütmenin Durdurulması

İvedi yargılama usulüne tabi konularda açılan davalarda, yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemez (m. 20/A-2,e). Genel yargılama

^{10/} Atay, a.g.e, 2018, s.170

^{11/} Çağlayan, a.g.e, 2019, s.414

usulünde, yürütmenin durdurulması talebi hakkında mahkemenin vereceği karara (ret veya kabul) karşı itiraz imkânı bulunmaktadır (İYUK m. 27/7). İvedi yargılama usulünde bu itiraz imkânı kaldırılmaktadır. Şu halde ivedi yargılama usulünde, mahkemenin yürütmenin durdurulması talebi hakkında verdiği karar kesin nitelikte bir karar olacaktır.¹²

d. 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 11. Maddesinde Düzenlenen Üst Makamlara Başvuru Yolu

2577 sayılı Kanun'un 20/A/2-b maddesinde, kanunun üst makamlara başvuru hakkını düzenleyen 11. maddesinin uygulanmayacağı açık bir şekilde düzenlenmiştir. 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesindeki düzenleme uyarınca ilgililer, idari dava açmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılmasını üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan isteyebilmektedir. Bu baş-

^{12/} Çağlayan, a.g.e, 2019, s.414

vuru, maddedeki düzenleme uyarınca dava açma süresini durdurmaktadır. Bu süre içerisinde idarenin cevap vermesi beklenmektedir. Dolayısıyla anılan maddenin uygulanması nedeniyle belirli bir sürecin geçeceği açıktır. Nitekim bu durumun hukuki sürecin uzamasına sebebiyet vereceği düşüncesiyle ivedi yargılama usulünün uygulandığı davalarda, 11. maddedeki başvuru usulünün uygulanmamasına yönelik düzenleme yapılmıştır.¹³

3. İstinaf Aşaması

İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz (İYUK m. 45/8). Bu davalarda istinaf yoluna başvurmak mümkün olmadığından, doğrudan doğruya temyiz yoluna gidilecektir. Anayasa Mahkemesi, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda sadece temyiz yolunun öngörülmesini ve istinaf yoluna başvuru hakkının tanınmamasını adil yargılanma ilkesine ve Anayasa'ya aykırı bulmamaktadır.¹⁴

13/ Mehmet Akif Akar, *Türk İdari Yargılama Hukukunda İvedi Yargılama Usulü*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2019, s.105
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

E.T:08.12.2020

14/ Kasapoğlu Turhan, a.g.m, 2015, s.208

4. Temyiz Aşaması

İvedi yargılama usulünde temyiz süresi, diğer davalardan farklı olarak, otuz gün yerine on beş gün olarak belirlenmiştir (İYUK m. 20/A/2-g). Genel yargılama usulünde otuz gün olan temyiz dilekçelerine cevap verme süresi ise bu usulde on beş gün olarak belirlenmiştir (İYUK m. 20/A/2-ı). Anayasa Mahkemesi, temyiz yoluna başvurma ve temyiz dilekçelerine cevap verme sürelerinin kısaltılmasını Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.¹⁵ Bu kapsamda, Anayasa Mahkemesi tarafından temyiz başvurusuna cevap verme süresinin ivedi usulde kısa olmasının hak arama hürriyetini ihlal ettiği fakat bu ihlalin ivedi usule tabi olan uyuşmazlıklara ilişkin yargısal sürecin bir an evvel tamamlanmasını sağlama gibi haklı bir amaca hizmet ettiği, söz konusu sürenin ilgili kişilerin temyize cevap verme dilekçesini hazırlaması ve gereken bilgi ve belgelere ulaşmasını engelleyecek kadar kısa olmadığı, düzenlemenin adil yargılanma ilkesine zarar vermediği gibi gerekçelerle iptal istemi reddedilmiştir.¹⁶

Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ve tebliğe çıkarılır (İYUK m. 20/A/2-h).

15/ AYM, E.2014/146, K.2015/31, 19.03.2015 (R.G., 13.06.2015, 29385)

16/ Ayhan, a.g.t, 2019. s.94

ADLİYEMİZDEN HABERLER

ADLİYEMİZDE VEDA PROGRAMI DÜZENLENDİ

Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı olarak görev yaparken Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına atanan Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Gökhan KARAKÖSE'ye veda programı düzenlendi.

PAKİSTAN HEYETİ ADLİYEMİZİ ZİYARET ETTİ

Adalet Akademisinin mesleki ve bilimsel konularda uluslararası ilişkileri geliştirme görevi kapsamında ülkemizi ziyarete gelen Pakistan'da görev yapan hâkim ve savcılardan oluşan heyet, adliyemize çalışma ziyaretinde bulundu. Heyete Cumhuriyet Başsavcımız Sayın Mustafa GÖKÇE ve Cumhuriyet Başsavcı Vekilimiz Sayın Ersin YALÇIN eşlik etti.

ANKARA VALİSİ SAYIN VASİP ŞAHİN ADLİYEMİZİ ZİYARET ETTİ

Ankara Valisi Sayın Vasip ŞAHİN, Cumhuriyet Başsavcımız Mustafa GÖKÇE'yi makamında ziyaret etti.

CEZAYİR HEYETİ ADLİYEMİZİ ZİYARET ETTİ

Adalet Akademisinin mesleki ve bilimsel konularda uluslararası ilişkileri geliştirme görevi kapsamında ülkemizi ziyarete gelen Cezayir'de görev yapan yargı mensuplarından oluşan heyet, adliyemize çalışma ziyaretinde bulundu. Heyete Cumhuriyet Başsavcımız Sayın Mustafa GÖKÇE ve Cumhuriyet Başsavcı Vekilimiz Sayın Ersin YALÇIN eşlik etti.

ADLİYEMİZDE “ADLİ KOLLUK KOORDİNASYON VE DEĞERLENDİRME” TOPLANTISI DÜZENLENDİ

Cumhuriyet Başsavcılığımız yargı alanı sınırları içerisinde görevli adli kolluk kuvvetleri ile “Koordinasyon ve Değerlendirme” toplantısı düzenlendi.

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ NEDENİYLE ANKARA BATI ADLİYESİNDE GÖREVLİ KADIN HÂKİM, SAVCI VE ÇALIŞANLARA ÇİÇEK TAKDİM EDİLDİ

8 Mart Dünya Kadınlar günü nedeniyle Ankara Batı Adalet Komisyonu Başkanı Şener ALTINAY, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcımız Mustafa GÖKÇE ve Cumhuriyet Başsavcı Vekillerinin katılımı ile Ankara Batı Adliyesinde görevli kadın hâkim/savcı ve çalışanlara çiçek takdim edilmiştir.

ADLİYEMİZDE İFTAR PROGRAMI DÜZENLENDİ

Adliyemiz yemekhanesinde gerçekleştirilen iftar programına; HSK Kurul Üyeleri; Sayın Aysel DEMİREL, Sayın İbrahim KOLCU, Sayın Ergün ŞAHİN, Sayın Prof. Dr. Çetin ARSLAN, Yargıtay Üyeleri; Sayın Ahmet AKÇA, Sayın Süleyman YILDIRIM, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı Sayın Cihan YILDIZ, Hukuk Hizmetleri Genel Müdürü Sayın Ahmet YILMAZ, İç Denetim Birimi Başkanı Sayın Numan EROĞLU, Eğitim Dairesi Başkanı Sayın İbrahim ŞAHİN, Ankara Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Gökhan KARAKÖSE, HSK Genel Sekreter Yardımcısı Sayın Sinan EKİCİ, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı Sayın Mehmet Zeki AYDIN, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı Sayın Mehmet YILMAZ, Personel Genel Müdür Yardımcısı Sayın İzzet ŞENSİZÖĞLU, İşyurtları Kurumu Başkanı Sayın Hüsnü GEZGİNCİ, Personel Genel Müdürlüğü Daire Başkanları Sayın Abdurrahim TAŞ, Sayın Faruk GÖKÇE, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Mustafa GÖKÇE, Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Şenel ALTINAY, Adalet Komisyonu Üyesi Sayın Erol ÖZDEMİR, Ankara 1 ve 2 nolu Baro Temsilcileri, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri, Mahkeme Başkanları, Hâkimler, Cumhuriyet Savcıları ve adliye personeli katıldı.

ADLİYEMİZDE BAYRAMLAŞMA TÖRENİ DÜZENLENDİ

Cumhuriyet Başsavcısı Mustafa GÖKÇE, Adalet Komisyon Başkanı Şenel ALTINAY, Komisyon Üyesi Erol ÖZDEMİR, Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri, Cumhuriyet savcıları, hâkimler ve adliye çalışanlarının katılımıyla Ramazan Bayramı sonrası adliyemizde bayramlaşma töreni düzenlendi.

ADLİYEMİZDE ÇOCUK VE GENÇ YÜKÜMLÜLERE “İLETİŞİM” KONULU KONFERANS DÜZENLENDİ

Ankara Batı Denetimli Serbestlik Müdürlüğümüz tarafından yürütülen çocuk ve genç yükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılma faaliyetleri çerçevesinde; yükümlülerin, toplumla bütünleşmelerini desteklemek, olumlu sosyal davranışlarını, ilgi alanlarını ve becerilerini güçlendirerek kişisel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla 29.04.2024 tarihinde Adliye Konferans Salonunda Spor Spikeri ve İletişim Eğitmeni Erdoğan ARIKAN tarafından “İletişim” konulu konferans düzenlenmiştir.

ADLİYEMİZDE STAJ YAPAN HÂKİM VE SAVCI ADAYLARININ EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÇALIŞMA ZİYARETLERİ

Ankara Batı Staj Koordinatörlüğümüzce, adliyemizde staj yapan Hâkim ve Savcı adaylarımıza yönelik düzenlenen eğitim programları kapsamında farklı zamanlarda seminerler düzenlenmiş, çeşitli kurumlara çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

STAJLARINI TAMAMLAYAN 26. DÖNEM HÂKİM VE SAVCI ADAYLARIMIZA VEDA TÖRENİ DÜZENLENDİ

Ankara Batı Adliyesinde stajlarını tamamlayarak 20.05.2024 tarihinde gerçekleştirilen kura töreni ile atamaları yapılan Hâkim ve Savcılarımıza adliyemiz konferans salonunda, Adalet Komisyonu Başkanı Senel ALTINAY, Cumhuriyet Başsavcısı Mustafa GÖKÇE, Adalet Komisyonu Üyesi Erol ÖZDEMİR, Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri Erdoğan BAYRAKDAR, Alparslan TUFAN ve Cumhuriyet Savcısı Ümmügülsüm GÖK'ün katılımı ile 24.05.2024 tarihinde veda töreni düzenlendi.

20.05.2024 tarihinde gerçekleştirilen kura töreni ile atamaları yapılan tüm meslektaşlarımıza yeni görev yerlerinde başarılar diler, kura kararnamesinin meslektaşlarımıza, ailelerine, yargı teşkilatımıza ve ülkemize hayırlı olmasını temenni ederiz.

KATAR HEYETİ ADLİYEMİZİ ZİYARET ETTİ

Adalet Akademisinin mesleki ve bilimsel konularda uluslararası ilişkileri geliştirme görevi kapsamında ülkemizi ziyarete gelen Katar Heyeti adliyemize çalışma ziyaretinde bulundu. Heyete Cumhuriyet Başsavcımız Sayın Mustafa GÖKÇE ve Cumhuriyet Başsavcı Vekilimiz Sayın Dr. Süleyman ÖZAR eşlik etti.

ADLİYEMİZDE “DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ” ETKİNLİĞİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Adliyemizde “Dünya Çevre Günü” dolayısıyla fidan dikme etkinliği gerçekleştirildi. Etkinliğe Yarının büyükleri çocuklarımız, Cumhuriyet Başsavcısı Mustafa GÖKÇE, Cumhuriyet Başsavcı Vekili Halil DEMİR ve adliye personelimiz katıldı.

KIZILAYIN KAN BAĞIŞI KAMPANYASINA DESTEK

Ankara Batı Adliyesi, Türk Kızılay iş birliği ile düzenlenen kan bağışu kampanyasına destek verdi. Kampanya kapsamında adliyemiz önünde kurulan kan bağışu noktasında Hâkimler, Cumhuriyet Savcılaru ve Personelimiz kan bağışuında bulundu.

ADLİYEMİZDE VEDA PROGRAMI

Ankara Batı Adliyesinde görev yaparken Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 13.06.2024 tarih ve 820 sayılı Adli Yargı Kararnamesi ile görev yerleri değişen Cumhuriyet Başsavcı Vekilimiz, Cumhuriyet Savcılarımız ve Hâkimlerimiz için Veda Programı düzenlendi.

Program; Cumhuriyet Başsavcımız, Adli Yargı Adalet Komisyonu Başkanımız, Adli Yargı Adalet Komisyonu Üyemiz, Cumhuriyet Başsavcı Vekillerimiz, Cumhuriyet Savcılarımız, Hâkimlerimiz ve adliye personelinin katılımıyla gerçekleştirildi.

*TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK İKİ BANKASINDAN BİRİ OLMAMIZI SAĞLAYAN

MEMNUNİYETMİŞ

Birlikte nice 70 yıllara Türkiye, VakıfBank daima seninle.

70.yıl

VakıfBank

*31.12.2023 tarihi itibarıyla mevduat bankaları arasında aktif büyüklüğüne göre

Yaşamak,
berrak bir gökte çocuklar için savaşmaktır...

İsmet ÖZEL